

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GENEL GAZETECİLİK BİLİM DALI

**TÜRK BASININDA KADIN GAZETECİLERİN
YÖNETİM VE ÜRETİM KADEMELERİNDEKİ KONUMU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYSEL KILIÇ

İstanbul, 2013

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GENEL GAZETECİLİK BİLİM DALI

**TÜRK BASININDA KADIN GAZETECİLERİN
YÖNETİM VE ÜRETİM KADEMELERİNDEKİ KONUMU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYSEL KILIÇ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. ŞENGÜL ÖZERKAN

İstanbul, 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

GAZETECİLİK Anabilim Dalı GENEL GAZETECİLİK Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi AYSEL KILIÇ'ın TÜRK BASININDA KADIN GAZETECİLERİN YÖNETİM VE ÜRETİM KADEMELERİNDEKİ KONUMU adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 05.07.2013 tarih ve 2013-25/14 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy-çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi ....19.../...07.../2013....

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. ŞENGÜL ÖZERKAN	
2.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. SEMRA ATILGAN	
3.	Jüri Üyesi	Doç. Dr. CÜNEYT AKALIN	

ÖZET

Türkiye’de kadınların medyada nasıl yer aldığına ilişkin çokça çalışma yapılmasına rağmen, medyada çalışan kadın gazetecilerle ilgili sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır. Kadın gazetecilerin medyadaki konumlarına yönelik yapılan bu sınırlı araştırmaların feminist perspektiften yapıldığını söylemek mümkün. Kadınların maruz kaldığı ayrımcılığa karşı mücadele eden feminist hareket, medyada kadınların erkeklerle eşit koşullarda çalışmadığını savunmaktadır.

Bu tez, Türkiye basınında çalışan kadın gazetecilere yönelik ayrımcı uygulamaların olup olmadığını anlamaya çalışmaktadır.

Bugüne kadar kadınlar tarafından yapılan çalışmalardan yola çıkılarak yapılan bu araştırma, kadın gazetecilerle mülakatlara ve sahada yapılan gözlemlere dayanmaktadır.

ABSTRACT

Despite the fact that women's coverage in media is one of the most studied issues in Turkey, there are very few studies on women working in media, and, as might be expected, most of these studies have a feminist approach. Fighting against gender discrimination of women, the feminist movement argues that women in media are not working in an equal position with men.

In this thesis, I am trying to understand whether there are discriminatory practices against the women in media or not.

Taking the studies made by women up to date as a starting point, this study is based on interviews with women journalists and observations made in the field.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TABLO LİSTESİ.....	
KISALTMALAR.....	
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA VE TOPLUMSAL CİNSİYET

1. Medya.....	5
2. Cinsiyetçilik.....	9
3. Toplumsal Cinsiyet.....	11
3.1 Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyete Dayalı İşbölümü.....	15
4. Medyada Cinsiyetçilik-Ayrımcılık.....	18
4.1 Medyada Ayrımcılık Çeşitleri	20
4.1.1 Yatay Ayrımcılık.....	20
4.1.2 Dikey Ayrımcılık.....	21
5. Medyaya Yönelik Feminist Yaklaşımlar.....	23
5.1 Feminizm.....	23
5.2 Türkiye’de Feminist Hareketin Kısa Tarihçesi.....	27
5.2.1 Osmanlı’da Kadının Durumuna Kısa Bir Bakış.....	28
5.2.3 Cumhuriyet’in İlk Dönemlerinde Feminizm.....	30

5.3 Feminizmin Medya Eleştirisi.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA'DA ÇALIŞAN KADINLARIN KONUMU VE CAM TAVAN SENDROMU

1. Kadının İşgücüne Katılımı.....	36
1.1 Ev Kadınlığı ya da Ücretsiz Aile İşçiliği.....	38
1.2 Ücretli Kadın İşgücü.....	40
2. Dünya'da Kadın İşgücü.....	40
2.1 Sanayi Devriminden Günümüzde Kadın İşgücü.....	41
3. Türkiye'de Kadın İşgücü.....	44
4. Çalışma Yaşamında Sorunlar.....	47
4.1 Ücretlendirmede Eşitsizlik.....	49
4.2 Cinsel Taciz	52
4.3 İş-Aile Çatışması.....	54
4.4 Çocuk Bakımı Sorunu.....	55
5. Kariyer Engelleri ve Cam Tavan Sendromu.....	56
6. Medyada Kadın.....	65
6.1. Medyada Kadının Haber Olarak Yer Alış Biçimi.....	65
6.2. Medyada Kadın Gazetecilerin Üretimdeki Konumları ve Dünya Genelinden Örnekler.....	77
6.3. Türk Basınında Kadın Gazetecilerin Sektöre Girişi.....	81
6. 4. Türk Medyası'nda Kadın Gazetecilerin Temsili ve Cam Tavan Sendromu.....	89

3. BÖLÜM

TÜRK YAZILI BASININDA ÇALIŞAN GAZETECİLERİN DURUMU ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi.....	112
1.1 Araştırmanın Amacı.....	112
1.2 Araştırmanın Yöntemi.....	114
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	114
2. Kadın Gazetecilerle Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi.....	115
2.1. Gazetecilik Mesleğini Seçme Nedenleri.....	116
2.2. Yönetimde Kadın Gazetecilerin Az Olma Sebebi.....	116
2.3. Kadın Ya Da Erkek Yöneticiyle Çalışma İsteği.....	117
2. 4. Kadının Karar Alma Mekanizmasındaki Yeri.....	119
2. 5. Medya Erkek Egemen Mi?.....	119
2.6. Evlilik ve Çocuk Kariyer Önünde Engel Mi?.....	121
SONUÇ.....	124
KAYNAKÇA	128
EKLER.....	139

GRAFİKLER

Grafik 1: Künyelerde Cinsiyete Göre Dağılımı (MEDİZ, 2008 Raporu)

Grafik 2:Künyelerde Cinsiyete Göre Dağılım(MEDİZ, 2008 Raporu)

Grafik 3:Künyelerde Cinsiyete Göre Dağılım (reklam ve magazin bölümleri hariç)MEDİZ, 2008 Raporu)

Grafik 4: Köşe Yazarlarında Kadın-Erkek Oranının Gazetelere Dağılımı(MEDİZ, 2008 Raporu)

Grafik 5: Gazetelerde Köşe Yazarlarının Dağılımı(MEDİZ, 2008 Raporu)

Grafik 6: Kadınlara Ait Köşe Yazılarının Konulara Göre Dağılımı(MEDİZ, 2008 Raporu)

Grafik 7: Radyo Künyelerinde Kadın Erkek Dağılımı(MEDİZ, 2008 Raporu)

KISALTMALAR

Bs.	Baskı
Bkz.	Bakınız
a.g.e	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
s.	Sayfa
ed.	Editör
der.	Derleyen
hızl.	Hazırlayan
vb.	Ve Benzeri
yy.	Yüzyıl
MEDİZ	Medya İzleme Grubu
MTM	Medya Takip Merkezi
bia	Bağımsız İletişim Ağı
TKB	Türk Kadınlar Birliği

GİRİŞ

Basında cinsiyetçilik tartışması 1900’lü yılların başına kadar uzanır. Batıda 1800’lü yılların sonunda başlayan feminist hareketin akademik dünyaya en büyük katkılarından biri de bu noktada olmuştur. Kadının medyadaki temsili üzerine yıllardır bir dizi araştırma ve inceleme yapılmıştır. Tüm bu araştırma ve incelemelerdeki temel çıkarsama medyanın cinsiyetçi olduğudur. Yapılan araştırmalar, kadının medyada; iş ve toplumsal hayatındaki başarılarından çok, töre cinayetleri, intihar, tecavüz, şiddet gibi haberlerle yansıma bulduğunu ortaya koymuştur. Haber metinlerinden, reklâmlarda, tv programlarında, gazete sayfalarında cinsel obje veya eğlence unsuru olarak kullanılan, sürekli “mağdur” gösterilen kadın çalışma hayatında da ayrımcılığa maruz kalmıştır.

Çalışma hayatının hemen hemen her alanında ayrımcılığa maruz kalan kadının basındaki durumunun da farklı olmadığı araştırmalarla ortaya konulmuştur. Gazetecilik bunun bir istinası değildir, zira bu meslekte de kadınlar üstü örtülü bir ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Kadın gazetecinin istediği haberi takip edemediği, istediği konuda köşe yazamadığı, üst düzey pozisyona gelmek için başarılı olmalarının yetmediği, “cam tavan” olarak adlandırılan engelle karşılaştıkları araştırmalarla saptanmıştır.

Türkiye’de kadın gazetecilerle ilgili bazı araştırmalar yapılmış olmasına rağmen bu araştırmaların sayısı çok fazla değildir. Genel olarak kadın gazetecilerle ilgili çalışmaların bile bu kadar sınırlı olduğu bir ortamda, kadın gazetecilerin üretim ve yönetim kademelerinde temsilini inceleyen bir çalışmanın alana özgün bir katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Saha araştırmasına dayanan bu araştırmanın yapılmasının temel çıkış noktası bu olmuştur.

Gazeteciler arasında kadınların payının ne olduğu ve geçmişten bugüne nasıl bir eğri çizdiği tam olarak bilinmez. Farklı kaynaklara baktığımızda, eğilimin artış yönünde olduğunu kabul etsek bile, hali hazırdaki durumun pek parlak olmadığı açıktır.

1988 yılı için Ayşe Asker, kaynak belirtmeksizin toplam kadın gazeteci sayısının 300 olduğunu saptamıştır. Bugün ise kadın gazetecilerin sayısı çok daha fazladır.

Başbakanlık Basın Yayın Enformasyonu Genel Müdürlüğü’nün 19 Nisan 2012 tarihli verilerine göre, 212 sayılı Kanuna tabi olarak Basın Kartı taşıyan basın mensuplarından 3.250 kadın, 11.310 erkek olmak üzere toplam 14.560 gazeteci vardır. Ancak, bu veriler Türkiye’deki gazeteci sayısını vermeye yetmemektedir. Çünkü 212 sayılı Kanuna tabi olmayan gazetecileri kapsamamaktadır. Kayıt dışı olan gazetecilere de ulaşmaya çalışan Medya Takip Merkezi’ nin 10 Nisan 2013 tarihli verilerine göre ise Türkiye’de 39 bin gazeteci vardır. Ancak bu sayının kaçısı kadındır, bu bilinmemektedir.

Çalışma kapsamında yaptığımız görüşmelerde her ne kadar net bir kaynak hatta rakam belirtilmese de farklı yazılı kaynaklardan aktarılan ortak kanaat, Türk basınında kadın gazeteci sayısının giderek artmasıdır. Ancak kadın gazeteciler sayısı geçmişe oranla bir artış gösterse de, kadınların yaşadığı sorunlar hiçbir zaman azalmamıştır. Çalışma yaşamında erkeklerle aynı işleri yapan, aynı emeği veren kadın, karar alma mekanizmalarında yer almamaktadır.

Araştırma kapsamında saha çalışması yapmadan önce, bu alanda yapılan çalışmalar incelenmiştir. Araştırmamın konusu olan medyada kadın temsiline ilişkin çalışmaların en kapsamlısını Türkiye’de bugüne kadar Kadınların Medya İzleme Grubu(MEDİZ) yapmıştır. Türkiye’de 23 kadın örgütünün desteğiyle kurulan MEDİZ, “Medyada Cinsiyetçiliğe Son” başlıklı bir kampanya başlatmış, kampanya kapsamında, “Medyada Kadının Temsil Biçimleri Araştırması”nı gerçekleştirmiştir. Araştırmalarının 2008 yılında kitaplaştıran MEDİZ, Türkiye’de kadınların medyayı örgütlü bir şekilde eleştirmesinin ilk örneğidir.

Dünya genelinde yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde, pek çok sektörde kadınların mesleklerinde ilerlemiş olmalarına rağmen, üst yönetsel pozisyonlarda halen çok az sayıda yer aldıkları görülmekte, kadınlara yönelik olumsuz

tutumlardan ve yaygın bir cinsiyet ayrımcılığının varlığından söz edilmektedir. Bu durum, kadınların işletmenin üst kademe yönetim pozisyonlarına ulaşmalarında karşılaştıkları görünmez engelleri nitelendiren ve “cam tavan sendromu” olarak adlandırılan kavrama ilişkin çalışmaların artmasını da beraberinde getirmektedir.

Bu çalışmada yukarıda bahsedilen temel çıkarsama üzerinden hareket edilecek ve medyada çalışan kadının durumu üzerine bir araştırma yapılacaktır. Kuramsal araştırmanın yanı sıra, Türk basınında çalışan kadın gazetecilerle yapılan görüşmelere yer verilecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde temel kavramlar ve bunlar üzerinden yürütülen tartışmalar üzerine durulacak. Medya ve cinsiyetçilik, çalışmanın tümünün üzerine oturacağı temel iki kavramdır. Sosyal ve siyasal bilimlerin yanı sıra iletişim bilimlerinin de en çok üzerinde durduğu konular olan “medya” ve “cinsiyetçilik” kavramları üzerine temel varsayımları ortaya koymak bu çalışmanın omurgasını oluşturacak. Bu bölümde aynı zamanda cinsiyetçiliğe karşı çıkan feminizm hareketine de yer verilecektir.

İkinci bölümde; kadının işgücüne katılımı, çalışma yaşamında yaşanan sorunlar, kariyer engelleri ve cam tavan sendromu üzerinde durulacaktır. Buna bağlı olarak medyada çalışan kadın gazetecilerin konumu incelenecektir. Medyada kadın gazetecilerin üretimdeki konumları dünya genelinden örneklerle verilerek, Türk basınında kadın gazetecilerin sektöre girişi de anlatılacaktır.

Üçüncü bölümde ise Türk yazılı basınında çalışan gazetecilerin konumu üzerine yapılan saha çalışmasına yer verilecektir. Ulusal çapta yayın yapan gazetelerde çalışan 50 kadınla yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlar derlenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA VE TOPLUMSAL CİNSİYET

1. Medya

Basında kadının durumu üzerinde fikir yürütebilmek ve araştırmamızı bilimsel açıdan desteklemek için, çalışmanın bu bölümünde bazı temel kavramlar üzerinde duracağız. Kuşkusuz ki bu kavramların başında “medya” gelmektedir. Özellikle televizyonun icadıyla birlikte “basın” kavramının yerini, internet, gazete, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarının tümünü kapsayan “medya” kavramı almıştır.

Bilgi, en genel anlamda, bir gerçeğin veya durumun tecrübesiyle kazanılan farkındalık veya aşinalık olarak tanımlanmaktadır. İletişim ise birden fazla insan arasında gerçekleşen her tür yazılı, sözlü veya işaretli etkinliği kapsayacak denli geniş bir eylemlilik alanını ifade eder.

İletişim sürecinin temelinde “haberleşme” yatmaktadır. Haberleşme kelimesi Latin dilinde “communis”, yani “ortak” kelimesinden gelmektedir. Bildirimde bulunmak bildirimde bulunulan kişi veya kişilerle ‘ortaklaşma’ yaratma çabası anlamına gelmektedir. Bir diğer anlamda bildirimde bulunmak, ortak bilgi, ortak düşünce ve ortak tutum yaratma, oluşturma çabasıdır.¹

İletişim süreci üç temel öğeye dayanmaktadır: ileti, kaynak ve hedef-kitle. Kaynak, tek bir kişi olabileceği gibi kurumsal bir yapı da olabilir (gazete, radyo, TV vb.). Söz konusu kurumsal bir yapı olduğunda iletişim süreci örgütlü bir süreçtir. İleti, kaynaktan hedefe gönderilen verilerin tümünü tanımlar. İki insan arasındaki iletişimde

---

¹W. Schramm , “**Haberleşme Nasıl İşler**”**Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş**, Ü. Oskay (drl.), İstanbul: Der Yayınları, 2000, s. 99

sözel olarak kodlanabilir. Yüz yüze iletişimde atmosfer, telefon görüşmesinde elektrik akımında değişimleri taşıyan kablo, telsizde havadaki iyonlar bu iletiyi taşıyan kanal görevi yüklenir. Hedef-kitle ise iletişim sürecinde seslenilmek istenen kişi ya da kişileri veya toplumsal kesimleri ifade eder.²

İletişim çalışmalarında bilginin edinilmesi sürecinde gerçekleşen eylemlilikler çeşitli modellerle tanımlanmış ve farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. John Fiske bu model veya yaklaşımlar iki ayrı okul çatısı altında birleştirir. Birincisi iletişimi iletilerin aktarılması olarak görür ve modelini bu yaklaşım üzerine oluşturur. İkincisi ise iletişim sürecini, anlamların üretimi ve değişimi olarak tanımlar. Fiske'e göre birinci okul gönderici ve alıcıların nasıl kodlama yaptıkları ve açtıkları, aktarıcılarının iletişim kanalları ve araçlarını nasıl kullandığı üzerine çalışır. Fiske bu okulu "süreç okulu" olarak tanımlar. İkinci okul ise anlamların üretilmesinde iletilerin, ya da metinlerin, insanlarla nasıl etkileştiği ile ilgilenir; yani, metinlerin kültürümüz içindeki rolü üzerinde durur. Fiske bu okulu göstergebilim olarak belirler. Süreç okulunun en bilindik temsilcileri Matematiksel İletişim Kuramlarıyla Shannon ve Wewer'dır. Shannon ve Weaver modeli olarak da bilinen bu kuramına göre ileti anlamı içinde barındırır. Dolayısıyla iletinin, kodların ve iletim kanallarının iyileştirilmesi anlamsal doğruluğu artıracak etkenler olarak görülür. İkinci okul olan göstergebilim ismini yönteminden almaktadır. Kökeni ise yapısalcılıktan gelmektedir. Daha doğrusu göstergebilim yapısalcılığın bir biçimidir. Yapısalcılar dünyayı kendi terimleriyle anlayamayacağımızı, dünyayı ancak kendi kültürümüzdeki dilbilimsel ve kavramsal yapılarla kavrayabileceğimizi savunur.

Yukarıdaki yaklaşımlarda da görüldüğü gibi iletişim sürecinde hedef anlam yaratmak veya anlamın içeriğini çözümlemektir. Biz bunu bilgi olarak da yorumlayabiliriz. İletişim göndericinin alıcıya veri aktarım süreciyse eğer alıcının aldığı verinin bilgiye dönüşmesi de anlamlandırma sürecidir. Süreç okulu pürüzsüz ve iyi kodlanmış verinin alıcıya ulaştığında daha sağlıklı bir bilgiye dönüşebileceğini belirtir.

---

² Ünsal Oskay, **İletişimin ABC'si**, İstanbul: Simavi Yayınları, 1992, s. 16

Göstergebilimciler ise verinin ancak alıcının kültürel dünyasında yeniden yorumlanarak bilgiye dönüştüğünü ve bunun her alıcıda farklılık gösterebileceği üzerinde durur.

Öte yandan iletişim sürecini kitlelerle bağdaştıran araçlar olan kitle iletişim araçları günümüz teknik ve teknolojik gelişmeleriyle işlevlerini genişletmiş ve evrenselleştirmişlerdir. Kitle iletişim araçları genel olarak, Noam Chomsky ve Edward S. Herman'ın tanımlamasıyla, halka mesajlar ve simgeler ileten bir sistemi ifade ederler. Kitle iletişim araçlarının işlevleri, bireyleri eğlendirmek, bilgilendirmek ve onları toplumun kurumsal yapısıyla bütünleştirerek değerleri, inançları ve davranış biçimlerini onlara aşılmasıdır. Yani bir anlamda toplum yapısının şekillenmesi, yeniden yapılanması ve eğilimlerinin belirlenmesi kitle iletişim araçlarının temel işlevlerindendir.

Medya, devlet ve özel sektör etkinliklerine ve çıkarlarına destek sağlama işlevini yerine getirmekte ve bu amaçla eşik bekçiliği dediğimiz filtreleme sistemi ile propaganda yapmaktadır.

Medya ve siyasal süreci birbirini etkileyen iki karşıt güç olarak ele alan ve nesnelliğin mümkün olduğunu savunan liberal çoğulcu yaklaşım günümüzde kabul görmemektedir. Onun yerine medyayı, siyasal, askeri ve ekonomik seçkinlerin söylemlerinin yeniden kurulduğu bir yer olarak alan eleştirel yaklaşım, eleştirel dilbilim ve eleştirel söylem çözümlemesi ile gelişerek temsil sorunu üzerinde yoğunlaşmıştır.³

Halka mesajlar ve simgeler ileten bir sistem oluşturan medya, bireyleri eğlendirmek, bilgilendirmek ve toplumun kurumsal yapısı ile bütünleştirecek değerleri, inançları ve davranış biçimlerini onlara aşmaktadır. Devlet bürokrasisinin iktidar

---

³M. Ayse İnal, **Haberi Okumak**, İstanbul: Temuçin Yay. 1996, s.45.

aygıtlarını elinde tuttuğu ülkelerde, medya üzerinden uygulanan sistemli propaganda, egemen seçkinlerin çıkarına hizmet etmektedir.⁴

Neyin haber olarak seçileceğine ve nasıl yayımlanacağına karar veren medya, diğer kâr amaçlı kurumlardan farklı değildir. Onun da satacağı bir ürün vardır. Hiçbir gücün sonsuza kadar zor kullanarak devam edemeyeceğini gerçeğinden dolayı yönetici sınıfın iktidarını ve gücünü sürdürmek için kamu rızası ancak ikna yoluyla alınabilir. Medya bu rızayı üreten en önemli kurumdur. Medya metin üretimi aşamasında haber toplama, haber seçimi, yazımı gibi boyutları kurumsal kararlar çerçevesinde değerlendirilir. Haber olarak seçilmesindeki tek ölçüt nesnellik olmayan olaylar, dünyayı olduğu gibi yansıtma kaygısından uzak, oluşturulmak istenen dünyayı resmeden, duyurulan olaya ilişkin belli bilgi ve inancı oluşturmak amacıyla üretim sürecine alınmaktadır.⁵

Temel sorun medya ve haber analizlerinde toplumsal güç ve iktidar ilişkilerinin kurulma sürecinde medya ve haberlerin oynadığı role ilişkin eleştirel bir yaklaşımın seçilmesi gerektiğidir. Haber medyası daha önce de belirttiğimiz gibi, toplumsal olayları bize yansıtan araçlar olmayıp, toplumsal güç ve iktidarın kurulduğu araçlardır. Günlük pratikler, zamansal ve mekânsal sınırlamalara karşı haber üretimi, profesyonel ideolojinin sınırlarını çizdiği “gerçeklik” sorunsalı içinde kalmakta ve kapitalist ekonomi içinde kar eden kuruluşlar olarak haber medyası, toplumda dördüncü güç olmak yerine, var olan güç ve iktidar ilişkilerinin sürdürülmesinde güç ve iktidar sahibi kişi ve kurumlara bağımlı kalmaktadır.⁶

Medyada cinsiyetçiliğe geçmeden önce, bazı temel kavramlar üzerinde durmak gerekmektedir. Araştırmamızda sıkça kullanacağımız kavramlar olan “cinsiyetçilik” ve “toplumsal cinsiyet” in olduğunu vermeye çalışacağız. Medya üzerine yürütülen

---

⁴Necla Mora, “**Haber ve Haber Söylemi**”,
[http://www.dorduncukuvvetmedya.com/dkm/article.\(15](http://www.dorduncukuvvetmedya.com/dkm/article.(15), Eylöl.2007).

⁵ Mora, a.g.m

⁶ M. Ayşe İnal, a.g.e. s.75.

araştırma, tartışma ve eleştirilere özellikle 2000’li yıllarda, “cinsiyetçilik” kavramı dahil olmuştur. “Cinsiyetçilik” kavramı ise feminist hareketin medya eleştirileriyle, medya araştırmalarında yeni bir alan olmuştur.

2.Cinsiyetçilik Nedir?

Cinsiyetçiliği tanımlamadan önde, “cinsiyet” in ne olduğu üzerine birkaç tanım verebiliriz.

Eşey” ya da “cins” olarak da adlandırılan cinsiyet,erkek ve kadın arasındaki cinsellik temelli biyolojik farklılığı gösterir. Cinsiyet kavramı, bir bireyin sahip olduğu fizyolojik, biyolojik ve genetik özellikleri olarak da tanımlanabilir. Tıp biliminde cinsiyet dişi ve erkek olarak ayrılır. Bu ayrım, bireyler arasında eşitsizliğin oluşması için bir sebep değildir. Bu özellik sadece cinsiyet farkı yaratmaktadır.⁷

Dilbilgisi anlamında cinsiyet kelimesin baktığımızda, görüyoruz ki cinsiyet biyolojiktir, ama günümüzdebu kavramın farklı kullanıldığını görmekteyiz. Cinsiyet kelimesi sosyolojik olarak ya da kavramsal bir kategori olarak kullanılmaktadır. Yeni halinde cinsiyet, kadın ve erkeğin sosyo-kültürel açıdan tanımlanmasını, toplumların kadın ve erkeği birbirinden ayırt etme biçimin ve onlara verdiği toplumsal rolleri ifade etmektedir.

Cinsiyetçilik ise sözlükte, bir cinsiyetin diğerinden üstün olduğunu savunan görüş ve ideoloji olarak tanımlanmaktadır.

Tarihte genel olarak erkeklerin kadınlara karşı, heteroseksüellerin eşcinsellere karşı üstünlüğü şeklinde rastlanmaktadır.Günümüzde de geçerliliğini yaygın şekilde

---

⁷ Erdoğan İlker, **Medyada Hegomonik Erkek(lik) ve Temsil**, İstanbul: Kalkedon, 2011, s. 16.

koruyan cinsiyetçilik, insanlar arasında halen etik bir değer ve tabu olarak varlığını sürdürmeye ve kabul görmeye devam etmektedir.⁸

Cinsiyetçilik sosyolojik tanımı itibariyle, bir kişinin cinsiyet ya da cinsel yönelimi nedeniyle baskıya ve dışlanmaya maruz kalışını ifade eder. Bu tanımlama cinsiyetçiliği bir şeyi savunan ideolojik bir yaklaşım olarak değil, tüm toplumsal sistem ve ilişkilere içkin bir bakış açısı olarak açıklamaktadır. Dolayısıyla cinsiyetçilik toplumdaki cins rollerine ilişkin geleneksel kalıp yargılar ve bunun sonucunda oluşan davranış biçimleriyle beslenir. Bu yaklaşıma göre, cinsiyetçilik, farklı cinslerin medyada hatalı temsilinden, ücret eşitsizliğine kadar pek çok alanda kendisini gösterebilir. Özellikle ataerkil toplumlarda cinsiyetçilik kadınlara ve eşcinsellere karşı baskıyı meşrulaştırır ve bu gruplara dâhil olanların potansiyellerinin ortaya çıkmasını engeller.

Toplumsal, ekonomik, kültürel yaşamda cinsiyetçilik tartışmaları ve kadın sorunu üzerine yürütülmüş araştırmalar iki önemli kavramsal yaklaşım ortaya çıkartmıştır. Bunlardan birisi 1930’lu yıllarda sıkça tartışılmış olan “toplumsal rol” kavramıdır. Kadın ve erkeğin toplum içindeki konumlarını ‘doğallaştıran’ toplumsal sistem, kadının doğal olarak ‘doğurmaktan’, ‘çocuklardan’, ‘evin geçiminden’, ‘eşin mutluluğuna’ bir dizi içsel role sahip olduğunu savunmaktadır. Erkeğe ise ‘vatandaşlık görevleri’, ‘çalışmak’, ‘askerlik yapmak’, ‘ülke veya şehir yönetiminden sorumlu olmak’ gibi görev ve roller doğal olarak vakfedilmiştir. 1930’lu yıllar bu rollerin yaygın olarak sorgulandığı ve tersinden sistem tarafından da yeniden tanımlandığı yıllar olmuştur. Örneğin savaş nedeniyle erkeklerin nüfusunun şehirlerde azalması nedeniyle kadınların ‘doğal’ rollerinde önemli değişimler olmuştur. Kadın, ekonomik hayata atılmış, ‘modernleşmeden’ sorumlu olmuştur. 1930’lu yıllarda kadınların, dünyanın birçok yerinden oy ve vatandaşlık haklarını elde etmelerinin ardından bu toplumsal rollerde ciddi anlamda değişimler yaşanmıştır. Ancak 1960’lardan sonra kadın hakları

---

⁸tr.wikipedia.org

mücadelesi ‘toplumsal rol’ kavramını genişletmiş ve ‘toplumsal cinsiyet’ kavramı üzerinden yeni bir tartışma başlatmıştır.

Günümüzde cinsiyetçilik, feminizm tartışmaları çok büyük oranda “toplumsal cinsiyet” kavramı üzerine kuruludur. “Cinsiyet (sex) kişinin kadın yada erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir. Toplumsal cinsiyet (gender) ise kadın ve erkeğin sosyal olarak belirlenmiş rol ve sorumluluklarını belirtir.”⁹

Görüldüğü gibi cinsiyet kavramı fiziksel sıfatlara dayalı biyolojik bir tanımlama iken, toplumsal cinsiyet kavramı ise tam manasıyla biyolojik değildir. Toplumda kadın ve erkeğin çeşitli rol ve faaliyetlerini açıklayan toplumsal cinsiyet kavramı daha geniş bir içeriğe sahiptir.

*“Cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasındaki ayrım, kadınların, erkeklerin hükmü altındaki ikincil konumunu kadınların anatomilerine dayandıran genel eğilimle baş etmek için ortaya kondu.Yıllarboyunca toplumda kadınlara ve erkeklere atfedilen farklı özelliklerin, roller ve statülerin biyolojik olarak belirlendiğine, bunların doğal, dolayısıyla da değiştirilemez olduğuna inanıldı.”*¹⁰

3.Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet (gender) kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rollerini ifade eder. Toplumsal cinsiyet, biyolojik farklılıktan değil, kadın ve erkek

---

⁹ Ayşe Akın, “**Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı ve Sağlık**”, Toplum Hekimliği Bülteni, Cilt 26, Sayı 2, Mayıs-Ağustos 2007, s. 3

¹⁰ Kamla Bhasin, **Toplumsal Cinsiyet**, Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları, İstanbul: 2003, s.1

olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgilidir.¹¹

Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumsal rol kavramının genişletilmiş ve bu yaklaşımın bir sistem olarak tanımlanmış halidir. Yani ortada yerleşik mekanizmalarıyla bir yapı mevcuttur. Toplumsal cinsiyet, cinsiyet ayrımcılığı, yani cinsiyetçilik üzerinden kurgulanmış normlar, kurallar ve yasalarıyla bütünleşik bir yapıyı ifade eder.

Her toplum; bir erkek yada kadını, farklı nitelikleri, davranış modelleri, sorumlulukları, hakları ve beklentileri olan bir erkek ve kadına dönüştürür. Biyolojik olan cinsiyetten farklı olarak erkeklerin ve kadınların toplumsal cinsiyet kimlikleri, psikolojik ve sosyolojik, yani tarihsel ve kültürel olarak belirlenir.¹²

Toplumsal cinsiyetin algılanışı ve sunuluşu kültürel bir olgudur. Cinsiyeti bilindiği andan itibaren, sosyo-kültürel dünya, bebeği eril ya da dişil rollerine uygun olarak sosyalleştirmeye girişir. Başka bir deyişle, yeni doğan çocuğun biyolojik bir cinsiyeti vardır, ama henüz toplumsal bir cinsiyete sahip değildir. Çocuk büyürken toplum da çocuğun önüne cinsiyete uygun kurallar, şablonlar ya da davranış modelleri dizisi koyar. Belirli toplumsallaştırma etkenleri, özellikle aile, medya, arkadaş grupları ve okul, söz konusu bu beklentileri ve modelleri somutlaştırarak çocuğun bunları sahipleneceği ortamlar hazırlar.¹³

Cinsiyet rolleri, aileden sonra okul pekiştirir. Okulların yapılanmasındaki cinsiyet dağılımı da çocukların düşüncelerini etkileyen faktörlerden biridir. İlkokul öğretmenlerinin çoğunun kadın oluşuna karşın, okul müdürlerinin genellikle erkek

---

¹¹ Akın Ayşe, a.g.m.

¹² Bhasin, a.g.e, s. 2

¹³ R.W. Connel, **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, Çev. Cem Soydemir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1998, s. 255

olması çocukların cinsiyet rolleri hakkında daha katı düşüncelere sahip olması sonucunu doğurmaktadır.¹⁴

Kamla Bhasin, “Toplumsal Cinsiyet” kitabında, “cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” kavramları arasındaki farka şöyle dikkat çekmektedir: Cinsiyet değişmez, her yerde aynıdır; ancak toplumsal cinsiyet değişkendir, zamana kültüre, hatta aileye göre değişir. Zehra Y. Dökmen ise, “Toplumsal Cinsiyet” adlı eserinde, toplumsal cinsiyet kavramının, kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade ettiğini belirtmektedir. Dökmen’e göre toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili bir yapıdır. Bu tanımlı toplumsal cinsiyetin, kadının ve erkeğin sosyal, ekonomik, kültürel ve cinsel olarak kendisine sunulan/dayatılan rol ve sorumluluklardan oluşan bir yapı olarak genişletebiliriz. Dökmen burada toplumu merkezine almaktadır. Yani toplumun kadın ve erkekleri nasıl algıladığı, nasıl gördüğü, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği üzerine kurulu bir tanımlama sunmaktadır. Ama burada asıl soru toplumun tanımladığı roller değildir. Zira bu, toplumun ürettiği ve varlığını sürdürdüğü bir yapı değildir. Üretilen, yeniden üretilen ve topluma sunulan, ‘toplum’la meşrulaştırılan, eğitimden, iletişim sürecine, üretimden, kültürel yaşama kadar tüm alanlarda öğretilen, dayatılan bir yapıdır. Bu yapı kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarının ötesinde yetenekleri ve sahip oldukları fırsatlar itibarıyla da farklı oldukları savı üzerinde yükselmektedir. Ancak bu sav da insanlığın binlerce yıllık tarihindeki çıkar grupları ve çatışmalarına dayanmaktadır. Bunun merkezinde de özel mülkiyet ilişkileri vardır Tarım, hayvancılık ve sanayinin özel mülkiyete dayalı ilişkilerinde erkek üretim ve mülkiyet sisteminin merkezinde bulunmaktadır. Ev içerisinde hapsedilen kadın, üretmek ve hayatta kalma zincirinde bakım hizmetlerinden sorumlu tutulmuş ve üretim ilişkileri genel olarak bu zincir üzerine kurulmuştur.

Kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eden toplumsal cinsiyet kavramı, toplumlar arasında ve zaman içinde farklılıklar gösterir.

---

¹⁴Calhoun, Light, Keller, Sociology: The McGraw-Hill Companies, Inc. 1997, s: 134

Bireyin toplumsal cinsiyeti birçok etken tarafından belirlenmekte, toplumsal cinsiyet de bireylerin yaşamın her döneminde farklı şekillerde de olsa etkilemektedir. Fırsatları kullanmada, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere erişimde bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılabilir. Söz konusu ayrımcılıklardan, erkeğe oranla daha dezavantajlı ve daha düşük toplumsal statüye sahip olan kadınlar daha olumsuz etkilenmektedirler.¹⁵

Kadın ve erkeğin toplumdaki işlevleri, sorumlulukları, hakları, maddi ve manevi olguların üretimi sürecindeki konumları, kişilik özellikleri gibi unsurlar toplumsal cinsiyete göre şekillendirilmekte ve bunun sonucunda kadınlar özel alana, erkekler ise kamusal alana yönlendirilmektedir.¹⁶

Kişinin kadınlık veya erkeklik karakterini benimsemesi, yani toplumsal cinsiyet yapısının içine dâhil olmasının ardından cinsel işbölümünde kendisine biçilen konumda yerini alır. Yani toplumsal cinsiyet yapısının hizmet ettiği, en önemli üst yapı olan cinsel iş bölümüne geçiş yapılmış olur. Cinsel iş bölümü neden toplumsal cinsiyetle bağlantılıdır?

Toplumsal cinsiyet yapısının, ya da toplumun cinsiyetçi yapılanışının esas önemli olduğu nokta değer üretimidir. Yani özel mülkiyete dayalı üretim ilişkilerinin egemen olduğu toplum modelinde öncelikli olan artı değer üretimi yani kar sağlamaktır. Toplumsal cinsiyet yapısı özel mülkiyete dayalı üretim ilişkilerinin hâkim olduğu bu toplumsal sisteme içkindir. Çünkü iş bölümünün kendisi cinsiyete dayalı olarak kurgulanmıştır. Connell'in cinsel iş bölümüne ilişkin tanımı bu konuda oldukça açıklayıcıdır:

---

¹⁵Bhasin, a.g.e, s.4

¹⁶Şengül Altan Arslan, **Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik**, Ankara:Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, 1998

“Cinsel işbölümü, en basit anlamıyla belirli iş tiplerinin belirli insan kategorilerine bölüştürülmesidir ve bu bölüştürmenin daha sonraki bir pratiği kısıtlaması ölçüsünde de toplumsal bir yapıdır. Birbiriyle ilişkili çeşitli biçimlerde gerçekleşir. İlkinde, insanlar arasında önceden tasarlanmış bir iş bölümü, insanları işe bölüştüren toplumsal bir kurala dönüşür. Bir firmaya giren işçiye, kadınsa X işi, erkekse Y işi verilir. Bu tür kuralların işleyişine, toplumsal cinsiyet konusunu ele alan ücretli istihdam araştırmalarının hemen hepsinde rastlanır ve bu, sadece düşük teknolojili endüstrilerde görülen basit bir takıntı değildir.”¹⁷

3.1 Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyete Dayalı İşbölümü

Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü ya da cinsiyete dayalı iş bölümü, kadınların ve erkeklerin ne yapması gerektiği ya da neleri yapabileceği hakkında toplumda yaratılmış olan fikirlere dayanarak kadınlara ve erkeklere farklı roller, sorumluluklar ve görevler yüklenmesini ifade etmektedir. Kız ve erkek çocuklara, kadınlara ve erkeklere, onların kişisel tercihleri ya da yeteneklerine göre değil, cinsiyet-toplumsal cinsiyet rollerine göre farklı görev ve sorumluluklar atfedilmektedir.

Kamla Bhasin, “Toplumsal Cinsiyet” kitabında, toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünü “üretim, üreme ve kamusal işler” şeklinde üç kategoriye ayırmıştır. Buna göre; üretim, tüketim ve ticaret için mal ve hizmet üreten etkinlikleri ifade eder. Fabrikalarda, bürolarda ve tarlalarda gerçekleşen tüm işler bu kategoriye girmektedir ve yalnızca bu işler ekonomik dikkate alınmakta, ülkelerin gayri safi milli hasıllarına dahil edilmektedir.

“Hem erkekler hem de kadınlar üretim çalışmalarında bulunsalar da toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü varlığını korur. Erkekler daha nitelikli ve yüksek ücretli işlerde çalışmaktadır. Kadınları

---

¹⁷ Connell, R.W. , **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, C. Soydemir (çev), İstanbul: 1998, Ayrıntı Yayınları, s. 29

Üretim faaliyetleri ise evde yaptıkları işlerin bir uzantısıdır. Tarım sektöründe kadının üretici olarak çalışması ekonomik hesaplara yansıtılmaz, çünkü bu ev işlerinin uzantısı olarak görülmektedir. Ataerkil görüşte, ekmeği kazanan asli unsurun ve ev halkı reisinin erkek olması nedeniyle kadınlar en son işe alınacak olanlardır. Bu nedenle erkeğin istihdamına öncelik verilmektedir.”¹⁸

Çoğalma olarak da bilinen üreme, “bir canlının neslini devam ettirmesi olayı” olarak tanımlanır. “Büyüme ve gelişmesini tamamlayan her canlı çoğalma yeteneğine sahiptir.”¹⁹ Bhais ise üremeyi, “biyolojik” ve “toplumsal” olmak üzere ikiye ayırıyor.Buna göre, biyolojik olarak, yalnızca kadınların yapabildiği, yeni bir insan dünyaya getirmek üremeyi ifade eder. Toplumsal olarak ise, insanın hayatta kalması ve yaşamını sürdürebilmesi için gerekli tüm bakım ve beslenme etkinliklerini ifade eder.

Bu nedenle üreme, insan emeğinin üretilmesi, yani yeniden üretim faaliyetidir. Çocukların bakımı, yemek pişirme ve besleme, çamaşır bulaşık yıkama, temizlik, hasta bakıcılığı ve diğer tüm ev işleri bu kategoriye dâhildir. Ancak bu işler insan yaşamının srdrlmesi için gerekli olsa da ne iş ne de ekonomik etkinlik olarak kabul edilmektedir, bu yüzden görünmez, tanınmaz ve creti ödenmez. Yeniden retim işleri tüm dünyada esas olarak kadınlar ve kız çocukları tarafından üstlenmektedir.²⁰

Kamusal işler ise, toplum yaşamını idare ve organize etmek için gerekli olan tüm etkinliklerdir. Yönetim, toplumsal ve kültürel şenliklerin organizasyonu ve bunlara katılım, sosyal hizmetler ve yollar, okullar vs. gibi olanakların sağlanması kamusal çalışmalardır. Hem kadın hem de erkek, yine ‘kadın işleri’ ve ‘erkek işleri’ ni tanımlayan belirlenmiş normlara göre bu etkinliklerde görev alır. Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü, bu nedenle yalnızca ev içindeki üreme ve yeniden üretim etkinliklerinde değil, çoğunlukla ev dışında gerçekleşen üretim ve kamusal etkinlikler için de geçerlidir. Giderek bu iş bölümü yeteneklerin toplumsal cinsiyete göre taksim edilmesine yol açar. Erkekler ve kadınlar, kız ve erkek çocuklar, yalnızca kendi

---

¹⁸ Bhasin, a.g.e, s. 27

¹⁹ tr.wikipedia.org

²⁰ Bhasin, a.g.e. s:28

toplumsal cinsiyetlerine uygun olduğu varsayılan becerileri öğrenip bu konularda uzmanlaşırlar.²¹

Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü aynı zamanda hiyerarşilere ve eşitsizliklere de yol açar, çünkü erkeklerin ve kadınların emekleri eşit ücretlendirilmez ve ödüllendirilmez. Hatta günümüzde bile eşit işe eşit ücret, birçok ülkede norm haline gelmemiştir; ev işleri ücretsizdir ve ekonomide durgunluk işlerini etkilediğinde işten ilk çıkarılanlar kadınlardır.

Üretim süreçlerinde, özellikle ev içi üretimde, kadınlara ve erkeklere belirli görevlerin tahsis edilmesi, aynı zamanda kaynaklar ve emek ürünleri üzerinde emir ve kumanda konusudur. Böylece toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü nedeniyle erkekler toprak, teknoloji, ürün satışında elde edilen nakit ya da kredi vs. üzerinde denetime sahip olur. Normal koşullarda, kadınlar geçimlerini sağlamak, erkekler ise değiş tokuş veya nakit para için üretir. Tıpkı toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ilişkileri gibi, bu rollere dayalı iş bölümüyle mücadele etmek, o toplumda “kadın” ve “erkek” olmanın gerekleriyle mücadele etmek anlamına gelir. Kadınları üreme ve üretim işlerine, genel olarak pek fazla ekonomik değer atfedilmez. Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu’nun (UNDP) 1995 İnsani Kalkınma Raporu’na göre, kadınların katkıda bulunduğu ücretsiz ve görünmez işlerin değeri yıllık 11 trilyon Amerikan dolarıdır.²²

Kadınlar evde sadece çocukların değil, hasta ve yaşlıların bakımından, çalışan ve meta üretim sürecine, değer üretimine katılan eşin emeğinin yeniden üretiminden, ayrıca evin genel idaresinden de sorumludurlar. Birkaç on yıldan beri kadınlar ve erkeklerin arasındaki iş dağılımında özellikle batı toplumlarında bazı değişiklikler görülse de, bu ücretsiz bakım ve ev idaresi işinin öncelikle kadınlara düştüğü bir gerçektir. Çalışan erkeklerin bir üretici olarak yeniden ve verimli çalışabilmesi kadının evde gerçekleştirdikleri işlere bağlıdır. Dolayısıyla bütün toplumun düzenli işleyişi bu

---

²¹ Bhasin, .a.g.e, s: 26

²² Bhasin, a.g.e, 28

ev işlerinin düzenli yapılmasına bağlıdır; ancak yine de gözden kaçır ve kıymeti bilinmez.²³

Maria Mies'a göre, cinsiyete dayalı iş bölümüne artık aile içi bir sorun olarak değil, daha ziyade tüm toplumun yapısal bir sorunu olarak bakmamız gerekiyor. Erkekler ve kadınlar arasındaki hiyerarşik iş bölümü ve bunun dinamikleri egemen üretim ilişkilerinin, yani belirli bir dönemde ve toplumdaki sınıf ilişkileri ve daha geniş ulusal ve uluslar arası iş bölümünün ayrılmaz bir parçasını oluşturur.²⁴

Kadın ve erkeklerin başarıları ve katılımları arasındaki fark, biyolojik farklılıkların değil, toplumsal olarak yapılandırılmış toplumsal cinsiyetin bir sonucudur. Sorgulanması ve değişmesi gereken yalnızca kadınlar değil, toplumsal cinsiyet ilişkileri ve toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümüdür.²⁵

4. Medyada Cinsiyetçilik/Ayrımcılık

“Medya”, “cinsiyetçilik”, “toplumsal cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü”nün ne olduğuna yönelik yapılan tanımlamaların ardından, asıl konumuz olan “medyada cinsiyetçilik” araştırma kapsamında değerlendirilecektir.

---

²³ I. M. Young, Yaşanan Bedene Karşı Toplumsal Cinsiyet, Cogito: 2009, Sayı: 58, s.39

²⁴ Maria Mies, **Women: The Last Colony** (Kadınlar: Son sömürge), New Delhi: 1988, s. 71

²⁵ Bhasin, a.g.e, s. 51

Gazetecilik de uzun yıllar kadınlara uygun meslekler arasında görülmemiştir. Halende bu durumun etkileri sürmektedir. Türkan Türker, 1947 yılında gazeteciliğe başlamadan önce yaşadıklarını şöyle dile getirmiştir: ²⁶

“Liseden sonra ailece İstanbul’ayerleşmiştik. Bir an evvel gazeteci olarak çalışmaya can atıyordum. Annem, erkek kardeşim ve babam buna itiraz ediyordu “yazı yaz, roman yaz fakat gidip bir günlük gazetede devamlı çalışmak genç bir kıza göre bir iş değil.”

Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında gazeteciliğe başlayan kadınlar bu meslekte kendilerini kabul ettirmek için çok mücadele vermişlerdir. Babıâli’de kadın gazeteci sayısının artması kolay olmamıştır. Kadınlar için gazetecilik mesleğinin uygun görülmemesinin başlıca sebepleri arasında çalışma saatlerinin uzunluğu, seyahat gerektirmesi ve tehlikeli bulunması sayılabilir. Yoğun çalışma saatleri nedeniyle kadın gazetecinin ailesine gereken önemi gösteremeyeceği düşünülür. Benzer bir durum çocuk doğurmak konusunda da kadın gazetecinin karşısına bir sorun olarak ortaya çıkar. Bütün bunlara rağmen kadınların sektörde var olabilmesi daha düşük ücretle çalışmayı kabuletmeleri, gazete yöneticilerinin kadın okurlara kadın gazeteciler aracılığıyla daha kolay ulaşabileceklerini düşünmeleri ve bu mesleğe gönül veren kadın gazetecilerin ısrarlı çabaları sonucu olmuştur. Yıllara ve toplumsal gelişmeye paralel olarak da kadın gazeteci sayısı artmıştır. Kadın gazetecilerin mesleğe yatkınlığının görülmesi ve işlerinde göstermiş oldukları başarılar da sayının yükselmesinde belirleyici olmuştur. Bunlar da beraberinde belli ölçülerde de olsa kadın gazeteci yönetici sayısının da artmasına sebep olmuştur. Fakat bütün bunlar basında ayrımcılık yapıldığı gerçeğini değiştirmez. ²⁷

---

²⁶ Türkan Türker, **Bir Kadın Gazeteci**, İstanbul: Sanat Basımevi, 1965, s.4

²⁷ Hülya Tufan Tanrıöver, “Medya Sektöründe Kadın İşgücü”, İstanbul: Toplum ve Bilim, No: 86, 2000, s. 181

4.1. Medyada Ayrımcılık Çeşitleri

Kadın ve medya konusunda belirgin olan üç katmanlı bir ilişki vardır. Kadın işgücü olarak, basının üretimine katılır. Kadın medyanın konusudur. Kadın, basın tüketicisidir (gazete, dergi okuru, TV izleyicisi vb.). Yaptığımız araştırmalar ve görüşmeler de ortaya çıkarmıştır ki her üç alanda da kadın sömürülmektedir. Yazılı basında kadın gazeteci istihdamına baktığımızda yatay ve dikey ayrımcılıktan bahsedebiliriz.

4.1.1 Yatay Ayrımcılık

Yazılı basında kadın istihdamı artsa da bu artış, kuruluşlarda dengeli bir dağılım göstermez. Bir günlük gazetenin her kademesinde, her alanında çalışanlar arasındakadınlar aynı oranda artmamıştır. Genel olarak basında, her gazetede kadıngazetecilerin oran ve konumları değişmektedir. Benzer bir durum süreli yayınlara açısından da geçerlidir.

Batılı ülkelerde yapılan çalışmalarda da kadın işgücünün dağılımı açısından, basında biri yatay, diğeri dikey olmak üzere iki farklı ayrımcılık gözlemlendiği tespit edilmiştir. Yatay ayrımcılık, gördüğüm bazı kadın gazetecilerin de belirttiği gibi “sektörel ayrışma” biçiminde ortaya çıkar. Bir başka deyişle, basının bazı “sayfaları”nda ya da servislerinde kadınlar daha fazla istihdam edilirler. Örneğin kadın gazeteciler magazin alanında daha fazla istihdam edilirken spor alanında ise sayıları yokdenecek kadar azdır.

France-Soir’da çalışan bir kadın gazeteci “iki servis bize tamamen kapalıdır: fotoğraf ve spor” der. Bu konuda çalışan siyaset bilimci Erik Neveu “Genel habergazetelerinde, kadınlara tamamen ve alenen kapalı olan ya da tersine tümüyle kadınların istihdam edildiği sayfa ya da servis olmamakla birlikte mesleki uzmanlık alanlarının dağılımları toplumsal cinsiyet etkilerini yansıtır” der, “halk

sağlığı, toplumdan dışlanma sorunları, çocukların ve ailenin korunması, tüketim gıbı alanlarda, kadın gazetecilerin imzasıyla çıkan yazılar çok fazladır.²⁸

Benzer bir durum Türk basını için de geçerlidir. Gazetelerin eklerini ve kadın dergilerini kadıngazeteciler için ‘kurtarılmış bölge’ olarak görme eğilimi fazladır. Çünkü bir noktadan sonra yatay ayrım doğal olarak bir tür kısır döngüye neden olur. Özellikle de meslek yaşamında ilerlemiş kadın gazeteciler “kadınlara özgü” alanlarda uzmanlaştıkça, kendilerine açılan yeni olanaklar da bu yönde gelişir.

Zeynep Oral, 1960’lı yıllar için, “Gazetecilik yapmak, bir gazetede çalışmak isteyen kadınlara ilk önerilen, onlardan ilk beklenen yerleşmiş kadın imgelerine uygun olarak sosyete, moda, dekorasyon, ev, mutfak, çocuk konularıyla ilgili haberlerdi” yorumunda bulunmuştur. Aradan 28 yıl geçmiş olmasına rağmen benzer bir durumun devam ettiğini ise Doğan Tılıç, şu ifadelerle anlatmıştır²⁹

“Kadınların ‘ciddi’ dünya meseleleriyle; ulusal ve uluslar arası politika ve ekonomiyle fazla ilgili olmadıkları ön kabulünden hareketle, hem Yunanistan’da hem de Türkiye’de, dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi, özel bir kadın medyası ortaya çıkmıştır. Kadın medyası daha yüzeysel, daha sulandırılmış içerikli ve daharenkli ürünler sunar okurlarına. Kadın medyasının en önemli konularını moda, aşk, çocuk bakımı, biçki-dikiş, güzellik ve ev işleri oluşturmaktadır. Ev işleri arasındayemek, dekorasyon ve temizlik konusunda tavsiyeler ciddi bir yer tutar.”

4.1.2 Dikey Ayrımcılık

Basında, nitelikli entelektüel işgücünün söz konusu olduğu diğer alanlarda olduğugibi, kadınların yükselmesini, en üst düzey ve konulara gelmesini engelleyen

---

²⁸ Tanrıöver, a.g.es. 181

²⁹ L. Doğan Tılıç, *Utaniyorum Ama Gazeteciyim-Türkiye ve Yunanistan’da Gazetecilik*, İstanbul: İletişim Yayınları, İstanbul:1998, s.13

açık birayırımcılık yoktur. Ama bir yandan “cam tavan” ya da “şeffaf çatılar” öte yandantoplumsal cinsiyeti belirleyen genel koşullar basında da etkili olmaktadır.

Yunanistan’da kadın gazeteci oranının Türkiye’ye göre daha yüksek olduğunubelirten Doğan Tılıç, bunun yükselmek için bir avantaj getirmediğini ifade etmiştir.Tılıç, 1990’da medya sektörünü terk eden Helen Vlahu ve Fortini Pihimi’den sonra,Yunanistan’ın önde gelen gazetelerinde yönetici düzeyinde kadın görülmediğinelirttikten sonra, oysa Türkiye’de, “1997 yılı itibariyle gazetelerin künyelerinebakıldığında, yönetici ve editör düzeyinde Hürriyet’te 2, Yeni Yüzyıl’da 5,Radikal’de 2 ve Cumhuriyet’te 1 kadın olduğu görülüyor”³⁰

Semra Somersan da Türkiye’de gazeteciliği, “Erkek şoven ülkenin, erkek mesleği” olarak tanımlamıştır.³¹Araştırmacı her siyasal eğilimden toplam 20 gazetenin künyeleriüzerinde bir hafta süreyle yaptığı sayım sonucu 348 üst düzey yetkilinin yalnızca17’sinin kadın olduğunu saptamıştır. Yani 20 gazetede ki üst düzey yetkili arasındakadınların oranı %5’e bile ulaşamamıştır. Somersan, künye bilgileri arasında reklamve halkla ilişkiler servislerine yer vermemiştir. Bu durum basında dikey ayrımcılığingeçerli olmasından kaynaklanmıştır. Görüştüğüm kadın gazeteciler de ayrımcılığınvar olduğunu kabul etmişlerdir. Değerlendirmelerde farklılıklar olsa da bugünbasının üst kademelerinde daha çok erkeklerin yer aldığı kabul edilen bir gerçektir.

---

³⁰ Tılıç, a.g.e.

³¹Semra Somersan, “**Erkek Şoven Ülkenin Mesleği: Gazetecilik**”, Radikal İki, 11 Mayıs 1997

5. Medyaya Yönelik Feminist Yaklaşımlar

5.1. Feminizm

Kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığını, feminist kuramı incelemeden anlaşılması yeterli olmayacaktır. Feminist kuram, özellikle Amerika ve Avrupa’da 19. Yüzyılda kadınlara adaletsiz davranıldığı için organize bir hareket halini alan, başlangıcı 18. yüzyıla kadar inen bir bilinçlenme hareketidir. Hareke “feminisme” adını sosyalist Charles Fourier vermiştir. Fourier, henüz 1808’de, kadın haklarının genişletilmesini tüm toplumsal ilerlemelerin genel şartı olduğunu savunmuştur. 1969 yılında yayımlanan *The Subjection Of Women* (Kadınların Köleleştirilmesi) kitabının yazarı John Stuart Mill, bir cinsin diğer bir cinse hakimiyetinin insanın gelişmesinin önündeki en büyük engel olduğunu belirtmiştir.³²

Feminist hareketin medyada cinsiyet ayrımcılığının olduğuna dair tespitlerinde yola çıkarak, yaptığım bu araştırmayı anlamak için öncelikle “feminizm nedir?” bu sorunun yanıtını vermeye çalışalım.

Feminizm cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürü ve baskıyı sona erdirmeyi amaçlayan bir harekettir. Amerikalı akademisyen Bell Hooks, “Feminizm Herkes İçindir” kitabında feminizmi bu şekilde tanımlamaktadır. Hooks, bu tanım, feminizmin erkeklere değil, cinsiyetçiliğe karşı olduğunun altını çizdiği için çok sevdiğini belirtmektedir. Çünkü “pratik olarak bu tanım, sorunun cinsiyetçi düşüncenin tüm biçimlerinde yattığını; cinsiyetçilik yapanın kadın, erkek, çocuk ya da yetişkin olmasının bir şeyi değiştirmedığını” işaret etmektedir.³³

---

³²www.wikipedia.org

³³Bell Hooks, **Feminizm Herkes İçindir**, İstanbul: Çitlembik Yayınları, 2002, s.2

Feminizmin Türkiye’deki öncü isimlerinden Gülnur Acar Savran’ın Türkçeye kazandırdığı “Eleştirel Feminizm Sözlüğü”nde ise feminizm, “kadın mücadelelerinin kolektif hareketi” olarak tariflenir.³⁴Bu mücadeleler, kadınların özgül ve sistematik bir ezilmeye tabi oldukları kabulüne; erkeklerle kadınlar arasındaki ilişkilerin doğadan kaynaklanmadığı ve dolayısıyla dönüştürülmesinin siyasal bir imkân olduğu iddiasına dayanır. Dolayısıyla feminist bilinç, kadınların ezilen bir gruba mensup olduklarının farkına varmalarını ve bu haksızlığın doğal değil de toplumsal/kültürel bir olgu olduğunu kavramalarını içermektedir. Ama bununla sınırlı değildir. Bu haksızlığın düzeltilmesi için mücadele edilmesi ile alternatif bir gelecek vizyonu yaratmak da feminist bilincin bir parçasıdır. Kısacası feminist bilinç, kadınların ezilmesine ve cinsiyet ayrımcılığına karşı kadınlarca örgütlenen sistemli bir karşı çıkış hareketidir.³⁵

Feminizm, kadınların toplumdaki yerini sorgulayan ve kadınların erkekler tarafından tahakküm altına alındıklarını ifade eden felsefi, politik ve etik akımların tümüdür. Feminizm, kadınların toplumdaki ikincil konumlarının farkına vararak, bu durumun doğal ya da kadının biyolojik yapısının bir sonucu olmadığını ifade etmekte; kadının toplumdaki konumunun iyileştirilmesi ve her iki cinsiyet açısından da toplumsal eşitliğin sağlanabilmesi yolunda eylem ve politikalar üretmektedir.³⁶

Feministler, erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümünü ataerki olarak adlandırırlar. Öte yandan, ataerkillik, yalnızca erkeklerin kadınlar üzerindeki doğrudan egemenliğine işaret etmemektedir. Ataerkillik aynı zamanda, erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğinin yeniden üretilmesindeki tüm kurumsal ve ideolojik olanakların açıktan açığa ya da üstü örtülü bir biçimde örgütlenmesini de içermektedir.

37

---

³⁴ Helena Hirata, Françoise Laborie, Helene Le Doare, Daniele Senotier (Der.), Çev.Gülnur Acar Savran, **Eleştirel Feminizm Sözlüğü**, İstanbul: Kanat Kitap, 2009, s.172

³⁵ Fatmagül Bertay, **Tarihin Cinsiyeti**, İstanbul: Metis Yayınları, 2003, s.88

³⁶ J. Donovan, **Feminist Teori**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2001, s. 13

³⁷ Kamla Bhasin, Nighat Said Khan, **Feminizm Üzerine Bazı Sorular**, İstanbul: Kadav Yayınları, 2003, s. 4-5

Feminizm, genel olarak, kadın erkek ayrımcılığına her anlamda karşı çıkan, cinsler arasında siyasal, ekonomik ve toplumsal eşitliği savunan özgürlükçü bir akım olarak tanımlanabilir. Feminist hareketin temel amacı, ataerkiye karşı mücadele etmek olsa da, kadınların ataerki karşısındaki itiraz biçimleri her dönem aynı olmamıştır. Bu nedenle Feminizm tarihsel gelişimi açısından üç farklı kuşakta değerlendirilmektedir. Kadın hareketinin ilk ortaya çıktığı süreçten 20. yüzyılın ilk yarısına kadar olan süreç, “Birinci Feminist Dalga” olarak adlandırılmaktadır. Feminist hareketin Ortaçağlarda kadın haklarını dillendiren birkaç ismi dışarıda bırakırsak, Fransız Devrimi ile başladığı söylenebilir. Bu ilk dönemde Feminist hareket, kadın ezilmişliğinin farkına varma ve bu ezilmişliğe karşı erkeklerle eşit hak ve özgürlüklere sahip olma yolunda mücadele etmiştir. Birinci Feminist Dalga, yurttaşlık haklarının ilk iki halkası olan medeni ve siyasal hakların tanınması sürecine denk düşer. Buna paralel olarak birinci dalga, kadınların seçme ve seçilme hakkı ile medeni haklarına odaklanmıştır. Öte yandan, feminist hareketin beklentileri açısından Birinci Dalga, liberal feminizmle eş tutulur. Birinci Dalga Feministler, liberal demokrasi ya da burjuva demokrasisi olarak adlandırılan geçerli yapının sunduğu hak ve özgürlüklerden kadınların da erkeklerle eşit biçimde yararlanabilmesinin mücadelesini vermiştir. Birinci Dalga Feministlere göre, liberal sistem, erkekleri özgürleştirmiş ancak kadınlar bu özgürlüklerden yararlanamamıştır. Bu nedenle liberal feminizmin amacı, erkeklerle eşit haklara sahip olmaktır.³⁸

1950’li ve 1960’lı yıllar, modernist kimlik tanımlarının sorgulandığı yıllardır. Bu süreçte feminist hareket yeni bir ivme kazanmış, feminizm akademik ortamda tartışılır olmuştur. İkinci Dalga Feminizm, modernizmin kadın tanımına karşı çıkarak kadınlığın doğasını tartışmaktadır. İkinci Dalga Feministlere göre; kadınların ‘başkalık’ları, kadınlara mevcut değerleri, kuralları ve uygulamaları, ataerki sistemi kökten sorgulamak için önemli avantajlar sunmaktadır. Her ne kadar baskı ve

---

³⁸ İlker Erdoğan, **Medyada Hegomonik Erkek(lik) ve Temsil**, İstanbul: Kalkedon, 2011, s. 14-15

ikincilikle gündeme geliyor ise de, başkalık, çoğulculuğa, farklılığa, açıklığa ve bölünmüşlüğe imkan tanımaktadır. Artık yalnızca yasal düzeyde bir hak talebinden çok, kadınlığın ve kadının toplum içindeki yerinin/rolünün sorgulandığı bir dönem başlar. Birinci Dalga Feminizm'den farklı olarak, kadın ezilmişliğinin nedenleri üzerinde durulur. İkinci Dalga Feministler, toplumsal cinsiyet, cinsellik, iktidar ilişkileri gibi ataerkillik bağlamında sorunlaştırırlar. Feminist hareketin bu dönemde altını çizdiği diğer bir konu, özel alan-kamusal alan ayrımı olmuştur. Feminist hareket, kadınların ev içinde ve ev içi pratiklerle konumlandırıldığına ve böylece cinsiyet hiyerarşisinin ve kadının konumunun yeniden üretildiğine işaret etmektedir. İkinci Dalga Feministler, toplumsal ilişkilere karşı eleştireldir ve kadın pratikleri, kimlik, inşa ve temsil gibi konuları tartışmaların odağına alırlar. Cinsler arasındaki eşitsizliğin yalnızca kamusal alana özgü bir sorun olmadığını, bu eşitsizliğin özel alanda başladığını söyleyerek toplumsal yaşamın her alanına ilişkin bir sorgulamayı başlatırlar. Kadınlar, toplumun gereksindiği emek gücünü üretmekte ve yeniden üretmektedirler ve bunun karşılığında hiçbir maddi gelir elde etmemektedirler. Kadınların bu üretimi, onların biyolojik karakterinin bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla Feminist mücadele özel alan içerisinde de örgütlenmelidir; özel alanda yaşanan şiddet, tecavüz, emek sömürsü kamusal alanda deşifre edilir. Bu açıdan toplumsal yaşamın her alanı feminist sorgulamanın içerisine dahil edilmiştir.³⁹

1970'li yıllarda İkinci Feminist Dalga daha da yükselmiştir. Feminist akademik çalışmalar, kadınların 'bilim' alanını sadece erkek deneyimlerinin tanımlandığı ve sorunsallaştırıldığı bir alan olmaktan çıkarma ve bilgi ile kadın deneyimleri gibi alanlar üzerinde hak iddia etme çabalarıyla birlikte yürümektedir. Uluslararası ilişkilerden medya çalışmalarına kadar sosyal bilimlerin pek çok alanında feminist perspektiften çalışmalar ortaya konulmuştur.⁴⁰

---

³⁹Feminist Teori ve Politika, İstanbul: Amargi Yayınları, 2007, s. 23

⁴⁰Andrew Heywood, "**Feminizm**", Siyasi İdeolojiler, Çev: Ş. Akın, Ankara: Adres Yayınları, 2007. s.290

1990'lı yıllarla birlikte, feminist hareket farklı bir noktaya doğru evrilir. Bu dönem, kimliklerin, farklılıklar ekseninde yeniden tanımlandığı post-modern dönemdir. Bu dönemde, İkinci Feminist Dalga'dan farklı olarak, farklılıkların temsili kimlikler üzerinden tartışılmaya başlanır. İkinci Dalga Feminizmi, evrensel ve mutlak bir eşitlik talebi ile modernist söylemle örtüşürken; Üçüncü Dalga Feminizmi, farklılıkların dile getirilmesine vurgu yapmaktadır. Kadın olmak hem bir cinsiyet rolü hem de bir kimlik olarak tanımlanmaktadır. Kadın kimliği, erkek kimliğinden farklı olarak iktidar kavramından uzaktır. Erkek kimliği, farklılıkların üzerinde baskı kurma eğilimi barındırırken, kadın kimliği bundan uzaktır. Dolayısıyla da farklılıklar kadın kimliği içerisinde rahatlıkla barındırılabilir. Üçüncü Feminist Dalga, bu farklılıkların dile getirilmesine ve yaşatılmasına vurgu yapmıştır. Örneğin Türkiye'de, Üçüncü Dalga Feminizmi, Kürt kadınlar ve Müslüman kadın hareketiyle birlikte, yalnızca kadınlığa odaklanmaktan çok farklı kimlikler üzerinden kadın olma deneyimlerini tartışmanın bir aracı olarak karşımıza çıkmıştır.⁴¹

Türkiye'de farklılıkların tartışılma süreci, yalnızca feminist çalışmalara yeni boyut eklemekle kalmamış, medya gibi birçok alanın sorgulanmasını da sağlamıştır.

5. 2Türkiye'de Feminist Hareketinin Kısa Tarihçesi

Feminizm, Batı'da kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaya başlamasıyla birlikte 17. yüzyıldan itibaren kendini göstermeye başlamıştır. Sistemli bir feminist teorinin doğuşu ise burjuva devriminden sonra gerçekleşir. Burjuva devriminin ardından yaygınlaşan eşitlik, özgürlük, insan hakları gibi kavramlar, kadınların da ataerkini sorgulamalarını beraberinde getirmiştir.⁴²

---

⁴¹ İlker, a.g.e, s. 18-19

⁴² Kamla Bhasin, Nighat Said Khan, **Feminizm Üzerine Bazı Sorular**, İstanbul: Kadav Yayınları, 2003, s. 4-5

Türkiye’de feminizmin çekirdeğini oluşturan Osmanlı’da feminizm, Osmanlı’nın son dönemindeki modernleşme faaliyetleri içinde varlık kazanmıştır. İlk feminist bilincin oluşmaya başladığı bu dönem, özellikle üst tabakadan ve yönetimle bağlantılı olan kadınları toplum sahnesine çıkarmıştır. Kurtuluş mücadelesine eklemlenen bu hareket, Cumhuriyet’in kuruluşundan sonra tek parti iktidarı karşısında zayıf kalmıştır. Çok partili dönem ve 1980’lere kadar olan dönemde ise feminist hareket dönemin siyasal hareketinin gölgesinde kalmıştır. Ancak 1980’lerden sonra feminizmin özgün yapısını almasında daha önceki kazanımların etkisi yadsınamaz. Feminizm, 1980’lerde sonra, ataerkil yapının hiç sorgulanmayan mahrem alanlarını sorgulayarak, örgütlenmeler kurarak kampanyalar aracılığıyla sokağa çıkmış ve artık görünürlük kazanmıştır. Takip eden yıllarda kazanılanların kalıcılığını sağlayan kurumsallaşma faaliyetleri görülmüş ve devlet politikalarına yansımıştır. Feminizm, belli bir ırk ya da sınıfla sınırlı kalmadan ezilen tüm kadınların ve hatta ataerkil yapının ötekileştirdiği herkesin sözcülüğüne soyunmuştur. Sivil toplum kuruluşlarının yükselişe geçtiği 1980 sonrası dönemde feminizm, kadın sivil toplum kuruluşlarının hedeflerini ve bu yöndeki faaliyetlerini belirler.⁴³

5.2. 1.Osmanlı’da Kadının Durumuna Kısa Bir Bakış

Dünya konjonktörü 18. Yüzyıldan itibaren değişirken Osmanlı Devleti de bu değişimden etkilendi. Batı’da etkisi şiddetli hissedilen Fransız Devrimi’nin eşitlik, özgürlük fikirlerinin etkisine uğradı. Bu düşünceler sadece Osmanlı erkeklerini değil, bir birey olarak Osmanlı kadınlarını da etkiledi. Geleneksel Osmanlı toplum yapısı bir değişime doğru yol almaya başladı. Tanzimat’ın ilan edilmesiyle birlikte kadın statüsünde gözle görülür bir değişmeye doğru gidildi. 1856 Islahat Fermani ile hiç kimsenin cinsiyetinden dolayı ikincil duruma düşmeyeceği ifade edildi. Bu dönemde kadınlar için özellikle önemli iki düzenleme yapıldı. Bunlardan birisi Arazi Kanunu (1858), diğeri ise Sicilli-Nüfus Nizamnamesi’dir. Bu düzenlemelerle beraber Osmanlı

---

⁴³Serpil Çakır, Osmanlı Kadın Hareketi, İstanbul: Metis Yayınları, 1996, s.8

tarihinde ilk kez evlilik kurumuna müdahale edilerek ona resmi bir boyut kazandırıldı.

44

Tanzimat dönemiyle aynı zamanda kadınlara eğitim kurumlarının kapıları da açıldı. Örneğin, kadınlara ilk kez tip fakültelerinin kapılar 1842 tarihinde açıldı. Kadınlar, 1869'dan itibaren sanayi mekteplerinde eğitim görmeye başladı. 1870 yılında ayrıca Kız Öğretmen Okulları açılmaya başlandı. Kadın eğitimi resmi düzenlemelerle hukuksal bir statüye kavuşturuldu. 1868 'den itibaren tüm kız çocuklarının 6-11 yaş arası dönemde zorunlu ilkokul eğitimi almaları öngörülüyordu. Başlatılan eğitim seferberliğiyle okullar ülke genelinde yaygınlaşmış, pek çok kız çocuğu okula gitme imkânına sahip olmuş, böylelikle hem kendini eğitime hem de meslek sahibi olup kamusal alanda yer alma şansına sahip olabildi. Kadınların eğitim hayatına atılmaları, okuma yazma öğrenmeleri kadınların okuma alanına giren yayınların gelişimini de beraberinde getirdi. Osmanlı'da ilk yayınlanan gazete olan Terakki, kadın konusuna yoğun biçimde eğilmiş, 1888'de 'Muhaderat' adlı bir kadın eki yayınlamaya başlamıştır. Bunu çok sayıda dergi ve gazete takip etmiştir⁴⁵

II. Meşrutiyet'ten sonra 1909 yılında çıkartılan Dernek Kanunu, kadınların kendileriyle ilgili çeşitli konularda farklı dernekler kurmalarına yardımcı oldu. Kurulan derneklerin amaçları çeşitliydi. Bu amaçlar, kadınların eğitilmesi, yardıma muhtaç ve çalışkan öğrenciler için yardım toplanması, savaş döneminde orduya yardım sağlamak gibi amaçlardı. Burada çalışan eğitimli kadınlar, hemcinslerine Fransızca, İngilizce gibi yabancı diller de öğretmekteydiler. Bunun yanı sıra onları siyasi ve toplumsal hakları konusunda bilinçlendiriyordu. Kadınlar 1918-1923 yılları arasında süren Kurtuluş Savaşı'nın önemli bir parçası haline geldiler. İstanbul gibi büyük kentlerde işgale karşı gösteriler düzenlediler. Anadolu'da değişik cephelerde savaşa katıldılar. Kurtuluş

---

⁴⁴ Ömer Çaha, **Sivil Kadın, Türkiye'de Sivil Toplum ve Kadın**, E. Özensel (çev.). Ankara: Vadi Yayınları, 1996. 1996. s. 70

⁴⁵ Çaha, a.g.e .s. 75-77

Savaşı'nda yer alan kadınların önemli bir kesimi Feminist olarak bilinen ve belli bir siyasal bilince ulasan kadınlardı.⁴⁶

5.2.3 Cumhuriyet'in İlk Dönemlerinde Feminizm

1923 yılında Cumhuriyet'in kurulmasıyla beraber yaratılan, yaratılmayaçalışılan yeni toplum, kadınların hayatında da önemli gelişmeler kaydetti. Türk kadını geliştirmekte olan diğer ülkelerin, özellikle de İslam ülkelerinin kadınlarıyla karşılaştırıldığında, hatırı sayılır sivil ve politik haklara sahiptir; kamusal alanda daha belirgin bir rol oynamaktadır. Türkiye'de daha 1920'lerde kendi eşlerini seçme boşanma davası açma ve çocukların velayetini isteme gibi yasal haklara kavuşmuş olan kadınlar için, 1923 yılında ücretsiz temel eğitim zorunluluğu da getirilmiştir. Kadınlara 1930 yılında yerel seçimlerde, 1934 yılında da genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Bu haklar bütün kadın nüfus tarafından eşit düzeyde kullanılmasa da birçok kadın eğitim, siyasal katılım ve istihdam fırsatı elde etmiş, sanayileşmiş ülke kadınlarinkine benzer haklar kazanmıştır⁴⁷

Cumhuriyet rejimi evliliği laikleştirerek, kadınları eğiterek ve siyasal (seçim) sürece dâhil ederek kendisi ile Osmanlı İmparatorluğu'nun İslami mirası arasına bir çizgi çekti ve yeni devleti yasallaştıracak laik ideolojiyi pekiştirdi. Kadın haklarının esas temelini teşkil eden ve kadına toplumda eşit haklar sağlayan Medeni Kanun'un 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girmesiyle Türk kadınının gelişmesinin önündeki engeller, yasal planda kaldırılmıştı. Cumhuriyet felsefesi, 1926 yılında Medeni Kanun'un kabulünü "Türk kadını medeni haklarını tekrar kazanmış ve Türk ailesinin hakiki temelleri yeniden kurulmuş oldu", biçiminde algılanmıştır. 1926 yılının koşullarına göre Medeni Kanun'un getirdiği bu hükümler, kadına adeta çağ atlatmıştı. Nevarki demokratik gelişme dönemlerinde, kadının sosyal statüsüne paralel olarak kimi

---

⁴⁶ Madeline C. Zilfi (Ed.), **Modernleşme Eşiğinde Osmanlı Kadınları**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2001, s. 245

⁴⁷ Madeline C. Zilfi (Ed.), **Modernleşme Eşiğinde Osmanlı Kadınları**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul: 2001, s. 248

yönlerinin yeniden ele alınıp düzenlenmesi gerekirken, bu yeterince yapılamamıştır. Bu reformlar yapılamadığı için de kadının daha da eşit bir duruma gelmesi gereken statüsü, düne göre geride kalmıştır. Bu yönüyle de yasaya haklı kimi eleştiriler getirilmiştir.⁴⁸

Kadınların çalışma hayatının düzenlenmesindeki en önemli aşama ise, 8 Haziran 1936 tarihinde kabul edilen İş Kanunu'dur. Bu yasayla, erkek, kadın ve çocukların çalışma koşulları yeniden düzenlenmiştir. O tarihe kadar kadınların çalışma koşullarını düzenleyen bir kanun bulunmuyordu. Bu kanunun ilk maddesinde “işçi” nin tanımı yapılmış ve “Bir iş akdi dolayısıyla, başka bir şahsın işyerinde bedenen ve yahut bedenen ve fıkren çalışan kimseye işçi denir” denilmiş, hayatını emeği ile kazanmakta olan kadınlar da bu tanımın içine alınmıştı⁴⁹

Feminist kadınlar, 16 Haziran 1923'te “Kadınlar Halk Fırkası”nı kurarak Cumhuriyet döneminin ilk siyasal oluşumunu meydana getirdiler. Fırkanın amacı, kadınların sosyal, ekonomik ve siyasi hakları için mücadele etmektir. Fakat tüzüğü çok sert bulunan fırkaya resmi izin verilmedi. Resmi izin alamayan fırka daha ılımlı bir tüzükle derneğe dönüştürüldü. 7 Şubat 1924'te fırka yerine Türk Kadınlar Birliği (TKB) kuruldu. Derneğin başkanı Nezihe Muhittin'di. Nezihe Muhittin dönemin entelektüel isimlerinden biriydi ve kadınlara dönemin hükümetinin oy hakkı tanımamasını şiddetle eleştirdi. Nezihe Muhittin ve arkadaşları kadınların oy hakkı elde edebilmeleri için mücadeleden tepkilere rağmen geri kalmadı. 1927'de düzenlenen bir kongrede, kadınların siyasal talepleri birliğin tüzüğünde yeniden yerini alır. Kadınlara, 1934'te yapılan anayasa değişikliği ile seçme ve seçilme hakkı tanınması sonucunda 18 kadın milletvekili meclise girdi. Kadınların siyasi haklarının tanınmasından itibaren oluşan kanaat, bundan sonra TKB'nin bir işlevi kalmadığı yönündedir. TKB 1935'te kendisini fesetmek durumunda kaldı. Kadınlar Birliği'nin kapanması, Türk kadınlarının feminizm yolundaki serüvenlerinde bir dönüm noktasını oluşturdu. Bu yaklaşık yüz yıldır sürmekte olan bir oluşumun sonu demekti. Bundansonraki kadın hareketi resmi

---

⁴⁸Leyla Kırkpınar, **Türkiye’de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın- 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul: 1998, s. 22

⁴⁹ 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, s. 24-25

ideoloji ve söyleme paralelliği ölçüsünde varlık kazanabildi. Bu durum, 1980’lerin başında yeni bir feminist hareketin çıkışına kadar devam etti.⁵⁰

1961 Anayasası ile demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi toplumun bazı kesimlerinde büyük bir hareketlilik yaratmıştır. İşçiler ve gençler yeni örgütlenme özgürlüklerinden yararlanmış, haklarını genişletmeye çalışmışlar, sosyalist fikirler tartışılmaya başlanmıştır. Türkiye’nin yaşadığı önemli sosyo-ekonomik ve siyasal gelişmeler ışığında kadın sorununa yönelişte gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde kadınlar temel olarak Kemalizm ve sosyalizm çerçevesinde hareket etmektedirler. Bu yıllarda sol kanatta kadın hareketi, devrimci yükselişin ve sosyalizmin bir türevi, bir alt hareketi gibiydi. “Devrim olunca bütün çelişkiler gibi kadın sorunu da çözülür” anlayışı hakimdi. Kadınlar birey olarak değil ancak anne, eş, bacı olarak konumlandırılıyorlardı. Sol içinde kadın sorunu diye bir sorun tek başına kabul edilmemekte, ciddiye alınması gereken teorik bir sorun olarak görülmemekte, feodal ilişkiler ve üretim ilişkileri ile bağlantılandırılmaktaydı.⁵¹

1970’lerde feminist hareket görece olarak canlanmıştı. 1975 yılında İlerici Kadınlar Derneği (İKD) kuruldu. Bunu Demokratik Kadınlar Birliği, Emekçi Kadınlar Birliği, Devrimci Kadın Dernekleri izledi. Hepsi de sol örgütlenmelerin kadın kolları olarak faaliyette bulundular. O dönemde Türkiye solu, ayrı bir kadın örgütlenmesine olumlu bakmadığından, kendi varlığını meşrulaştırmak için yoğun çaba harcadı. Bunu kadınların ezilmişliğinden hareketle değil, kadınları sınıf savaşına çekmenin önemini vurgulayarak yaptı. Bir burjuva hareketi olarak görülen feminizme karşı olduğunu sık sık yineledi. Amaç tek başınakadınların kurtuluşu değil, kadın-erkek el ele devrime doğru ilerlemektir. Türkiye Komünist Partisi’ nin kadın kolu olarak görülen İlerici Kadınlar Derneği, tüzüğünde ve diğer tüm belgelerinde Türkiye’deki bütün kadınlar için

---

⁵⁰Bozkır, G. “Türk Kadınının Siyasal Haklarını Kazanması ve Türk Kadınlar Birliği”, Toplumsal Tarih, İstanbul: Sayı 127, s. 18-19

⁵¹ Şirin Tekeli, “**Birinci ve İkinci Dalga Feminist Hareketlerin Karşılaştırmalı İncelemesi Üzerine Bir Deneme**”, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998, s. 340

geçerli birçok soruna parmak basmakla birlikte, kendini emekçi kadınların örgütü olarak tanımlayarak sınırlamıştı.

5. 3. Feminizmin Medya Eleştirisi

Feminizm, kadınların cinsiyetlerinden dolayı haksızlığa uğradıklarına inanır ve eşit ücret, eğitim ve sağlıkta fırsat eşitliği, politik sürece eşit katılım konusunda örgütlenir.

Feminizme göre kadın her alanda olduğu gibi medyada da haksızlığa uğrar. Kadın bu nedenle medyada da örgütlenmeli. Farklı feminist yaklaşımlar medya konusunda hemfikirdirler ve kadının yeni bir dille yeni bir medya üretmesini hedeflerler.

Liberal feminist söyleme göre, kadınların eşler ve anneler olarak doğal rolleri hakkındaki saçma yargılar ve stereotipler kadınların toplumdaki eşitsiz konumlarının göstergeleridir. Özgürlük ve eşitlikle ilgili genel liberal ilkeler kadınlar için de uygulanmalıdır. Çok sayıda nicel içerik çözümlemesi, kadınların medyada nadiren göründüklerini ortaya koymuştur. Medyada göründüklerinde de ya eş, anne, kız evlat, kız arkadaş olarak, ya geleneksel kadın mesleklerinde (sekreter, hemşire, kabul görevlisi) çalışırken, ya da seks aracı biçiminde gösterilmektedirler. Dahası genellikle genç ve güzeldirler, ancak çok iyi eğitim almamışlardır.

Medya ve aile çocuklara cinsiyet rollerini öğretmekte ve uygun davranışlar karşılığında onları simgesel olarak ödüllendirmektedir. Medyanın cinsiyet rolleri ile ilgili stereotipleri sürekli kullanmasının, bu stereotiplerin egemen toplumsal değerleri yansıtmışından ve erkek medya yapımcılarının da bu stereotiplerden etkilenmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Liberal feminizmin önerdiği çözümler iki parçalıdır: kadınlar toplumda daha eşit konumları elde etmeli, erkek egemen alanlara girmeli ve güç kazanmalıdırlar. Ama medya da daha çok kadını ve erkeği geleneksel olmayan rollerde göstererek ve cinsiyet ayırımcı olmayan bir dil kullanarak değişime katkıda bulunabilir. Kadınlar için rol değişimi üzerindeki vurgu yeni bir stereotip olan “süper kadın”ı yaratmıştır ki bu liberal feminizmin taleplerine ticari kültürün verdiği yanıtıdır. Kadın dergileri ve reklamlar kadını bağımsız ve kendinden emin bir işkadını, başarılı bir eş ve anne olarak göstermektedirler. Bu kadın hala güzeldir ve genç kızlığında sahip olduğu kusursuz beden ölçülerini korumaktadır. Bu imaja uygun bir yaşam sürmeye çabalayan gerçek kadınlar ciddi bunalımlara girmektedirler. Liberal stratejilerin bir başka öngörülemeyen sonucu medya işgücündeki gelişmelerde ortaya çıkmıştır. Son yıllarda kadın gazeteci sayısı önemli ölçüde artmıştır ancak bu alandaki kadın çokluğu, kadınların daha üstün bir güce kavuşmasına veya daha fazla etkili olmalarına dönüşmemektedir. Daha çok ücretlerin gerilemesine neden olmuştur.⁵²

Radikal Feminizme göre de medya erkek patronların ve yapımcıların ellerinde olduğu için ataerkil toplumun çıkarları doğrultusunda işleyecektir. Radikal feminizmin medya stratejileri çok açıktır: kadınlar kendi iletişim araçlarını yaratmalıdırlar. Basında ve görsel medyadaki teknolojik gelişmeler feminist kitaplar, dergiler, radyo-televizyon programları, video ve film gruplarının çoğalmasını mümkün hale getirmiştir. Bu gelişmeler olmasaydı, birçok feminist düşünce kamusal alana taşınamayacaktı. Çoğu radikal feminist medya, genellikle kâr etme güdüsü taşımadan çalışan ve sorumlulukları paylaşan gönüllülerce üretilmektedir. Radikal feminist mantıkta hiyerarşilere yer yoktur; bunları eril toplumun bir sapkınlığı olduğu düşünülür. Katkılar isimsizdir ya da sadece ilk isimlerle imzalanırlar, çünkü tüm kadınların aynı tür ataerkil baskıyı paylaştıkları varsayılmaktadır.⁵³

---

⁵²Liesbet van Zoonen, “**Medyada Feminist Yaklaşımlar**”, Medya, Kültür, Siyaset, (drl.), Süleyman İrvan, Ankara: Alp Yayınevi, 2002, s: 305

⁵³Liesbet van Zoonen, a.g. e. , s: 307, 308

Yetmişli yılların sosyalist feminist iletişim modeliyse medyayı, kapitalist ve ataerkil toplumsal düzeni doğal düzen olarak tanıtan ideolojik bir aygıt biçiminde algılayan radikal modellere benzemektedir. Sosyalist feminizmin önerdiği çözümler liberal ve radikal medya stratejilerinden çok farklı değildir. Genellikle ikili bir strateji savunulmaktadır: yerleşik medyada reformlar yapma ve ayrı feminist medya üretme⁵⁴

---

⁵⁴Liesbet van Zoonen, a.g. e. s: 309

İKİNCİ BÖLÜM

KADININ ÇALIŞMA YAŞAMINDAKİ YERİ VE

CAM TAVAN SENDROMU

1. Kadının İş Gücüne Katılımı

İnsanlığın varolduğu dönemlerden günümüze kadar hemen hemen her dönemde kadınlar, gerek ulusal düzeyde, gerekse dünya genelinde nüfusun yarısını oluşturmuşlardır. Bu sebeptendir ki, tarihin her döneminde ekonomik ve toplumsal yaşamın bir yanını erkekler bir yanını da kadınlar temsil etmişlerdir.⁵⁵

Kadınların ekonomik üretim ve düzenleme faaliyetlerine katılımı insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. Ancak kadının emeğini bir ücret karşılığı verilmesi ilk olarak Sanayi Devrimi ile başlamıştır. Esas olarak kadınların iş gücüne katılım ise, 1. ve 2. Dünya Savaşlarından sonra gerçekleşmiştir.⁵⁶

Bazı ülkelerde çok sayıda erkeğin göç etmesi sonucu kadınlar için daha fazla eğitim ve istihdam fırsatların doğması, doğurganlığın azalmasıyla birlikte çocuk bakımı için daha az zaman ayrılması kadının işgücüne katılımını artırmıştır.⁵⁷

---

⁵⁵ Faruk Kocacık, *Türkiye’de Çalışma Hayatından Kesitler: İşsizlik, Sendikal Örgütlenme-Kadın Emeği-İşportacılık*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas: 2004, s. 77

⁵⁶ Faruk Kocacık, Veda Gökkaya, “Türkiye’de çalışan kadınlar ve sorunları”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Sivas: 2005, s. 196

⁵⁷ TİSK, “İstihdam, Kadın İşgücü ve Yeni İş Kanunu Sempozyumu”, TİSK Yayınları, Ankara: 2004, s. 32

Kadınların istihdam hayatındaki konumlarına bakıldığında cinsiyete dayalı bir iş bölümüne tabi oldukları görülmektedir. Üretim ilişkileri de varolan ataerkil değerlerden nasibini almıştır. Kadının ezilmesi ve sömürülmesi sadece özel alanda değil iş hayatında da geçerliliğini korumaktadır. Bundan dolayı kadınlar düşük ücretlerle, vasıfsız işlerde, alt kademelerde ve kötü iş koşullarında çalışmaya mahkum edilmektedirler.⁵⁸

Kadınlar eğitim görseler bile ücretli çalışma alanına girişleri sınırlı kalmakta ve belirli işlerde yoğunlaşmaktadır. Genellikle bu işler toplumsal olarak düşük bir itibara sahip ve evdeki kadın/annelik rollerinin devamı niteliğinde olmaktadır. Bugünkü bakış açısıyla kadınlar, ucuz çalışma saatlerine ve kötü iş koşullarına daha kolay razı olan, işte süreklilik ve güvence aramayan, daha kolay kontrol edebilen, kısacası daha ucuz emek ve işgücü piyasasının yedek işgücü ordusu olarak görülmektedir.⁵⁹

Genellikle kadınlar, istihdam uygulamalarındaki gelişmelerden en son yararlanan, kısıntılardan ise ilk zarar gören kesim olmaktadır. Kadın çalışanlar, işsizliğin ve kronik düşük istihdamın olduğu dönemlerde, erkeklerin egemenlik alanına yönelen bir tehdit olarak görülmektedir. Günümüzde iş olanakları hem erkek hem de kadın için sınırlıdır. Bu durumda aileleri için gelir sağlama zorunluluğu söz konusu olduğunda bile, kadın çalışanlar erkeklere haksız rekabet ediyormuş gibi değerlendirilmektedirler. Doğurganlık bir yana bırakılacak olursa, sadece evliliğin, kadının çalışma yaşamına katılımıyla ilgili ne türden sonuçlar doğurduğuna ilişkin kanıtlar sınırlıdır. Ancak, genelde evli kadının çalışma yaşamına katılım konusu, çocuk ögesi ile birlikte ele alınmaktadır. Evli kadınların işgücüne katılım oranının bekar ve boşanmış kadınlara göre daha düşük olduğu görülmektedir.⁶⁰

---

⁵⁸ KSSGM, *Çalışmaya Hazır İşgücü Olarak Kentli Kadın ve Değişimi*, KSSGM Yayınları, Ankara: 1999, s.16

⁵⁹ KSSGM, a.g.e, s. 97

⁶⁰ Dilek Eyüboğlu, *Kadın İşgücünün Değerlendirilmesinde Yetersizlikler*, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara: 1999, s. 20

Kadınları işgücüne katılımı ücretsiz aile işçiliği statüsünden, ücretli istihdama kadar değişik faaliyetleri kapsamaktadır.

1.1.Ev Kadınlığı Ya Da Ücretsiz Aile İşçiliği

Kadınlar tarafından ev işlerine harcanan bu emek, erkek işgücünün ve toplumun yeniden üretimi açısından büyük önem taşımaya karşın, ulusal gelir hesaplarında yer almamaktadır. Parasız ev işçiliğinin yanı sıra bir de ücretli ev işçiliği vardır. Kendine yeterli tarım işletmelerinde olduğu gibi, kentte de, küçük girişimcilikte ve enformel sektörde kadınlar evlerinde veya iş yerlerinde parasal karşılığı olan üretimde bulunmaktadır.⁶¹

Parasal karşılığı olan veya olmayan bu kadar işin evde gerçekleşmesi ve evdeki alışılmış düzen içinde benimsenmesi; kadının yaptığı işin doğru olarak ölçülmesini güçleştirmektedir. Ulusal gelir ölçümleri, ev içinde ücretsiz olarak yapılan işleri kapsamamaktadır. Özellikle ev işleri ile kendine yeterli işletmelerdeki etkinliklerin birleştiği noktalarda, ev işlerinin nerede bittiği, ekonomik etkinliğin nerede başladığı belli olmamaktadır. Bu durum ise ev içi kadın gücünün değerlendirilmesinde ikili bir haksızlığa neden olmaktadır.⁶²

Kadınların evde, emeğin yeniden üretimi için harcadıkları emek ve ürettikleri değer çoğu zaman emek ve değer kavramları üzerine fikir üretenler tarafından dahi görmezden gelinmiştir. Kadınların ev işlerinden sorumlu tutulması sadece çocuk bakımıyla sınırlandırılmaz. Kadınlar evde sadece çocukların değil, hasta ve yaşlıların bakımından, çalışan ve meta üretim sürecine, değer üretimine katılan eşin emeğinin yeniden üretiminden, ayrıca evin genel idaresinden de sorumludurlar. Birkaç on yıldan beri kadınlar ve erkeklerin arasındaki iş dağılımında özellikle batı toplumlarında bazı

---

⁶¹ KSSGM, **Bankacılık Sektöründe Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık**, KSSGM Yayınları, Ankara: 2000. s. 8-9

⁶² Eyüboğlu, a.g.e, s.17

değişiklikler görülse de, bu ücretsiz bakım ve ev idaresi işinin öncelikle kadınlara düştüğü bir gerçektir. Çalışan erkeklerin bir üretici olarak yeniden ve verimli çalışabilmesi kadının evde gerçekleştirdikleri işlere bağlıdır. Dolayısıyla bütün toplumun düzenli işleyişi bu ev işlerinin düzenli yapılmasına bağlıdır; ancak yine de gözden kaçır ve kıymeti bilinmez.⁶³

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi'nin (KEİG) Mayıs 2008 tarihli raporuna göre, kadınların düşük istihdam oranının en önemli nedenlerden birinin çocuk bakımı, yaşlı, engelli, hasta bireylerin bakımının kadınların ev içindeki ücretsiz emeği üzerinden çözümlenmesi olduğunu belirtiyor. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2008'de yayımladığı Zaman Kullanımı Anketi sonuçlarına başvuran rapor Türkiye'deki kadınların ortalama günde beş saatlerini bu tip bakım hizmetleri ve ev işlerine ayırdıklarını, haftalık 35 saatlik mesaipleri için hiçbir karşılık almadıklarını, 20 milyondan fazla yetişkin kadının 12 milyonunun kendilerini tam zamanlı ev kadını olarak tanımladıkları belirtiliyor.⁶⁴

Hane halkı istatistiklerinden iktisatçıların derlediği rakamlar Türkiye'de kadın istihdamının azaldığını gösteriyor. 2003 yılında kadınların işgücüne katılım oranı yüzde 26.6. Bu oran kırsal yerlerde yüzde 39, kentsel yerlerde ise yüzde 18.5. Kadınların işgücüne katılma oranının kırsal alanda daha fazla görünmesinin nedeni elbette ücretsiz aile işçiliğidir.⁶⁵

---

⁶³I. M. Young, **Yaşanan Bedene Karşı Toplumsal Cinsiyet**, Cogito, 2009, s. 39

⁶⁴<http://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/107076-ev-ici-emek-gorunur-olmazsa-kadin-istihdami-artmaz>(20 Mayıs 2008)

⁶⁵<http://bianet.org/bianet/bianet/75933-kadin-igucu-istihdami-geriliyor> (17 Mart 2006)

1.2 Ücretli Kadın İşgücü

Kadınların ücretli olarak çalışmaya başlamasını sosyal değişim sürecinde ele almak gerekmektedir. Bildiğimiz sanayi öncesi toplumlar da insan nüfusunun büyük bir kısmının üretim faaliyeti ve ev işlerinin yapıldığı yerler birbirinden ayrılmamıştır. Kasabalarda atölyeler evlerin içinde kurulmuş ve aile bireylerinin tümü tarla veya el sanatları işlerine katılmışlardır. Kadınlar da bu aşamada üretim faaliyeti içinde aktif olarak yer almışlardır. Ancak buradaki konumları daha çok “ücretsiz aile işçiliği” şeklinde olmuştur.⁶⁶

Kadınların ücretli olarak çalışması ise Sanayi Devrimi ile birlikte gerçekleşmiştir. Savaşların etkisi ile kadınlar erkek emeğinin yerine ikameye edilmeye başlanmıştır. Daha sonraları ise ucuz işgücü oluşturmaları ve olumsuz ekonomik koşulların kadının gelirine olan ihtiyacı artırması gibi nedenlerle, kadın giderek artan sayıda çalışma yaşamında yer almışlardır.⁶⁷ Ancak, özellikle gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalar, kadının iş yaşamındaki dezavantajlı durumuna da dikkat çekilmektedir. Buna göre, kadınlar düzensiz, güvencesiz ve düşük ücretli işleri kabul etmektedirler. Erkeklerle aynı işi yapıyor olsalar bile kadına daha az ücret ödendiği ve terfi olanaklarında önceliklerin erkeklere tanındığı gözlenmektedir.⁶⁸

2. Dünyada Kadın İş Gücü

Kadın, tarihsel süreç içinde, her dönemin koşul ve niteliklerine göre değişen biçim ve statülerde çeşitli ekonomik faaliyetlere katılmıştır. Bununla birlikte; kadınlar, gerçek anlamda, ilk kez sanayi devrimi ile birlikte, "ücretli" olarak ve "işçi" statüsü altında çalışma yaşamı içinde yer almışlardır.⁶⁹ Bu nedenle tarihsel süreçten günümüze

---

⁶⁶ TİSK, İstihdam, a.g.k, s. 29

⁶⁷ a.g.k, s. 31-32

⁶⁸ Eyiboğlu, a.g.k, s. 19

⁶⁹ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=105>

kadın işgücünün incelenmesinde, Sanayi Devrimi başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir.

2.1. Sanayi Devriminden Günümüze Kadın İşgücü

Birçok gelişme ve değişimi beraberinde getiren Sanayi Devrimi'nin en önemli sonuçlarından birisi de bu süreçte kadının, çalışma yaşamına ilk defa ücretli olarak ve işçi statüsünde katılımı olmuştur. Bu nedenle sadece Sanayi Devrimi, bugünkü anlamı ile ücretli kadın işgücü kavramının doğmasına yol açan en önemli tarihsel gelişme olarak değerlendirmektedir. 19.yüzyılda başta İngiltere olmak üzere, birçok Batılı ülkede sanayileşme, dokuma imalatı ile başlamış ve toplam işgücünün büyük bir kısmını da kadınlar oluşturmuştur.⁷⁰

Sanayileşme ve sanayi sektöründe ortaya çıkan yoğun emek ihtiyacı, kadının ücretli işçi olarak işgücü piyasasına katılımını arttırmıştır. Böylece 19. yüzyılın son çeyreğinde daha fazla kadın, işgücü piyasasında istihdam edilmeye başlanmıştır.⁷¹ Sanayi Devrimini izleyen yıllarda, dokuma sektöründeki gelişmelere paralel olarak, teknik gelişmelerin yaşanması, üretim tekniğini basitleştiren makinelerin icadı, işbölümü ve uzmanlaşmanın ortaya çıkması da kadın işgücü sayısını hızla arttırmıştır.

19. yüzyılın ortalarından itibaren, özellikle Sanayi Devrimi'nin yaşandığı Batılı ülkeler başta olmak üzere, liberal devlet anlayışının değişmesive karışımıcı-müdahaleci ve katılımcı devlet anlayışına geçilmesi, kadının çalışma hayatında maruz kalmış olduğu bu olumsuz koşulları hafifletmeye başlamıştır. Yine bu dönemde, Batılı ülkelerde bazı işyeri ve iş kollarında kadınların çalışmasının yasaklanması, çalışma

---

⁷⁰ Faruk Kocacık-Veda Gökkaya, “Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Sivas: 2005, s. 197

⁷¹Kocacık, Gökkaya, a.g.m, s. 198

sürelerinin yasalarla sınırlanması vb. koruyucu yasal politikalar uygulanmaya başlanmıştır.⁷²

1. ve 2. Dünya Savaşlarının yaşandığı yıllara gelindiğinde, kadın işgücünün ekonominin tüm kesimlerinde sayıca arttığı, özellikle de savaş sanayidesilah altında bulunan erkek işgücünün yerini aldığı görülmektedir. Bilhassa 2. Dünya Savaşı sırasında kadınların işgücüne katılımı önemli ölçüde artmıştır.⁷³

2. Dünya Savaşı Sonrası, önce Avrupa'ya ardından da hemen tüm ülkelere Fordist Üretim ihracı başlamıştır. Bu üretim biçiminde tekdüzelik hakimdir ve büyük ölçekli işletmelerde, standart makinelerle kitlesel olarak standart mallar üretilmektedir. Ancak, uluslar arası sermaye dolaşımının hızlanması ve uluslar arası ticaretin genişlemesi ile birlikte Fordizm*, uluslar arası piyasaların değişken yapısına ve tüketicilerin standart mallardan ziyade değişik özellikler taşıyan mallara olan talebindeki artışa ayak uyduramamıştır. Bu ise Fordistsistemin verimliliğinin düşmesine ve yeni alternatif üretim organizasyonları arayışına sebep olmuştur.⁷⁴

İşte bu noktada, 1970 sonrasında dünyada temel özelliği, “esneklik” olan yeni üretim biçimi ortaya çıkmıştır. Bu yeni üretim biçimi, sadece işyerinde ya da üretim sürecinde değil, çalışma saatlerinde, üretim mekanlarında ve ücretlerde de esnekliği beraberinde getirmiştir.⁷⁵

---

⁷²Kocacık, Gökaya, a.g. m., s. 20-21

⁷³ TİSK, a.g.k., s. 198

* Fordizm, Henry Ford'un öncülüğünü yaptığı, üretim bandının uygulamaya konmasını içeren üretim sistemidir. 1920'li yılların başında uygulamaya konan yöntem, vasıfsız işçilerin bir üretim bandı oluşturduğu, kitle üretimi ve kitle tüketimi üzerine kurulu bir sistemdir.

⁷⁴ Burçin Yılmaz- Metin Berber, “Türkiye’de Kadının İşgücü Piyasasına Katılım Süreci”, <http://www.metinberber.ktu.edu.tr/linkler/mk1.htm> (01.Kasım.2006)

⁷⁵ Yılmaz- Berber, a.g.m

Esnek üretim biçimi, geleneksel olarak işgücü piyasasıyla esnek bir ilişki içinde bulunan kadını ön plana çıkarmıştır. Erkeğe kıyasla daha ucuz olan, daha kolay kontrol edilebilen, ucuz çalışma saatlerine, sıkıcı ve monoton işlere, kötü iş koşullarına daha kolay razı olabilen kadın, part-time (yarı gün) ve esnek saatleri olan işleri daha kolay kabul etmiş ve bu da kadın işgücü istihdamını artırmıştır.⁷⁶

2. Dünya Savaşı'ndan sonra kamu ve hizmet sektöründeki büyüme de kadınların toplam işgücündeki oranın artmasına yol açmıştır. Teknolojik gelişme sonucunda yeni alanların, işin örgütlenmesinde yeni yöntemlerin ve üretim süreçlerinin ortaya çıkması kadınlar için yeni iş olanaklarının yaratılmasını sağlamıştır. Aynı şekilde eğitim imkanlarının artması, demografik gelişmeler, aile boyutunun küçülmesi, evlenme oranında azalmalar, çocuk bakımı ve diğer hizmetlerdeki iyileşmeler kadın işgücü sayısının artışında önemli rol oynamıştır.⁷⁷

Dünya genelinde kadını iş gücüne katılımında yaşanan artışın sektörlere göre de değiştiği görülmektedir. Gelişmekte olan ülke ve bölgelerde kadın işgücü tarım sektöründe yoğunlaşırken, gelişmiş ülkelerde hizmet sektörü kadınların yoğun olarak çalıştığı sektör olmaktadır.⁷⁸

Ülkelerin büyük bölümünde kadın ve erkek işleri olarak ayırım yapılmakta ve kadınlar çoğu zaman niteliksiz işlerde istihdam edilmektedir. Sekreterlik, tezgahtarlık, hemşirelik, öğretmenlik gibi mesleklerde kadınlar yoğunlaşmaktadır. Nitekim A.B.D'de tüm sekreterlerin yüzde 98'i hemşirelerin, yüzde 97'si tezgahtarların, yüzde 71'i

---

⁷⁶ Yılmaz- Berber, a.g.m

⁷⁷ Aysen Tokol, **Dünyada Kadın İşgücü**- Türkiye'de Kadın İşgücü Seminerleri, TİSK Yayınları, Bursa: 28 Nisan 1999, s. 19

⁷⁸ KSSGM, a.g.k., s. 25

kadındır. İngiltere’de ise sekreterlerin yüzde 99’u, eğitim alanında çalışanların yüzde 58.8’i, büro işlerinde çalışanların yüzde 73.5’i kadındır.⁷⁹

Toplumda egemen cinsiyetçi ideolojiye göre, kadının yeri evi hayattaki asli görevi de ev işi yapmak, kocasına ve çocuklarına bakmaktır. Bu yüzden de genel olarak kadının bu özel alanın dışına çıkması, ‘‘dışarıda’’ çalışması gelenek ve göreneklere aykırı bulunmaktadır.

Ama kapitalizmin kök saldığı günümüzde, bu gelenek ve görenekler yıkılarak kadın ucuz iş gücü olarak sermayenin önüne sürüklenmiştir. Hayatta kalabilme mücadelesi veren kadın, kimi zaman bedeni metalaştırılarak nesne konumuna getirilmiş, kimi zaman ücretsiz köle olarak ev içinde çalıştırılmış kimi zamanlar ise, erkeklerle eşit bilgi ve eğitime sahip olduğu halde, daha az ücretle çalıştırılmıştır.⁸⁰

3.Türkiye’de Kadın İşgücü

Türkiye’de kadınların işgücüne katılımı dönemlere göre farklılık göstermiştir. Osmanlı’da kırsal kesim kadını günlük işler kapsamında ‘‘tarım işçisi’’ olarak büyük bir işgücünü temsil etmiştir. Bunun yanı sıra iplik eğirme, halı ve kumaş dokuma gibi ‘‘ev sanayi’’ olarak nitelenen ev içi tüketim ve pazar için üretime konu olan tarım dışı faaliyetlerde de görünür katkısı olmuştur. Kentlerde ise üretim faaliyetleri esnaf örgütleri tarafından denetlenmiş ve kadın emeği genellikle bu örgütlenmenin dışında bırakılmıştır. Esnaf örgütlerine dahil edilmeyen kadınlar üye erkeklere iplik, yün ve benzeri malzemeleri sağlamışlardır.⁸¹

---

⁷⁹Ömer Faruk Çolak,Cem Kılıç, **Yeni Sanayileşen Bölgelerde Kadın İşgücü Arzı**, Ankara:TİSK Yayınları, 2001, s. 39

⁸⁰Hacer Ansal, **Çalışma Hayatında Cinsiyetçilik ve 1980’lerde Türk Sanayinde Ücretli Kadın Emeğinin Değişen Konumu**, (mak.), Kadın Eserleri Kütüphanesi Arşivi

⁸¹Tiğince Oktar, **Osmanlı Toplumunda Kadının Çalışma Yaşamı**, , İstanbul:Bilim Teknik Yayınevi 1998, s. 89-90

Osmanlıda kadın emeğinin esas kullanılmaya başlandığı dönem 19. yüzyılın ortaları olmuştur. Bu dönem, aynı zamanda imparatorluğun içinde bulunduğu derin ekonomik bunalım nedeniyle kente göç olgusunun yoğun olarak başladığı dönemdir. Kente göç, tezgah ve atölyeleri kapanan eski dönem zanaatkarları ve kentlerdeki yoksullaşan ara sınıf işçi sayısını arttırmıştır. Ekonomik zorunluluklar, kadın işçi ücretlerinin düşüklüğü nedeniyle bu dönemde kadın işçi sayısında artış yaşanmıştır. 1840'larda önce Rumeli'de, 1960'lardan sonra ise ilk kez Bursa İpek Fabrikalarında kadın işçi istihdam edilmiştir.⁸²

Osmanlıda kadınların çalışma yaşamlarına girmelerinde en belirgin gelişmeler Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde yaşanmıştır. Tanzimat'la birlikte kadının bir meslek sahibi olmasına yönelik olarak yeni eğitim kurumları açılmıştır. 1842'de "Ebe Okulu", 1870'te "Kız Öğretmen Okulu" eğitime başlamıştır. Böylece kadının, ev dışında, okulda yetiştirilmiş olduğu ilk meslekleri olan ebelik ve öğretmenlik meslekleri kurulmuştur.⁸³

Cumhuriyet dönemine kadar kadının eğitim ve öğretim imkanlarının çok kısıtlı olması, kadının ev dışında çalışmasının aile yaşamını bozacağı konusundaki yanlış inanç ve değerler, onların meslek sahibi olmalarını ve ekonomik hayata aktif bir şekilde katılımlarını hemen hemen imkansız kılmıştır.⁸⁴

29 Ekim 1923'te yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu toplumsal, ekonomik ve siyasal açıdan olduğu gibi kadın hakları açısından da birçok köklüm değişimi beraberinde getirmiştir. Cumhuriyet dönemi ile birlikte, kadınların statülerinin yükseltilmesi ve çalışma yaşamında daha etkin yer alabilmeleri için gerekli ortam yaratılmaya başlanmıştır.

---

⁸² İlknur Kalan, **Kadın ve Adalet**, Kaynak Yayınları, İstanbul: 1998, s. 95

⁸³ Ayşegül Yaman, **Resmi Tarihten Kadın Tarihine-Elinin Hamuruyla Özgürlük**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2001

⁸⁴ Emel Doğramacı, **Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını**, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, 1993, s. 46

Nitekim 1923 yılında İzmir’de düzenlenen 1. İktisat Kongresi’ne kadın işçiler adına temsilciler de katılmıştır. Kongre’de, kadın işçilere doğum öncesinde ve sonrasında olmak üzere sekiz hafta ve ayrıca üç gün ücretli izin verilmesi yolunda yasa önerisi verilmesi kabul edilmiştir. Alınan bu karar, kadın işçilerin korunmasına yönelik önemli bir adım olmuştur.⁸⁵

3 Mart 1924’te çıkarılan Tevhid-İ Tedrisat (Öğrenim Birliği) Kanunuyla eğitim sistemi laikleştirilmiş ve bu sayede kız çocuklar erkeklerle birlikte ve eşit eğitim olanaklarına kavuşmuşlardır. 1925 yılında kabul edilen Kılık Kıyafet Kanunu kadınlara modern giyimin yolunu açarken, 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun ile de erkeklere tanınan ayrıcalıklar kaldırılarak, kadın- erkek hakları arasında denge kurulmaya çalışılmıştır. 1934 yılında Millet Meclisi seçimlerinde kadınlara seçme ve seçilme haklarının tanınması, siyasal alanda cinsiyete ilişkin tüm yasal kısıtları ortadan kaldırmıştır. Bunun sonucu olarak 1935 yılında kadınların da katıldığı ilk milletvekili seçiminde 18 kadın (% 4.6) kadın parlamentoya girmiştir⁸⁶ 1936 İş Kanunu ile birlikte çalışma hayatında yapılan yeni düzenlemeler de çalışan kadınların oranını arttırmıştır.⁸⁷

Sonuç olarak, kadınların kamusal alana girmelerinin önündeki engelleri kaldıran reform niteliğindeki bu kazanımlardan sonra, ekonomik, sosyal ve siyasal yaşama aktif bir şekilde katılan kadın sayısı giderek artmıştır.⁸⁸

Cumhuriyet Türkiye’sinde sosyal hayata kadın, öncelikle öğretmen olarak katılmıştır. 1921 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi’ne alınan kız öğrencilerin mezuniyet sonrası iş hayatına atılmaları ile öğretmenlik dışı mesleklerde de kadınlar görülmeye başlanmıştır.⁸⁹ Ancak tüm bu gelişmelere karşın, hemen her toplumda olduğu gibi Türkiye’de de halen kadınlar erkeklerden daha az oranda işgücüne katılmaktadır.

---

⁸⁵ Kalan, a.g.k, s.98

⁸⁶ Yaraman, a.g.k. s.57

⁸⁷ Yıldız Kuzgun, Seher A. Sevim, **Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara: 2004, s. 15

⁸⁸ Kuzgun, Sevin, a.g. d.

⁸⁹ Doğramacı, a.g.k, s. 112

Kadınların işgücüne katılımının, gerek kendileri gerekse aile ve toplumsal kalkınma için önemli olduğu kabul edilmekle birlikte işgücüne katılım oranları düşüktür ve yıllara göre de sürekli bir azalma göstermektedir. Yasalardaki eşitlikçi yapıya rağmen, kadının mesleki ve teknik eğitim yoluyla niteliksel gelişimini ve işgücü piyasasına girişini sağlayacak mekanizmaların oluşamaması bu düşüşün önemli nedenlerinden biridir.⁹⁰

4.Çalışma Yaşamında Sorunlar

Erkeklerle oranla daha az bir eğitime sahip olmaları ve dolayısıyla işgücü piyasasında daha düşük vasıf düzeyine sahip olmaları; işe alınmada, yükseltilmede, işten çıkartılmalarda ve işyerindeki tutum ve davranışlarda cinsiyete dayalı ayrımcılıkla karşılaşmaları, çalıştıkları işyerlerinde çoğunlukla alt kadrolarda yoğunlaşmaları ve yönetim kadrolarında bulunmalarının seyrek oluşu, daha az beceri ve sorumluluk isteyen işlerde çalıştırılmaları, düşük ücretle ve iş güvencesinden yoksun çalışmaları kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlardan başlıcalarıdır.

Kadınlar iş gücü piyasalarına girme koşulları ve işgücü piyasaları içindeki konumları açısından erkeklerle göre dezavantajlı durumdadırlar. İş ararken karşılaşılan güçlüklerle başlayan sorunlar, ataerkil toplumda kendilerini çalışma hayatında kabul ettirmeleri; eğitim eksikliği ve ayrımcılık başta olmak üzere çalışma hayatında karşılaşılan sorunlar, iş ve aile hayatının birlikte yürütülmesi, ev işleri ve çocuk bakımı gibi aile hayatında karşılaşılan sorunlar olmak üzere çeşitlenmektedir. Bu sorunlardan dolayı kadınların, özellikle alt gelir düzeyindeki kadınların, işgücü piyasasında bir işe sahip olmaları erkeklerle oranla daha zor olmakta, dolayısıyla kadınlar daha düşük gelir getiren, iş güvencesi olmadan çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Kadınların çalışma hayatına girişlerini etkileyen faktörlerin başında onların iş ararken karşılaştıkları güçlükler gelmektedir. Kadınlar, kendilerine toplum tarafından

---

⁹⁰KSSGM, 1995 Yılında Pekin’de Gerçekleşen 4. Dünya Kadın Konferansı Sonuçlarının Uygulanması ve İzlenmesine İlişkin Uluslar arası Eylem Planı, Ankara: KSSGM Yayınları, 1998.

yüklenen sorumlulukları birlikte yürütebileceği işleri aramakta ve bu nedenle sınırlı iş imkanı bulmakta, işe başvurduklarında çeşitli önyargılarla karşılaşmakta, bunların yanı sıra, işçi çıkarmalarda ilk tercih edilen grup olmaktadır.

Kadınların iş bulma olanakları sınırlı ve kısıtlı olmakla birlikte, iş piyasası ve aile ile ilgili bir takım özgül nedenler ve kültürel sosyal sınırlamalar iş bulmayı kadınlar için daha da zorlaştırmaktadır.⁹¹Kadınların büyük çoğunluğu eş, dost, akraba aracılığıyla iş bulmakta, bu durum kadınların iş bulmasını sınırlandırmaktadır. Kadınlar işe başvurduklarında işverenlerin çeşitli önyargıları ile karşılaşmaktadırlar. Evlilik veya çocuk sahibi olma gibi nedenlerle kadınların işe ara verme olasılıklarının fazla oluşu düşüncesi, işverenlerin işe almada kadınları tercih etmemelerine neden olabilmektedir.

“Çalışma hayatında ayrımcılık, iş başvuruları sırasında, iş ilişkisinin devam ettiği süre içerisinde veya iş akdinin sonlandırılmasında ortaya çıkabilir. Örneğin bir işe girişte kadın yerine erkek başvurucunun tercih edilmesi, kadın çalışana daha az maaş verilmesi veya hamile kalan kadının işine son verilmesi şeklinde olabilir”⁹²

Türkiye İstatistik Kurumu, 2012 yılı Eylül ayı Hanehalkı İşgücü İstatistiklerine göre kadın istihdamı ile erkek istihdamı arasındaki uçurum bu dönemde de sürdü. Rapora göre istihdam edilenlerin yüzde 70.4'ü erkek nüfus.⁹³

---

⁹¹Devlet Planlama Teşkilatı, Kadın, Çocuk ve Gençlik Özel İhtisas Komisyonu-Kadın Alt Komisyonu Raporu, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Yayın No: DPT 2358, Ankara: 1994, s.13

⁹²Yasemin Genç, “**Çalışma Hayatında Kadınların Karşılaştığı Sorunlar ve Hukuki Mücadele Yolları**”,İstanbul: Amargi Yayınları, 2008, s. 46

⁹³ TÜİK, 2012 Eylül, Hanehalkı İşgücü,<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10963>

4.1 Ücretlendirmede Eşitsizlik

Uluslararası normlar ve ulusal yasalarda “eşit işe eşit ücret ilkesi” bulunmasına rağmen işgücü piyasasında halen kadınlar ve erkekler arasında ücret eşitsizliği sorunu sürmektedir.

Kadınlar ve erkekler arasında ücret farkı, sektöre, işteki statüye veya eğitim durumuna göre az veya çok olmakla birlikte, her durumda kadınların aleyhine olmaktadır.

Yapılan araştırmalar, tüm dünya ülkelerinde kadınların aldığı ücretlerin erkeklere göre oldukça düşük (bazı ülkelerde yarıya kadar) olduğunu göstermektedir.⁹⁴ Nitekim “eşit işe eşit ücret” ilkesinin birçok işyerinde uygulanmaması, kadınları çalışma yaşamından uzaklaştırmaktadır⁹⁵

Kapitalizmin kök saldığı günümüzde, gelenek ve görenekler yıkılarak kadın ucuz iş gücü olarak sermayenin önüne sürüklenmiştir. Hayatta kalabilme mücadelesi veren kadın, kimi zaman bedeni metalaştırılarak nesne konumuna getirilmiş, kimi zaman ücretsiz köle olarak ev içinde çalıştırılmış kimi zamanlar ise, erkeklerle eşit bilgi ve eğitime sahip olduğu halde, daha az ücretle çalıştırılmıştır.⁹⁶

Kadın ve erkek ücret eşitsizliği, mesleki farklılıktan, kadınların daha çok kadınlara ait iş olarak kabul edilen işlerde çalışmasından ve iş tecrübesi, vasıf farklılığı, çalışma süresi gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır.⁹⁷ Bununla birlikte ülkede varolan sendikaların ve toplu pazarlık uygulamalarının gücü, işletme büyüklükleri, teknolojik

---

⁹⁴ TİSK, a.g.k. s. 26

⁹⁵ Türkel Minibaş, “Enformel Ekonomi Kadın İşsizliğine Çözüm mü?”, Kadınların Gündemi, (Der: Nejla Arat), İstanbul: Say Yayınları, 1997, s.104

⁹⁶ Ansal, a.g.m

⁹⁷ TİSK, a.g.k, s.8

değişim, endüstriyel büyüme modelleri ve en önemlisi toplumsal değer yargıları farklılıkları da bu eşitsizliğe neden olan temel faktörlerdendir.⁹⁸

Eşit işe eşit ücret ilkesi, evdeki çalışmayı hesaba katmadığı gibi kadın işi, erkek işi ayrımının olduğu cinsiyetçi bir iş piyasasında kadınları yine düşük ücretli işlere mahkum ediyordu. Cinsiyete dayalı işbölümü sadece kadın ve erkek işlerinin ayrışması biçiminde değil, kadın ve erkeklerin hangi ilişkiler ağı içinde çalıştıklarını da gösteriyor. Kadınların üretim sırasında kurmuş oldukları ilişkiler de ataerkil sistemden nasibini alıyor. Erkek işi olarak tanımlanan işler daha itibarlı ve yüksek ücretli olurken, bir işin kadınla tanımlanıyor olması, onun rahatlıkla düşük statülü, düşük ücretli olmasına yol açabiliyor.⁹⁹

Türkiye’de çalışma yaşamında genel olarak yasal eşitlik sağlansa bile uygulamada cinsiyet ayrımcılığına dayalı pratikler işe alma sürecinden başlayarak, ücretlendirmede, işte yükseltmede, işten çıkartmada, tayin ve erken emeklilikte ve cinsel taciz olgusunda karşımıza çıkmaktadır.

Türk-İş’in 2005’te hazırladığı “Türkiye’de Emek Piyasasında Kadının Durumu” başlıklı raporda kadın ve erkek arasındaki ücret farkına dikkat çekilmiştir. Rapora göre, kadın ve erkek arasındaki ücret farklarının genelde iki temel nedeni vardır: ilki kadınların çoğunlukla düşük ücretli vasıfsız işlerde yoğunlaşmaları, ikincisi eşit veya eşdeğer işlerde bile kadınlarda erkeklerden daha düşük ücret ödenmesi.

Türkiye’de kadın erkek işgücünün ücretlerini kıyaslamada kullanılan temel istatistik SSK’nın ücret istatistikleridir. 2003 yılında SSK üyesi kadın işçilerin ortalama günlük kazancı (22.159.523 TL) erkek işçilerin ortalama günlük kazancının (24.574.490 TL) yüzde 90.2’sidir. Bu verilere göre kadınlar ücretler konusunda önemli bir

---

⁹⁸ TİSK, a.g.k, s.11

⁹⁹ <http://bianet.org/bianet/kadin/75933-kadin-isgucu-istihdami-geriliyor/>
(17 Mart 2006)

ayrımcılık yaşamamaktadır. Burada hemen belirtilmesi gereken, kadınların SSK üyeleri içindeki oranının sadece yüzde 20,7 olduğu ve kentlerde daha ziyade vasıflı kadın işgücünün sosyal güvenlik kapsamındaki işlerde çalışma imkanını bulabildiğidir. Geniş bir vasıfsız kitle yukarda belirtildiği gibi enformal sektörde sosyal güvenlik haklarından yoksun biçimde çalışmakta, onların düşük ücret düzeyleri SSK istatistiklerine yansımamaktadır. SSK bünyesindeki vasıflı kadınların ücretlerinin SSK genelindeki vasıflı ve vasıfsız erkek işçilerin ortalamasına kıyasla daha yüksek olması, görece eşitliğe yol açmaktadır.¹⁰⁰

Türkiye’de eşit işte veya eşdeğer işte kadınlara erkeklere kıyasla daha düşük ücret ödenmesine dair kapsamlı araştırmalar yoktur. Kimi saha çalışmaları kadınlara aynı taban ücreti ödense bile bazı ek ödemelerde farklı uygulama yapıldığını ortaya koymaktadır.1995 yılında yapılan bir diğer araştırmada Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları'ndan hareketle kadın ve erkek kazançları kıyaslanmış ve kadın kazancının erkek kazancından yüzde 33,2 daha az olduğu saptanmıştır. Bu farkın yüzde 23,6'sı kadın ve erkek arasındaki nitelik farkından ve yüzde 76,4'ü cinsiyetten kaynaklanmaktadır. İlkokul mezunu kadınların saatlik kazancı erkeğin kazancının yüzde 41,8'i iken, üniversite mezunu kadınların saatlik kazancı erkeklerinkinin yüzde 59,1'idir. Eğitilmiş olmanın ücretlerde cinsiyete dayalı farklılığı ortadan kaldırmadığı görülmektedir.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ “Türkiye’de Emek Piyasasında Kadınların Durumu”, 2005 Türk-İş Raporu.

¹⁰¹ Türkiye’de Emek Piyasasında Kadınların Durumu, 2005 Türk-İş Raporu

4.2 Cinsel Taciz

Cinsel taciz, genel olarak işçinin istihdamının veya işle ilgili kazanımlarının, cinsiyetinden ötürü istenmeyen bir koşula bağlanması olarak tanımlanmakta ve mağdurları genellikle kadınlar olmaktadır.¹⁰²

Dünya Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Kadın Komitesi cinsel tacizi, “işyerindekiler tarafından, tekrar edilen ve istenmeyen, sözle, vücut hareketleriyle veya jestlerle gerçekleştirilen her yaklaşım, cinsel bakımdan küçümseyici her beyan, cinsel ayırım güden her söz” olarak tanımlamaktadır.¹⁰³

Cinsel taciz dünya genelinde kadınların en sık karşılaştığı işyeri problemlerinden biri olmaktadır. Ancak bu denli yaygınlığına rağmen, cinsel tacizi önleyici güçlü politikalar henüz ortaya konulamamıştır. Bu tür davranışa maruz kalma riski pek çok kadının işgücüne katılımını engellemektedir. Bunun yanı sıra, cinsel tacize uğrayan kadınlar kendilerinin suçlanacağı endişesi ile bu durumu dile getirmekte çekingen davranmaktadırlar. Organizasyonların soruna gereken önemi vermemesi ve gerekli destek mekanizmalarının mevcut olmaması da bu soruna ilişkin duyarlılığın geliştirilmesine engel olmaktadır.¹⁰⁴

Cinsel tacizi belirlemek de oldukça zordur. Çünkü bir kadın için rahatsız edici bir davranış, bir başkası için doğal olabilmektedir.

Cinsel taciz, çok farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır; ancak taciz türleri genel olarak sözlü, sözsüz, fiziksel ve karşılığa dayalı olmak üzere dört farklı biçimde incelenmektedir. Cinsellik içeren şakalar ve sözler, cinsel ilişki teklifi sözlü tacizin

---

¹⁰²Başar Baypınar, “İşyerinde Cinsel Taciz”, İnsan Kaynakları Dergisi, 200 , <http://www.isgucdergi.org>. (5 Eylül 2006)

¹⁰³Baypınar, a.g.m

¹⁰⁴<http://www.turkis.org.tr/icerik/avparkadin.doc> (3.Eylül 2006)

başlıca örnekleridir. Sözsüz tacizlere örnek olarak ıslık çalma, sürekli bakma, rahatsız edici mimikler sayılabilir. Vücuda dokunma, zoraki öpüşme, sarılma ve cinsel saldırı ya da tecavüzler ise fiziksel tacizin örneklerindendir.¹⁰⁵

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 2007 yılı Ayrımcılık üzerine Global Raporu'na göre, işyerinde cinsel taciz iki biçimde ortaya çıkabilir: İşe ilişkin bir menfaatin, örneğin ücret artışı, terfi ve hatta iş akdinin devamının bir takım cinsel davranışta bulunma talebinin kabul edilmesi şartına bağlanması veya mağdur açısından düşmanca veya küçük düşürücü koşullara neden olan davranışlarla düşmanca bir çalışma ortamı yaratılması.

Cinsel taciz niteliğindeki hareketler aşağıdaki şekillerde ortaya çıkabilir:

- Fiziksel şiddet, dokunma, gereksiz yakınlık,
- Kişinin görünüşüne, yaşam şekline, cinsel yönelimine ilişkin yorum ve sorular, onur kırıcı telefon görüşmeleri,
- Islık, cinsellik ima eden hareketler, cinsellikle ilgili materyallerin gösterilmesi¹⁰⁶

Çeşitli araştırmalar, kadınların işyerinde erkeklere göre daha yoğun ve yaygın biçimde şiddete maruz kaldığını, bu şiddetin erkekler bakımından fiziksel şiddet olarak ortaya çıkarken kadınlar bakımından genellikle cinsel taciz şeklinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun en önemli nedeni kuşkusuz, çalışma hayatında iş alanlarındaki cinsiyete dayalı ayrışmayla bağlantılı olarak ortaya çıkan, kadın ve erkek arasında güç

---

¹⁰⁵ T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Gıda İşkolunda Çalışan Kadınların Koşulları ve Geleceği, Ankara: 1999, s. 175

¹⁰⁶ Genç Yasemin, a.g. k. s. 68

dengesizliğidir. Kadınların daha düşük ücret ödenen ve daha düşük düzeydeki işlerde çalışırken, iş yerlerindeki üst düzey görevlerde erkeklerin bulunmasıdır.¹⁰⁷

İşe girerken ve çalışma esnasında kadınların karşılaştığı önemli bir sorun da cinsel taciz. Bunları bertaraf etmek için çalışan kadınlar ve kadın örgütleri uzun süredir dünya ölçüsünde çaba harcıyorlar.¹⁰⁸

4.3. İş - Aile Çatışması

Çalışma yaşamına katılan kadınlar, aile yaşamlarında da bir dizi sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Ev işleri ve çocuk bakımı gibi sorunlar çalışan kadının işini daha da zorlaştırmaktadır. Özellikle Batılı ülkelerde, sayıları hızla artan kadın çalışanların yaşadıkları bu sorunların azaltılabilmesi için çeşitli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmektedir. Yine bu ülkelerde organizasyonlar tarafından verilen danışmanlık hizmetleri, çocuk bakımı hizmetleri, esnek uygulamalar, ücretli izin, esnek çalışma gibi uygulamalarla da kadınların aile yaşamında karşılaştıkları sorunlar en aza indirgenmeye çalışılmaktadır.

İş ve aile çatışması, kadının çalışma yaşamını olumsuz etkilemektedir. İş ve aile rollerinin eş zamanlı olarak kesişmesinden kaynaklanan karşıt baskılar olarak tanımlanmaktadır.

Şüphesiz çalışma yaşamı, kadına ekonomik bağımsızlık ve toplumsal değer artışı başta olmak üzere pek çok avantaj sağlamaktadır. Diğer taraftan geleneksel değer ve tutumların halen süregelmesi nedeniyle çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Nitekim günümüzde çalışma yaşamı ile aile yaşamı arasında kalan kadın,

---

¹⁰⁷ Genç Yasemin, a.g.k. s. 47

¹⁰⁸ <http://bianet.org/bianet/kadin/75933-kadin-isgucu-istihdami-geriliyor/> 17 Mart 2006

iki önemli rolün gereklerini tam anlamıyla yerine getirmeye çalışırken ikilemde kalmakta ve bu ikilem kadının aşırı rol yüklenmesine yol açmaktadır.¹⁰⁹

Kadının aile yaşamını ön planda tutması, onu iş yaşamında ikinci sınıf çalışan olma durumunda bırakırken, iş yaşamına ağırlık vermesi ise kendisinin de benimsediği geleneksel kutsal görevi olan “iyi anne” ve “iyi eş” olmaktan ödün vermesine sebep olmaktadır. Böylelikle kadın, iş yaşamı sorumlulukları ile aile yaşamının getirdiği sorumlulukları dengeleme çabası içerisinde büyük savaşlar vermektedir.¹¹⁰

Çeşitli ülkelerde yapılmış olan ulusal anketlerde, soru yöneltilenlerden yüzde 40 ila yüzde 90’ı arasındaki bir oranda kadının, çalışma hayatları boyunca mutlaka bir çeşit cinsel tacize uğradığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla, kadın açısından bakıldığında işyerinde cinsel taciz hem kadının kişilik haklarına tecavüz edilmesi anlamına gelmekte hem de kadının çalışma ve ekonomik özgürlüklerine müdahale teşkil etmektedir.¹¹¹

4. 4. Çocuk Bakımı Sorunu

Çalışan kadınların belki de en çok ikilemde kaldıkları konuların başında çocukların yetiştirilmesi gelmektedir. Genellikle çocukların bakımı işi “annelik” rolüyle bağlantılı görülmekte ve bu durum kadınların annelik veya kariyer veya iş arasında bocalamasına sebep olmaktadır.¹¹² Bundan dolayı, çalışan kadınlar çocuk sahibi olmaya karar vermeden önce çocuk bakımında kimin yardımcı olacağını düşünmek zorundadırlar. Gerek doğum öncesi gerekse doğum sonrası verilen yasal izin süreleri

---

¹⁰⁹ Kocacık, Gökkaya, a.g.m, s. 213

¹¹⁰ TİSK, İstihdam, a.g.k, s.33

¹¹¹ Genç, a.g.k. s. 66

¹¹² TİSK, a.g.k, s.34

yeterli olmamaktadır. İzin süresi dolduktan sonra da çocuğun bakımının kime devredileceği sorunuyla karşılaşmaktadır.¹¹³

Çocuk bakımını kolaylaştıracak kreş ve yuvaları yok denecek kadar azlığı, olanların belli kurumsal işleyişleriyle bağlantılı ya da çok pahalı özel kurumlar olmaları anneyi başka çözümler aramaya itmektedir.¹¹⁴ Bu da genellikle varsa büyükanne veya yakın akrabaya çocuğun bakımının devredilmesi olmaktadır. Bir diğer çözüm yöntemi ise kadının çocukları büyüyene kadar iş hayatından çekilmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durumun kadının kariyerine sekte vurmakta, gelişimini engellemektedir.¹¹⁵

5.Kariyer Engelleri Ve Cam Tavan Sendromu

Değişen toplum yapısı, küreselleşme ve teknik gelişmelerle birlikte işgücünün değişmesini de beraberinde getirmektedir. Bu göstergelerden biri, çalışan kadınların her geçen gün artmasıdır. Son yıllarda yapılan çalışmalar kadınların iş hayatına giderek artan oranda katıldıkları, ancak bu katılımın genellikle alt düzeyde olduğunu ve üst düzey yönetim kadrolarında yeterince yer almadıklarını göstermektedir. Bu duruma yol açan pek çok faktör olmakla birlikte, günümüzde kadınların ötesine geçemedikleri bir “cam tavan” ın altında çalışmak zorunda kaldıkları belirtilmektedir.

Cam tavan, işyerlerinde, eğitimlerinde ve uzmanlıklarına bakılmaksızın ya da ayrımcılığı önlemeye yönelik yasa ve yönetmeliklere aldırmaksızın, hatta istihdam kalıplarında kadın sayısını arttırmaya yönelik olumlu eylem (pozitif ayrımcılık) uygulamalarına rağmen kadınları meslekte üstün mevkilere yükselmekten alıkoyan ve

---

¹¹³ a.g.k, s. 37-38

¹¹⁴ KSSGM, Kentlerde Kadınların İş Yaşamına Katılım Sorunlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Boyutları, Ankara: KSSGM Yayınları, 2000, s.150

¹¹⁵ TİSK, a.g.k. s.38

çoğu kez bir "kıdemli erkekler" şebekesinin işbirliğiyle yürüyen ayrımcı davranışların toplam etkisidir.¹¹⁶

Cam tavan; devlette, şirketlerdeki eğitim kurumlarında veya kar amacı gütmeyen kuruluşlarda yüksek mevkilere gelmeyi arzulayan ve yüksek mevkilere gelmek için çabalayan kadınların karşılaştıkları engellerdir. Cam tavan kadınların üst yönetim kademelerinde yer almalarını önleyen görünmeyen engeller olarak tanımlanabilir.¹¹⁷ Bir diğer ifade ile cam tavan, kadınların yetenek ve başarılarının göz ardı edilerek kadınları işletme içerisinde daha üst basamaklara çıkmaktan alıkoyan, görülmez ve kırılmaz bir engeldir.

Cam tavan (glass ceiling) kavramı ilk kez, Wall Street’de Hymowitz ve Schellhart’ın 1986 yılındaki röportajında yer almıştır. Bu röportajda “cam tavan”, kadınların işletmelerde bir üst pozisyona geçerken karşılaştığı her türlü engel ve haksızlık olarak kullanılmıştır.¹¹⁸ Cam tavan, sadece kadın oldukları için kadınların üst yönetim kademelerinden uzak tutmaya yönelik, görünmeyen engellerin tamamıdır.¹¹⁹

Kadınların yönetimde yer almamalarının nedeni cam tavan olduğunu araştırmalar da göstermiştir. Yönetimde kadınlara ilişkin konular 1970’li yılların başında araştırılmaya başlanmış ve yapılan ilk çalışmalarda “kadınlar yönetici olabilir mi?” sorusuna cevap aranmıştır. Çünkü bu dönemde iş yaşamı ve sosyal yaşam birbirine karışmamış, erkekler yönetici; kadınlar sekreter, büro elemanları vb. olmuşlardır. 1970’li yılların ikinci yarısı ve sonları arasında, “kadın ve erkek yöneticiler arasındaki farklılıklar, davranışlara sahip olup olmadığını karşılaştırmalı olarak ele almışlardır. 1980’den günümüze kadar yapılan araştırmalar ise” kadınlar neden üst

---

¹¹⁶ Gazeteciler İçin Cins Bakışı Sözlüğü, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2000

¹¹⁷ M. Kooskora, E. Bekker, “**Women in Global Bussiness- Female Expatriation**”, 2007 Estonian Business Sckool, Review 23.

¹¹⁸ Lockwood, R, 2004, “Domestic and International Perspectives”, Research Quarterly, Ocak Sayısı, 1-10

¹¹⁹ Ayşe Esmeray Yoğu Erçen, “Kadınların Cam Tavanı Aşma Stratejileri: Büyük Ölçekli Türk İşletmelerinde Bir İnceleme, 2008, doktora tezi, Çukurova Üniversitesi

düzey yönetsel pozisyonlara gelemiyorlar” sorusu üzerinde odaklanmıştır. Bu araştırmalarda kadınların üst yönetim pozisyonlarındaki azlığı vurgulanmış ve bu sayıyı çoğaltabilmek için neler yapılması gerektiği tartışılmıştır.

Gerçekten de geçtiğimiz 20. Yüzyılda iş hayatı erkeklerin egemenliği altında yaşanmıştır. Dünya’da ve Türkiye’de nüfusun yarısını oluşturmalarına rağmen kadınlar, ekonomik faaliyetlerde ve iş hayatında erkeklerle aynı oranlarda temsil edilmemişlerdir. Şirketlerin yönetiminde özellikle üst düzeylere çıkıldıkça kadınların sayısı erkeklere oranla son derece sınırlı kalmıştır.¹²⁰

Son yirmi yıl içinde iş dünyasının yaşadığı belki de en büyük devrim, kadınların çok yoğun bir biçimde iş yaşamına girmesi olmuştur. Endüstri toplumunun çalışan prototipini erkekler oluştururken, içinde bulunduğumuz bilgi toplumu çağında kadınlar ön plana çıkmışlardır. Eğitimleri ve uygun yetkinlikleri nedeniyle bilgi çağının oluşturduğu yeni mesleklerin pek çoğunu kadınlar ele geçirmişlerdir. Ancak çalışan kadın sayısının ve iş dünyasında kadınların ağırlığının giderek artmasına karşın, üst düzey yönetici ve liderler arasında kadınların sayısı halen istenilen düzeyde gözükmemektedir.¹²¹

1960’lardan bu yana yönetimdeki kadın sayısı iki kat artarak üç milyona ulaşmıştır. Ancak bu artış olumlu gelişme gibi görünse de en üst kadın yöneticilerin ancak orta düzey yönetim konumlarında olduğu bilinmektedir.

Türkiye’de de yönetici konumuna gelmiş kadın sayısı erkeklere kıyasla oldukça düşüktür. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı Türkiye’de Kadının Durumu Ulusal Raporu’na göre, kadınlar parlamento, yerel yönetimler, siyasi partiler ve kamu yönetiminde ağırlık göstermemektedir. Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana geçen süre içerisinde bu olguda belirgin bir

---

¹²⁰ İsmet Barutçugil, **İş Hayatında Kadın Yönetici**, İstanbul, Kariyer Yayınları, 2002, s.13

¹²¹ Barutçugil, a.g. e. 16

değişiklik görülmemektedir. Örneğin, 1935 seçimlerinde parlamentoya giren milletvekillerinin içinde kadınların oranı yüzde 4.6 iken, 1946 seçimlerinde bu oran 1.8'e düşmüştür. 1995'te bu oran 2.4'e, 2011 yılında yapılan seçimlerde yüzde 14'e çıksa da erkeklere oranla yine düşük bir sayı idi.

Yönetime katılan kadın oranlarının azlığı diğer alanlarda da gözlenmektedir. Nitekim S. Özbaşar ve Z. Aksan 1970'lerde İstanbul ve çevresindeki 48 sanayi kuruluşunda yaptıkları araştırmada, kadınların bu işyerinde toplam çalışanların yüzde 25'ini oluşturduğunu, ancak yönetim kademelerinde bu oranın orta kademedeyse yüzde 14, üst kademedeyse yüzde 4'e düştüğünü belirtmişlerdir. 1980'lerde F. Tabak tarafından yine sanayi sektöründe yapılan başka bir araştırma, kadın yöneticilerin oranında bir artış olmadığını ortaya çıkarmıştır. Tabak bu çalışmasını 500 büyük Türk Sanayi kuruluşu arasından, tesadüfi örnekleme yoluyla seçtiği 80 firmada gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaya göre, 100 kişiden fazla personel çalıştıran yerlerde, kadınlar toplam personelin yüzde 17'sini oluştururken, yönetici düzeyde bu oranın yüzde 15'e, üst düzey yöneticilerde arasında da yüzde 3'e düştüğü görülmüştür. Daha küçük firmalarda ise üst yönetim kademelerinde kadınlara rastlanmamıştır.¹²²

1990'ların başında gerçekleştirilen diğer bir araştırmada ise 100'den fazla sanayi kuruluşu incelenmiş ve kadınların üst düzey yöneticilerin yüzde 4'ünü oluşturdukları bulunmuştur. Sanayi kuruluşlarının dışına çıkılıp, kadınların geleneksel olarak daha sık görüldüğü iş kollarına bakıldığında da kadın yöneticilerin durumunun çok farklı olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 1997 yılında hazırladığı "Cam Tavanı Kırma: Yönetimde Kadın" adlı raporuna göre ise, kadınların eğitim düzeylerinin ve işgücüne katılma oranlarının dünya genelinde hızlı bir şekilde artmasına rağmen pek çok kadın işyerinde mesleğe özgü ayrımcılık ve "cam tavan" olarak adlandırılan ve

---

¹²²Hayat Kabasakal, **Türkiye'de Üst Düzey Kadın Yöneticilerin Profili**, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s. 303

kadınları üst düzey yönetim kadrolarından ayıran olgu ile karşı karşıya kalmaktadır. Raporda ayrıca dünya genelinde çalışanların yarısından fazlasının cinsiyete dayandırılmış işlerde yani “erkek işi” veya “kadın işi” olarak adlandırılan işlerde çalıştıkları belirtilmiştir. Buna göre dünya genelinde yöneticilik mesleği “erkek işi” olarak değerlendirilmektedir. Yine İLO’nun raporuna göre, üniversitelerde “kadınsı” ve “erkeksi” olarak tanımlanabilecek akademik alanlarda nitelik ve nicelik açısından farklılıklar bulunmaktadır. Batı dilleri, eczacılık, psikoloji gibi alanlardaki üst düzey erkek akademisyen oranları % 40 düzeyinde bulunurken, üst düzey kadın akademisyen oranları, Doğu dilleri ve edebiyatı, matematik, veterinerlik, ilahiyat, teknik eğitim, jeoloji ve maden, inşaat gibi ‘erkeksi’ alanlarda % 15 düzeyindedir.

Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası tarafından 2006 yılında yayımlanan araştırma, iş yaşamındaki kadınların yönetim kademelerindeki konumlarına dikkat çekiyor. Harvard Business Review dergisinden yapılan seçmelerden oluşan kitap, ABD’de kadınları iş hayatındaki rolünü çeşitli açılardan inceliyor. Yönetici katındaki kadınların durumu incelenen araştırmada, şu ifadeler yer alıyor:

“Kadın yöneticilerle ilgili veriler cesaret kırıcı olduğu kadar da yüreklendirici. Üst düzey yöneticiler arasında kadınlar 2001’de çok ender görülmekle birlikte, bu düzeye varanlar erkek meslektaşlarına kıyasla buraya daha çabuk ve daha genç yaşta ulaşmış bulunuyorlar. Sayıları bu kadar az olan bu kadınların en tepeye niçin bu kadar hızlı tırmanabildiklerini bilmiyoruz. Belki daha çok sayıda kariyer engeli ile karşılaştıkları için yönetici katına ulaştıklarında erkek meslektaşlarına oranla daha vasıflı hale gelmişlerdi. Eğer kadınlar şirketlerin yönetim katlarında erkekler gibi çok sayıda yer alsalardı, herhangi bir konumdaki kadın yöneticilerin yüzdesinin erkek yöneticilerin yüzdesine eşit olmasını beklerdik. Ama 2001 araştırmamızda en yüksek konumlardaki kadınlar, yönetici konumlardaki bütün kadınların ancak yüzde 10’unu oluşturuyordu. Oysa bu konumlardaki erkekler tüm yöneticilerin yüzde 25’i kadardı.”

Araştırma, kadınların meslek dağılımına göre yönetimdeki yerini de inceliyor. Buna göre; sağlık sektöründe kadınlar üst düzey yöneticilerin yüzde 32'sini oluştururken, bu oran tüketici ürünlerinde yüzde 25'e finansal hizmetlerde ise yüzde 17'ye iniyordu. İmalat, kimya, eğlence ve toptan ticaret sektörlerinde hiç üst düzey kadın yönetici yoktu. Belli sektörlerdeki bu eşitsizliğin nedeni ise, 20 yıl önce, ilk başlangıç işlerinde hiç kadın görülmemesine bağlanıyor. Örneğin çok sayıda kadın hemşire varken, görece çok az kadın kimya mühendisi vardı.¹²³

Türkiye Metal Sanayiciler Sendikası tarafından yayımlanan “İş Yaşamında Kadınlar” kitabında Debra E. Meyerson ve Joyce K. Fletcher tarafından kaleme alınan makale, iş yaşamındaki cinsiyetçi ayrımcılığı şu cümlelerle ifade ediliyor:

“Şirketler dünyasında cinsiyet ayrımcılığını saptamak kolaydır, ama önümüzde açık sergilenmesi nadirdir. Bunun yerine kadınlara karşı ayrımcılık daha çok önyargısız gibi görünen çalışma pratikleri ve kültürel normlar içine gizlenmiştir. Yöneticilerin cinsiyet ayrımcılığını geçmişte nasıl yenilgiye uğratmaya çalıştığına bakın. Bazıları kadınlara erkekler gibi davranmayı öğreterek onları işyerine katmayı denemiştir.”

ABD’de Topform şirketindeki kadınların yönetim konumundaki yerleri incelendiği araştırmada, en alt düzeyde yer alan başlangıç aşamasındaki yöneticilerin yarısını kadınlar oluşturuyor. Bir üst düzeydeki işlerin dörtte birinden azı kadınlar tarafından yapılıyor. İkinci düzeydeki yöneticilerin sadece yüzde 10’u kadınlardan oluşuyor. En üst kademedeki 15 yönetici arasında kadın sayısı ise sadece 1. Araştırmada dikkat çekilen bir nokta ise, bu kadınların yetenek ve başarısı. Topform’daki kadınların zeka, enerji ve analitik yetenek gibi temel liderlik özellikleri bakımından erkekler kadar güçlü olduğunu, standartların yüksek tutulduğunu ve en iyilerinin işe alınmasına rağmen, kadınların işe alındıktan sonra ihmal edildiği, olması gerektiği yere getirilmediği belirtiliyor. Çok sayıda kadının kendisinden daha az yetenekli erkekler hesabına çalıştığını, böylece bu kadınların yetenek ve vizyonlarının hesap verdikleri

---

¹²³ İş Yaşamında Kadınlar, Türkiye Metal Sanayiciler Sendikası, 2006, s. 46-47

niteliksiz erkeklerin sınırlılıkları içine hapsediği ifade ediliyor. Kendisinden daha yetersiz biri hesabına çalışan kişinin gelişmesinin de o ilişki yüzünden frenlenmiş olacağına vurgu yapılıyor. Araştırmada, iş ortamındaki cinsiyetçi davranışlara ise şu cümlelerle dikkat çekiliyor: “Kadınlara karşı tüm bu uygulamalara, bir de bilmeden sergilenen cinsiyetçi davranışların zaten yeterinde cezalandırıcı olan ortamını ekleyin. Su soğutucusunun başında atılan bir çimdik, kadınları aşağılayan ve hazırlıksız yakalanan tatsız bir şaka yada daha kötüsü, incitici cinsel taciz türünden cinsiyetçi davranışların hepsinin apacık şeyler olmadığı kesindir. Bunlardan bazıları üstü örtülü, söze dökülmeden, tutumsal olarak yapılır. Çoğu bilinçsizdir ama ne olursa olsun, birçok kadın için çalışmak demek, bir dizi engelle ve sınavla karşı karşıya kalmak demektir.”¹²⁴

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2006 yılında yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi İstihdam Edilenlerin Yıllar ve Cinsiyete Göre Meslek Grubu Tablosu verilere göre yönetici konumdaki kadınların oranı yüzde 7’dir.¹²⁵

Sanayi kuruluşlarının dışına çıkılıp kadınların geleneksel olarak daha sık görüldüğü diğer iş kollarına bakıldığında da kadın yöneticilerin durumunun çok farklı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin bankacılık ve sigortacılıkta, 1992’de yapılan bir araştırmaya göre, kadınlar çalışanların yüzde 43’ünü oluşturdukları halde, orta kademe yöneticilikte yüzde 26, üst düzeyde ise yüzde 4 oranında yer almaktadır. Kadınların sık rastlandığı diğer bir meslek olan öğretmenlikte tüm öğretmenlerin yüzde 44’ünü oluşturan kadınlar, müdür düzeyinde ancak yüzde 7 oranında temsil edilmektedir. Üniversitelerdeki eğitim kadrolarının durumu da pek farklı değildir. Türkiye dünyada en fazla kadın öğretim üyesine sahip olmasına rağmen (ABD ve Kanada’dan sonra 3.), 1989 yılında üniversitelerdeki akademik kadroların yüzde 32’si kadınlardan oluşmaktadır. Ancak aynı yıl üniversitelerdeki idari kadroların sadece yüzde 15.9’u

---

¹²⁴İş Yaşamında Kadınlar, Türkiye Metal Sanayiciler Sendikası, 2006, s. 172-173

¹²⁵TÜİK 2006 yılı, Hanehalkı İşgücü Anketi, İstihdam Edilenlerin Yıllar ve Cinsiyete Göre Meslek Grubu Tablosu, (www.tuik.gov.tr, 15.Ekim 2008)

kadınlarca doldurulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren 1998 yılına kadar sadece 3 kadın rektör görev yapmıştır. ¹²⁶

Üniversitelerde öğretim üyesi olarak çalışanların büyük bir kısmı kadın olmasına karşın, üst kadrolarda kadın kadroları çok düşüktür. Türkiye'de bu oran 1996-97 yılı yüksek öğretim istatistiklerine göre şöyledir: Toplam 53. 805 öğretim üyesi bulunmaktadır. Öğretim elemanlarının 17. 828'i kadın, 33.977'si erkektir. Kadın öğretim elemanlarının tüm öğretim elemanlarına oranı ise % 33. 1'dir. Ancak akademik personelin % 33.1'ini oluşturan kadınlar dekan, rektör, bölüm başkanlığı gibi yönetici kadrolarında oldukça düşük düzeyde temsil edilmektedir. ¹²⁷

Yukarıdaki tablo günümüzde de değişmedi. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), bilim iş gücünün bir parçası olan kadınların karşılaştıkları engellere dikkat çekiyor. Bianet'te yayımlanan TEPAV'ın araştırmasına göre, 2010'da öğretim görevlilerinin yüzde 47'si kadın, yüzde 53'ü erkek iken, profesör statüsünde çalışanların yüzde 28'i kadın, yüzde 72'si erkek. "Kadın akademisyenler için cam tavan, yardımcı doçent ve üstü statülerde çalışmalarının önünde ciddi bir engel oluşturuyor. Bu engel terfi mekanizmalarının doğrudan etkisiyle meydana gelebileceği gibi 'öğrenilmiş çaresizlik' denilen, kadınların üst mevkilere yükselemeyeceklerini kabullenmeleri ve bu yönde çaba harcamamalarından da kaynaklanabilir. Araştırmaya göre, özel sektör erkek araştırmacı tercih ediyor. Bilimde kadının iş gücüne katılımı probleminin, doğrudan bir yaklaşımla özellikle bilim ve teknoloji alanlarında kadınların eğitim almaya teşvik edilmesiyle çözülebileceği düşünülse de eşitsizlik daha çok eğitim tamamlandıktan sonra, işgücüne katılım ve kariyerde ilerleme süreçlerinde ortaya çıkıyor. Doktora seviyesindeki kadınlar erkeklerle kıyaslanabilir oranlardayken, işgücüne katılım ve

---

¹²⁶Kabasakal, s.303

¹²⁷Cumhuriyet'in 75. Yılında Türkiye'de kadının durumu, T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998, s. 49

yükselme aşamalarında bu denge korunamıyor. Özellikle kazancın yüksek olduğu özel sektörde, kamu ve üniversitelere kıyasla erkek araştırmacı oranı çok daha fazla”¹²⁸

Bianet’te 28 Kasım 2012’de yayımlanan bir haberde ise Avrupa’daki kadınların durumu ele alınmaktadır. Habere göre, Avrupa’da yöneticilerin yüzde 91’i erkek. Mevcut durumda, Avrupa’daki şirketlerin danışma kurulu üyelerinin yüzde 85’i erkeklerden yüzde 15’i kadınlardan; yönetim kurulu üyelerinin yüzde 91,1’i erkeklerden yüzde 8, 9’u kadınlardan oluşuyor. Aynı haberde, Türkiye’deki kadınların hem kamu hem özel sektörde karar mekanizmalarındaki azlığına dikkat çekiliyor. "CEO pozisyonundaki kadın oranında dünya ortalaması yüzde 5’in altında iken, Türkiye’de aynı oran yüzde 12. Bu oranla Türkiye dünyada ilk beş ülke arasına giriyor. Dünya çapında kadın CEO oranlarında birinci sırada ise yüzde 13’lük oranıyla Finlandiya bulunuyor." ¹²⁹

TİSK’in (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu) 2009 verilerine göre ise, yönetim mekanizmalarında kadınlarla ilgili veriler şöyle:

- Üst düzey yöneticilerin (genel müdür düzeyi) yüzde 23’ü kadın, yüzde 77’si erkek.
- Orta düzey yöneticilerin (müdür düzeyi) yüzde 22’si kadın yüzde 78’i erkek.
- Alt düzey yöneticilerin (şef düzeyi) yüzde 21’i kadın, yüzde 79’u erkek.
- Üst düzey yönetici kadın oranı özelde yüzde 22,8 iken, devlette yüzde 6,8.

---

¹²⁸<http://www.bianet.org/bianet/bilim/129610-her-yuz-profesorun-28i-kadin-72si-erkek/> 28 Nisan 2011

¹²⁹<http://www.bianet.org/bianet/insan-haklari/142434-kadinlar-cam-tavani-kirabilecek-mi>

Çalışan kadınlar kadın ağırlıklı iş ya da meslekler de bile yüksek düzeyde yetki alanlarında temsil edilmemekte, daha çok orta düzeyli yetki alanlarında bulunmaktadır. Kariyer elde etmek aşamasında cinsiyetler arasında yasal düzeyde bir ayrımcılık söz konusu olmasa da, uygulama düzeyinde kadının yükselmesi önünde kalıplaşmış önyargıların engelleyici olduğu bilinmektedir.¹³⁰

6. Medyada Kadın

6. 1.Medyada Kadının Haber Olarak Yer Alış Biçimi

Gerek genelde temsil ve stereotipler üzerine yapılan çalışmalar, gerek toplumsal cinsiyet olgusunu irdelemeye yönelik olan ve ortaya çıktıkları 1970’li yıllardan bu yana “kadın araştırmaları”, “feminist araştırmalar” ve “toplumsal cinsiyet araştırmaları” biçiminde farklı adlar altında sürdürülen araştırmalar, feminist kuramlarla iletişim kuramlarını harmanlayarak medyada kadınların farklı temsil biçimleri üzerine yoğunlaşmışlardır.

Dünyada ve Türkiye’de medya erkeklerin sahibi ve yöneticisi olduğu bir iktidar aracı olarak cinsiyetçiliğin sürdürülmesi ve yaygınlaştırılmasında çok büyük rol üstlenmiş durumdadır.¹³¹

Medya cinsiyet ayırımına dayalı kadın-erkek rollerini pekiştirerek, kadınlara karşı cinsiyetçi önyargıları yineleyerek; şiddeti özendirip magazinleştirip erotikleştirerek, haberlerde, yorumlarda kadına yervermeyerek, kadınları hayatın tüm alanlarında yok sayarak; değişik alanlara ve hatta kadınlara dair konuları işlerken bile, kendi alanlarında yıllarca mücadele veren, önemli bir bilgi ve deneyim birikimine sahip kadınları ve kadın örgütlerini muhatap almayarak, görüşlerine başvurmayarak

---

¹³⁰ Türkiye’de emek Piyasasında Kadınların Durumu”, 2005 Türk-İş Raporu

¹³¹ Hülya Gülbahar, “Kadına Yönelik Şiddet Genelgesi ve Medyanın Tutumu”, Kadın Odaklı Habercilik, İstanbul: PS İletişim Vakfı Yayınları, 2007, s.88

kadınların insan haklarını bizzat kendisi ihlal etmektedir. Medyanın da etkisi ile bütün toplumun kadına bakış açısı daha da cinsiyetçi bir hal almakta, şiddet ve kadına karşı işlenen suçlar daha da artmaktadır.¹³²

MEDİZ'in "Medyada Cinsiyetçiliğe Son" başlıklı kitabında, kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri sonucu yaşadığı her türlü şiddet ve ayrımcılığın sadece kadınların değil, tüm toplumun sorunu olduğuna dikkat çekilmiştir:

"Medya kuruluşları ve medya mensupları da kadınlara yönelik insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve durdurulması için sorumlu davranmalıdır. Ama bu tür ihlalleri önlemekte sorumlu davranmak bir yana, medyanın bu hakları sürekli ihlal ettiğine tanık oluyoruz. Medya, kullandığı cinsiyetçi haber, sunum dili ve görsel malzeme ile, özel hayatı teşhir ederek, özel hayatın dokunulmazlığını ihlal ederek ve kadınların özgürlük alanını kısıtlayarak, kadınlar ve kadınlara yönelik işlenen suçları magazinleştirerek ve bu suçları erotik, pornografik röntgenciliği besleyecek şekilde reyting malzemesine dönüştürerek, haberlerde yorumlarda kadınlara yer vermeyerek, hayatın tüm alanlarında kadını yok sayarak kadınların insan haklarını ihlal ediyor"¹³³

Kadınların yaşamları ve deneyimleri medyada iyi ve doğru bir biçimde yansıtılmamaktadır. Medyanın ima ettiğinden daha fazla kadın çalışmakta, çok az kadın pembe dizilerdeki baştan çıkarıcı kadınlara benzemekte ve kadınların arzuları ev ve aileden çok daha fazlasını içermektedir.¹³⁴

Kitle iletişim araçlarında kadının sunumu genellikle toplumdaki önyargıların etkisinde olmakta ve haberler çoğu zaman erkek bakış açısı ile verildiğinden gerçek hayattaki görünümlerinden farklı olabilmektedir.

---

¹³² Gülbahar H. a.g.k, s.89

¹³³ Medyada Cinsiyetçiliğe Son, İstanbul: MEDİZ Yayınları, 2008

¹³⁴ Liesbet Van Zoonen, "Medyaya Feminist Yaklaşımlar", Ark Yayınları, Ankara, 1997. s. 317

Kapitalist sistemin egemenlik ilişkileri, temelinde cinsiyet ayrımının da yer aldığı amansız bir rekabet üzerine kuruludur. Erkekler en başarılı, en çok para kazanan, en meşhur olmanın rekabetini yaşarken; kadınlar da bu erkekleri elde etmenin rekabeti içine girerler. En iyi yemek pişiren, en temiz çamaşır yıkayan, en güzel giyinen, en cazibeli, en baştan çıkarıcı kadın olmanın yollarını aramaya başlarlar.

Kitle iletişim araçları kadını bir yandan tüketim makinesine dönüştürürken; diğer yandan da malzeme olarak kullanır ve bir anda milyonlarca kişinin kullanımına sunarak kendisini tüketir. Bu sunuş biçimi genellikle; güzel- bakımlı-zarif, iyi anne-uyumlu eş, erkeğine destek kadın ve davetkâr kadınlar olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Her iki tip kadın için de verilen mesaj aynıdır: kadın olarak varlığını cinselliğine borçlu olduğunu unutma! Sonuçta, cinselliğini en bilinçli şekilde kullanan canlı olması gereken insan, birden bire bir tüketim nüvesi haline dönüşür.¹³⁵

Bütün kitle gazetelerinde birinci sayfada bir kadın görüntüsü olmasına önem verilir. Birinci sayfada vitrinde gülümseyen, malzeme olarak kullanılan kadın, üçüncü sayfada artık ağlatan malzemedir. İkinci sayfalar genellikle aktüalite ve magazine ayrılır. Burada yer alan kadınlar daha çok mankenler, sanatçılar ve şarkıcılardır. Genellikle fotoğrafları için o sayfada yer bulmuşlardır ve resim altı olan haberlerden oluşan bu sayfalarda haberler incir çekirdeğini doldurmaz. Dünya sayfalarında yer alan kadınlar tamamen dram kahramanlarıdır. Ekonomi sayfalarındaki kadın oranı yıllar içinde artmış olmasına karşın yine de yok denecek kadar azdır. Kadınları hemen hemen hiç olmadıkları sayfalar tahmin edileceği gibi spor ve politika sayfalarıdır. Burada kadınlar eş durumundan ötürü yer alırlar. Kültür –sanat sayfalarında kadınların yeri diğerlerine oranla daha fazladır denebilir.¹³⁶

---

¹³⁵ Yasemin İnceoğlu-Yeşim Korkmaz, **Gazetecilikte 24 Saat...Medyada Kadın ve Kadın Gazeteciler**, İstanbul:TGC Yayınları, 2002

¹³⁶ Türkiye’de Kadın ve Aile Anlayışı Konusunda Kitle İletişim Vasıtalarının Tarif Edici Tesirleri”, Yeni Türkiye Dergisi, s. 13

Kadın bedenini nesneleştiren görsel sunumlar da diğer bir problemli alandır. Kadınlara yazılı ve görsel basında çoğu zaman sadece bedenleri teşhir edilmek üzere yer verilmekte, bu teşhire eşlik eden haber metinleri görsel malzemeyi kullanabilmenin bir bahanesi olmaktan öte bir amaç taşımamaktadır. Kadın temsillerinde hatalarla dolu bir medya veya haber yaklaşımının toplum hayatında kadınlar aleyhine süregiden eşitsizlikleri sona erdirmek bakımından umut kırıcı bir tablo oluşturduğu açıktır.¹³⁷

Serdar Kaypakoğlu da “Medyada Cinsiyet Stereotipileri” adlı çalışmasında anaakım medyanın kadına bakışını şöyle ifade etmiştir: Anaakım medyada kadınlar ya örnek, özverili anne-eş rolleri ya da fettan-kötü kadın rolleri içinde sıkıştırılmışlardır. Ana akım medya olarak tanımladığımız ve hakim liberal kapitalist medya sistemi içinde konumlanan medya kurumlarının dolaşıma soktuğu metinleri özellikle toplumsal uzlaşımların ve hakim temsil pratiklerinin yeniden ve yeniden üretildiği alanlardır. Dünyanın birçok yerinde bulvar gazetelerinin de vazgeçemediği bir ilke olan yöntemde, Gülümseyen bir kadın fotoğrafının birinci sayfada yer alması için haber içeriğinin çok önemli olması gerekmez. Birinci sayfada vitrinde gülümseyen bir malzeme olarak kullanılan kadın, üçüncü sayfada artık ağlatan bir malzemedir. Üçüncü sayfalar ikinci bir haber sayfası olarak işlenir ve burada daha çok polis, adliye haberleri yer alır. En çok kadın haberleri ve fotoğrafı bu sayfalarda yeralır. Buradaki kadınlar mağdur kadınlardır. Ya trafik kazası geçirmiş, ya öldürülmüş ya da tecavüze uğramışlardır. Albümlerinden alınmış bakımlı fotoğraflarının yanında, perişan haldeki ve mümkünse dekolte fotoğrafları yer alır. Bu sayfalarda yeralan kadınlar eğer mağdur değilse “canavar kadınlar” dır. Bunlar da ya kocalarını öldürmüş, ya da intihar etmeden önce çocuklarını öldürmüşlerdir. Hikayelerinin bir nedeni, niçini yoktur. Düz ve yargılayıcıdır. İkinci sayfalar genellikle aktüele ve magazine ayrılır. Bunda yer alan kadınlar daha çok mankenler, sanatçılar ve şarkıcılarıdır. Genellikle fotoğrafları için o sayfalarda yer bulmuşlardır ve resim altı haberlerden oluşan bu sayfalarda haberler incir

---

¹³⁷Sevilay Çelenk, **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Kadınların Medyada Temsili ve Etik Sorunlar, (mak.), s. 235

çekirdeğini doldurmaz. Kadınların hemen hiç olmadıkları sayfalar tahmin edileceği gibi spor ve politika sayfalarıdır. Bunlarda kadınlar ancak eş durumunda ötürü yer alırlar.¹³⁸

Gazetelerde üstsüz, mayolu ya da iç çamaşırılı genç kadınlarının fotoğraflarının yer alması artık alışıldık bir durum haline gelmiştir. Avrupa ve Amerika'da 3. Sayfa kızları, bizde ise arka sayfa güzeli olarak adlandırılan bu kızların o sayfalarda görünme nedeni ilginç olmaları değil, kadın cinselliğini çekici ama tehlikesiz bir biçimde sunmalarıdır. Arka sayfa güzelinin yaşamının ayrıntıları önemli değildir çünkü orada bir birey olarak durmazlar. Dostça, sevimli, gülümseyen, çocuksu tazeliğe sahip, temiz yüzleri ama anaç doyurucu göğüsleri vardır. Vücutları olabildiğince cinsellikle kodlanmıştır ve bir tüketim unsurudurlar. Bu resimlerin kadınlar tarafından aşağılayıcı bulunmasının sebebi kadınların asıl gerçekliğinden o kadar uzak ve farklı olmalarıdır. Bunlar gazetelerin basında bulunan erkeklere güç dengesinin hala kendilerinden yana olduğunu hatırlatan bir alışkanlıktan başka bir şey değildir. Bu kızları eleştiren kadınlar sıkıcı, rüküş, ahlak kumkumaları ve bu kızların harika vücutlarını kıskanan kadınlar olarak basında aşağılanıyorlardı.¹³⁹

Binark ve Bek'in "Medya ve Cinsiyetçilik" adlı makalelerinde belirttikleri gibi, medyada kadının temsili en çok anne, eş ve cinsel nesne olarak karşımıza çıkar. Ancak, az olmakla birlikte kadının medyada meslek sahibi olarak farklı yaşantılarla temsil edildiği durumlar da vardır. Bu durumlarda bile genellikle medya farklı kadın tiplerini ve farklı kadın yaşamlarını "dişilik" paydası altında ortaklayarak, erkek egemen ideolojinin "ideal" kadın imgesini yeniden üretir. Bu kadının en önemli özelliği, dış görünüşüdür. Binark ve Bek, farklı medya metinlerinde, haberlerde, talk showlarda,

---

¹³⁸ Serdar Kaypakoğlu, **Medyada Cinsiyet Stereotipleri**, İstanbul: Naos Yayınları, 2004

¹³⁹ Teresa Stratford, **Kadınlar ve Basın**, Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar, Der. A.Belsey, R. Chadwick, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yay, 1998, s. 163

reklamlarda, magazin programlarında, dizilerde kadınlara sürekli olarak su öğütlerin verildiğini söylemektedirler.¹⁴⁰

Kadınların iş yerinde gösterildiği dizilerde, reklamlarda ve magazin haberlerinde kadın işi erkek işi ayrımı devam ettirilmekte, kadınlar iş yerlerinde kapı açmak, telefonabakmak, çay-kahve servisi yapmak, toz almak gibi ikincil işleri yaparken gösterilmektedir. Bu kadınlar kendi yetenekleri ve becerileri yerine erkeklerini yardımcıları olarak temsil edilmektedir. Buna ek olarak, medya kadınları sekreterlik, öğretmenlik, terzi, temizlikçilik, çocuk bakıcılığı, banka memurluğu vb. toplumsal olarak kadına uygun görülen meslekleri icra ederken gösterir. Bilim kadını olsun, avukat olsun, gazeteci olsun, iş yaşamında kariyer sahibi başarılı kadınların medyada temsili, onların başarı öykülerinden çok "bedenlerinin güzelliği" "kadını/dişi nitelikleri" ile gerçekleşir. Farklı kadın tipleri eğitilmiş, iyi meslek sahibi, ünlü olsalar da basmakalıp kadın rolünü de yerine getirmekle sorumlu olarak görülürler. "Erkeğin memnun edilmesi" öğütü, yemek, temizlik, bakım, cinsel gereksinimler ve sefkat gibi psikolojik rahatlatmayı da içine alan geniş bir erkek ihtiyaçları ve istekleri listesinden oluşmaktadır. Medya da bu listeyi kadınlara her gün hatırlatmaktadır.¹⁴¹

1970'lerin başında Dominick ve Rauch'un Amerikan televizyon reklamları üzerine yaptıkları içerik analizine dayalı bir araştırma, kadınların öncelikle ev kadını olarak temsil edildiklerini, meslek sahibi olduklarında da bu mesleklerin genelde "kadın meslekleri" olarak adlandırılanlar (sekreter, hostes, manken vb.) olduğunu ortaya koyar. Türkiye açısından baktığımızda, bu konudaki ilk çalışmalardan biri olan makalesinde Ayşe Saktanber, kadınların temsili açısından Türk medyasının Batı medyasından çok da farklı olmadığını altını çizer; genel kategoriler açısından

---

¹⁴⁰ Mutlu Binark, Mine Gencel-Bek, **Medya ve Cinsiyetçilik**, KADER için Eğitim El Kitabı, A.Ü. Kadın Sorunlarını Araştırma Merkezi, 2000. s. 8

¹⁴¹ Binark M, Gencel M, a.g.k

benzerlik aşıktır ancak sosyo-kültürel özellikler, sunum biçimleri ya da söylemlerine damgasını vurur.¹⁴²

Türkiye’yi de içine alan ve yaklaşık 150 ülkeyi kapsayan bir araştırmada, aynı gün içinde radyo, televizyon ve yazılı basında yer alan haberlerde, kadınların ne kadar ve hangi bağlamda ele alındığı belirlendi. Türkiye sonuçları dünya ortalaması ile uyumlu idi: kadın, gazeteci, televizyon ve radyo programcısı, yapımcısı olarak medyada etkin bir roloynarken, haberlerde adı bile geçmiyordu. Haber konusu olarak karşımıza çıkmayan kadın, haberin “mutfağında” çalışan, haberleri radyo ve televizyonlarda sunan profesyonel olarak bulunuyordu. Kadın medyada haber üreticisi, olarak var. Ancak sunulan haberlere dikkatle bakılınca kadının, ev dışı dünyadaki erkeklere ait kamusal alanlarla ilgili haberlerin konusu olabilecek denli “ciddi işler yapmıyor” izlenimi ediniliyor. Magazin haberlerinde ise durum çok farklı. Özellikle gazetelerde fotoğraf, televizyon ekranlarında görüntü gerekiyorsa, kadın estetik ve gizemli varlığı ile yerini alıyor.¹⁴³

Ülkemiz basınında, özellikle de yaygın popüler medyada, kadınların erkeklerin bakışlarını tatmine yönelik nasıl birer “cinsel nesne” olarak kullanıldığını görmek için en ufak bir ek çaba ya da araştırma gerekmez. Zira kendisine, adının altındaki “tanımlama” sıfatı doğrultusunda, “günlük siyasi gazete” diyenler de dahil olmak üzere neredeyse tüm günlük gazetelerde, haftalık haber dergilerinde, televizyonlarda bu tür örneklerden bol hiçbir şey yoktur. Örneğin geçtiğimiz yıllarda Hülya Avşar örneğinde görüldüğü üzere, bir sinema oyuncusu eşinden boşanır, habere eşiklik eden fotoğrafta o oyuncunun en dekolte pozlarını görürsünüz. Amaç, kadınların her koşulda cinsel nesne

---

¹⁴² Kadın Odaklı Habercilik, Hülya Uğur Tanrıöver, mak. **Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlaller**, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2007

¹⁴³ Nurçay Türkoğlu, Görüyorum -Gündelik Yaşamda İmgelerin Gücü, Der Yayınları, İstanbul: 2000, s. 84.

olduklarını anımsatmak, bir de erkek okurların röntgencilik gereksinimini karşılamaktır.

144

Orhan Güneşdoğmuş'un, "Türk Basınında Kadının Toplumsal-Gündelik Yaşamda Konumlandırılması" adlı araştırma projesinde Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinin haberlerinde kadına yer verilışı incelenmiştir. Cumhuriyet gazetesinin 1930 - 1940 yılları arasındaki sayılarında yürütülen arşiv taramalarına dayanan araştırmada, kadın haberleri oranı tespit edilmiştir. Buna göre; 1930 – 1940 yılları arasında taranan, kadınların konu edildiği 422 haberden 187'si adli/polisiye; 50'si güzellik yarışmaları; 40'ı kadın hakları; 33'ü iş-ekonomi; 30'u magazin; 25'i politika; 21'i kültür sanat; 14'ü eğitim; 12'si spor haberlerinden, 10'u da diğer haberlerden oluşmaktadır. Rakamları yüzdelerle dilime vurduğumuzda: polis-adliye haberleri, kadınların konu edildiği haberlerin toplamında %44,3'lük bir oranı tutmakta. Güzellik yarışması haberleri – ki 1930 ile 1932 yılları arasında yoğunlaşmaktalar- %11,8'lik bir dilimde yer almaktadır. Kadın hakları ile ilgili haberler %9,4'lük bir orana sahip. Bu oranı %7,8'le iş ekonomi haberleri takip etmekte. Magazin haberleri % 7,1'lik bir dilimde yer alırken, politika haberleri yüzde %5,9'luk bir dilime sahip. Eğitim haberleri %3,3 oranında bir yüzdeye, spor haberleri ise %2,8'lik bir orana tekabül etmektedir. Geriye kalan % 2,3'lik dilimi ise diğer haberler oluşturmaktadır.

Güneşdoğmuş'un incelediği bir diğer gazete de Hürriyet'tir. Gazete'nin 1985-1995 yıllarında kadın haberlerine nasıl yer verdiği incelenmiştir. Hürriyet Gazetesi'nin her yıl için farklı periyotlarda bir ay içerisindeki tüm sayılarında politika ve adli polisiye haberlerinin taranması sonucu kadınların konu edildiği toplam 233 habere rastlanmıştır. Bu 233 haberin %63,5'i adli/polisiye olay haberlerine, %36,5'i ise politika haberlerine aittir.

1990'lı yıllardan günümüze "medya ve kadın sorunu" üzerine birçok akademik çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmaların birçoğunun odaklandığı temel nokta medyanın

---

¹⁴⁴ Uğur Tanrıöver, a.g.m.

yaşamın çeşitli alanlarında kadın ve erkeklerin temsil biçimleridir. Kitle iletişim araçlarında kadın ve erkek toplumsal cinsiyetlerinin nasıl temsil edildiğine yönelik araştırmaların birçoğunun ortaya koyduğu temel nokta ise, bu araçlarda varolan imgelerin cinsiyetçi kalıp-yargılar içerdiğini göstermektedir. Bu kalıp-yargılarla bezenmiş bir haber diline sahip medya organlarında kadın karakterler ev ve aile ortamında gösterilmekle kalmamakta, onların yaşamlarının bütün ilgi alanını aile ve bireysel sorunlar oluşturmaktadır. Kadın çalışıyor olsa bile kadının ilgi alanı özel alan ile sınırlanmaktadır. Kadınların konuşma konuları aile ve çocuk sorunlarının yanında aşk ve romantizmle sınırlıyken, erkekler geniş bir ilgi alanı içinde gösterilmektedir.¹⁴⁵

Hülya Tanrıöver, “Medyada Cinsiyetçi Söylem ve Şiddetin Temsili” başlıklı bir makalesinde bu anlamda bir sınıflandırmaya gitmiştir ve kadınların medyada cinsiyetçi sunuş biçimlerine ilişkin şu yedi kategorik yaklaşımı ortaya koymuştur:

1. Kadınların sadece geleneksel rollerde (eş, anne, ev kadını) sunulması
2. Kadınların bedeninin “cinsel haz nesnesi” olarak sunulması, sergilenmesi
3. Kamu yaşamına ait olanlarda (siyaset, ekonomi, kültür, vb.) kadınların “doğal” varlığına yer verilmemesi
4. Benzer durumlarda, kadınların daha aşağılayıcı sıfatlar ya da bağlamlarda sunulması
5. Karma bir topluluktan söz eder görünümüyle salt erkeklerin işaret edilmesi.

---

¹⁴⁵ Timisi, a.g.k. s. 27

6. Kadınların mücadele alanı, örgütleri ve eylemlerine yer verilmemesi.

7. Kadınların simgesel olarak yok sayılması.¹⁴⁶

Uğur Tanrıöver'in çıkarttığı bu sonuçlar 1990'lı yıllara odaklanmış birçok medya incelemesinde de bulunmaktadır.1985-1995 yılları arasında kadınların konu edildiği haber türleri arasında artık üçüncü sayfa haberciliği olarak nitelendirilmeye başlanan polis-adliye haberlerindeki artış dikkat çekmektedir. Hürriyet Gazetesi'nde yapılan inceleme sonucu kadınların üçüncü sayfa dışında farklı haber türlerinde pek fazla konu edilmediği dikkat çekicidir.Araştırma sonucu gazetede rastlanan haber metinlerinde kadının sunuş biçimlerinin genel başlıkları şu şekildedir: "Aileden sorumlu eş durumunda", "üçüncü sayfa haberlerinin konusu", "politik yapıya dahil olan", "örgüt üyesi olarak", "arzu nesnesi", "ekonomik yapıya dahil olan", "hak mücadelesi yürüten".¹⁴⁷

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun hazırladığı rapora göre, kitle iletişim araçları ve dolayısıyla medya, kadının toplumdaki ikincil rolünü pekiştiren ve meşrulaştıran güçlerin başında gelmektedir."Cinsiyet eşitliği" kavramı her geçen gün daha çok önem kazanırken, medyanın geleneksel algısının değişmemesi, toplumsal değişimin önünde bir engel olarak görülmektedir. Kitle iletişim araçlarının elinde bulunan büyük güç, muhafazakarlıktan en uzak olduğunu iddia eden medya organlarında bile kadının ikincil rolünü değiştirmeyi engellemektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Medyanın Rolü Konulu Komisyon Raporu'nda, kadının toplumsal rolü ve cinsiyet ilişkileri hakkında televizyonlarda yayımlanan reklamlar eleştiriliyor: "Nisan 2012 itibariyle ulusal televizyonlarda yayımlanan bir reklamda iki ünlü kadın şarkıcının sadece bir çift ayakkabı için birbirleriyle yarıştığı,

---

¹⁴⁶ Uğur Tanrıöver, a.g.m.

¹⁴⁷ Orhan Cemil Güneşdoğan, Türk Basınında Kadının Toplumsal-Gündelik Yaşamda Konumlandırılması, Yüksek Lisans Tezi, M. Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009

kıyafetlerini parçaladığı, birbirlerinin kafasını yere vurduğu, yani açıkça şiddet uyguladığı ve 'kadın kadının kurdudur' klişesini yeniden ürettiği görülmektedir.”

Medyada yer alan haberlerin yaydığı cinsiyetçi algı, toplumsal eşitsizliği daha da artırıyor. Trafik kazaları ile ilgili girilen haberlerde Google'da yapılabilecek ufak bir araştırma, bize durumun boyutları hakkında fikir veriyor. Arama motoruna "Kaza kadın şoför" yazıldığında çıkan sonuç 155.000 iken, "kaza erkek şoför" yazıldığında çıkan sonuç sadece 899. Bunun nedeni şüphesiz kadın şoförlerin daha çok kaza yapıyor olması değil, kadınların yaptığı kazaları anlatan haberlerde "kadın şoför" denilerek cinsiyetin vurgulanmasıdır. Toplumdaki kadın-erkek çoğu birey arasında görülen "kaza mı yaptı, kesin kadındır o zaman" önyargısını bu şekilde medya da onaylamış olmaktadır.¹⁴⁸

Bir kadın cinayeti olayını haber haline getiren bir metinde, kadının ‘evli ve çocuklu’ olup olmadığı, ‘güzel ve genç’ olup olmadığı; cinayetin meşruluğu üzerine kurulan, kadının eşinin veya ailesinin ahlaki dünyasını temsil eden ‘namus’a zarar verici bir davranış içine girip girmediğine ilişkin bir takım enformasyonlar, toplumun ve olayın gerçeklikleri olarak kadının adının geçtiği her satıra çeşitli sıfat ve sıfat tamlamaları olarak yerleşir. Zira erkeğin faili olduğu kadın cinayetlerinde yasalar nezdinde birçok hafifletici neden bulunmaktadır. Kadının hafif meşrepliği, akşam geç saatte dışarıda oluşu, saçının rengi, eteğinin boyu vb. Bir kadın cinayeti haberini okuduğumuzda tüm bu durumların haberin haber değerini artıran, olayı hikâyeye çeviren öğeler olarak çıkar karşımıza .¹⁴⁹

Aysel Aziz’in “Medya ve Şiddet ve Kadın” araştırmasında İngiliz basınından aktardığı bir araştırma da bu yaklaşıma bir başka yönden örnek olarak sunulabilir. İngiliz basınında seks cinayetlerini konu edinen bir çalışma, ev içi şiddet ve tecavüz

¹⁴⁸ <http://www.haber7.com/guncel/haber/983228-iste-kadina-siddetin-asil-sorumlusu>

¹⁴⁹ Aziz, Aysel, **Medyada Şiddet ve Kadın**- 1993 yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi”, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, 1994, s. 17

haberlerinin aktarımında, son yirmi beş yıl içinde önemli bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu şiddet türü, basında yer alırken haberin aktarılma biçiminde şu özellikler dikkat çekicidir. Bu haberlerin anlatısına eşlik etmesi muhtemel olan kadınların görüş ve değerleri karşılık bulmamaktadır. Bu haberlerde, “özel hayatın dokunulmazlığı” ilkesi açıkça tahrip edilmektedir. Bu ilkenin ihlal edilmesi yazılı basının birey statüsünü kime tanıdığının bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Aysel Aziz bu durum karşısında, toplum içinde iktidar sahipliğinin dışında kalanları görmezlikten gelerek örgütlenen kurumsal diğer mekanizmalar gibi iletişim araçlarında da kadının bu iktidar ilişkilerinde bağımlı kişi statüsünde değerlendirilmekte olduğuna dikkat çekmektedir.

Gazeteci Ferai Tınç, kadınların gazetelerde nasıl yer aldığını şu sözlerle eleştirmiştir:¹⁵⁰

“ Almanya Başbakanı Angela Merkel, bir opera açılışında giydiği elbisenin göğüs dekoltesiyle gazetelerin birinci sayfasındaydı. Hürriyet’te iki yaklaşım göze çarptı: Dışhaberler servisi, haberi, ‘Merkel’in opera açılışı’ başlığıyla verdi. Haberde, ‘balo elbisesi galaya renk kattı’ denildi. Oysa birinci sayfadan haber doğrudan Merkel’in dekoltesine odaklandı; ‘Merkel’in göğsünün çatalı göründü’ denildi. Bir başbakanın olağandışı bir elbise giymesi haberde küçük bir yer bulabilir ama doğrudan başbakanın göğüslerini sergileyerek okur çekmeye çalışmak bence çok tartışmalı bir durum.”

Kadının medyada nasıl yer aldığı hem dünyada hem de Türkiye’de benzer olduğu görülmektedir. Medyada ötekileştirilen, ayrımcılığa uğrayan kadın, sektörde de benzer ayrımcılığa maruz kalmıştır. Erkek mesleği olarak görülen gazeteciliğe kadın çok sonradan adım atmıştır.

---

¹⁵⁰ Medyada Cinsiyetçiliğe Son, İstanbul: MEDİZ, 2008, s. 67

6.2. Medyada Kadın Gazetecilerin Üretimdeki Konumları Ve Dünya Geneline Örnekler

Dünya genelinde, kadın gazetecilere yönelik bugüne kadar yapılan araştırmalar, her alanda olduğu gibi medyada da kadınlara yönelik ayrımcı uygulamalar olduğunu ortaya koymuştur.

Genel olarak ifade olunduğunda, çalışma dünyasında bir çeşit üstü örtülü ayrımcılık mevcuttur. Kadınlar belli mesleklerde veya kadınların çoğunlukta oldukları istihdam alanlarında yoğunlaşmaktadırlar. Bu, isteklerinin o alanlara yönelmesinin veya diğer faaliyet alanlarında kadınların karşısına engeller çıkmasının bir sonucu değil, fakat yalnızca yeni yaklaşımların cesaretini kıran, sabit örneklerle yol açan ön yargı, gelenek ve ilgisizlik nedenleriyle. Gazetecilik bunun bir istinası değildir, zira bu meslekte de kadınlar belirli tür yayınlarda veya faaliyetlerde yoğunlaşmaktadırlar. Kadınların hiyerarşideki pozisyonlarına ilişkin olarak maalesef genel bir istatistik yoktur. Elde edilen bölük pörçük ve sınırlı bilgiye dayanarak kadınların toplam sayılarına veya gazetecilerin toplam sayılarına orantılı bir biçimde en üst düzeylerde temsil olunmadıkları söylenebilir.

Kadınların nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu ülkelerde bile kadın çalışanlar medyada azınlıkta kalmakta. Fransa'da da durum çok farklı değil. Gazetecilerin yüzde 37'sinin kadın olduğu Fransa'da, medya iş bölümünde sağlık, eğitim, moda, sanat gibi bölüm ve sayfalarda görev aldıkları, diğer alanlarda pek boy göstermedikleri saptanmakta.¹⁵¹

---

¹⁵¹Ragıp Duran, **Burası Dünya Polis Radyosu! Global Medya Eleştirileri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul: 1999, s. 83-87

Japonya’da Özel Radyo İstasyonları İşçileri Federasyonu, kadınların bazı kuruluşlarda istihdam, görevlendirilme, ilerleme ve terfi konularında fırsat eşitliğinden yararlanamadıklarını belirtmektedir. İngiltere’de kadınlar günlük basında nadiren baş editör yardımcısı düzeyine çıkabilmektedir. Taşra basınında birkaç kadın editör varsa da Fleet Street’de hiç yoktur. Dergilerde daha fazla kadın mevcuttur. Kadınlar Kanada’da da yeterince temsil olunmamakta ve ABD’de belli bir düzeyin altında temsil olunmaktadırlar, bunun istisnası, hiyerarşinin alt düzeylerindeki “kadınların” köşesi veya “pratik bilgiler” köşesidir.

Daha üst görevler kadınlara kapalıdır. ABD’de kadınların radyo ve televizyon haber servislerindeki konumları yazılı basına oranla daha kötüdür. Çoğu alt pozisyonlardadır, haber sunmaktan ziyade yayına hazırlamakla uğraşırlar ve daha kolay olduğu düşünülen görevler genellikle kadınlara verilmektedir. Fakat birçok meslekte olduğu gibi gazetecilikte de kadınların sayısı artmaktadır. Fransa’da kadınlar, 1964’te de basın kartını haiz servis başkanlarının toplam sayısının % 4’ünü oluştururken, 1964’ten 1971’e bu oran yüzde 23’e yükselmiştir. Bu oran editörler için sırasıyla % 10 ve 13’tür. Henüz hiçbir kadının günlük gazetelerde editörlük yapmadığı Yeni Zelanda’da fırsat eşitliği ve eşit işe eşit ücret öngören yeni mevzuatla gazetecilik mesleğindeki kadınların durumlarının iyileştirilmesi beklenmektedir.

UNESCO tarafından 1979 yılında yapılan bir araştırmada, kadın ve erkek gazeteciler arasında ücret farkı olduğu şüpheye yer bırakılmayacak bir biçimde gösterilmektedir. Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerine dayanılarak yapılan araştırmada üst düzey kadrolar dışında örneğin ABD’de kadınların aldıkları ücret erkek çalışanlardan düşüktür. Aynı ülkede Kongre muhabirlerinin ortalama ücreti erkeklerin % 58’i kadardır. Günlük Kanada gazetelerinde her mesleki kategoride kadınların ücretleri en alt sıralarda yer almaktadır. Araştırmalar Finlandiya, Norveç, İsveç İngiltere’de kadınların zararına olarak eşit işe eşit ücret verilmediğini ortaya koymuştur.

Nilüfer Timisi, kadın yaşadığı tüm ihlallerin yanın da bir de doğurganlığından kaynaklı ayrımcılığa uğradığına dikkat çekmiştir.¹⁵²

“Özellikle ticari yayıncılık sisteminin hâkim olduğu ülkelerde rekabetin yarattığı koşullar çocuklu kadının ikamesini kolaylıkla sağlamaktadır. Kadın, evli ya da çocuk sahibi olmasa bile var olan ön yargı, onların zaman içerisinde bir gün bu nedenlerle geçici ya da uzun süreli ayrılacakları yönündedir. Kadının çalışma yaşamının bir evresinde doğurabileceği yargısı iş güvenliğinin önünde gizli bir engel oluşturmaktadır. Evli ve çocuk sahibi kadınların çalışma yaşamını kolaylaştıracak önlemler ise ciddi müdahaleleri gerektirmektedir. İş yerlerinde kreş ve çocuk bakım merkezleri ve süt izni yok denecek kadar azdır. Benzer olarak çocuk nedeniyle babaların da yararlanabileceği ebeveyn izni çok az ülkede işlerlik kazanmıştır.”

Kadın gazetecilerin mesleği yaparken karşı karşıya kaldıkları sorunlar bazı ülkelerin bu alanda düzenleme yapmalarına da neden olmuştur. Örneğin gece çalışması Japonya’da uzun yıllar kadın gazetecilere yasaklanmıştır. Gece çalışacak olan kadın gazetecinin izin alması koşulu getirilmiştir. Bazı ülkelerde de gece çalışacak kadın gazetecilere eşlik edecek erkek gazeteci uygulaması yapılmıştır. Ancak ilk bakışta kadını korumaya yönelik olduğu düşünülen bu ve benzeri örnekler, kadın gazeteci için bir avantaj yaratmaktan ziyade dezavantaj olmuştur. Kadının profesyonel bir çalışan olarak rekabet koşullarını elinden alan bu uygulama, aynı zamanda erkek egemen değerlerin yeniden üretilmesine neden olmuştur.¹⁵³

Şüphesiz özellikle de kitle iletişimi söz konusu olunca, ürünlerin seçiminden tasarımına, kadın ve erkek bakış açılarının önemi de devreye girer. Zira bazı iletişim kuramları, geniş kitlelere yönelen ve onları etkileyeceği varsayılan bu ürünlerin içerik ve söylemlerinin, kültür endüstrisindeki hegomonik değerlerden dolayı, zorunlu olarak

---

¹⁵² Nilüfer Timisi, **Medya ve Cinsiyetçilik**, Ankara: T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, 1996

¹⁵³ Timisi, a.g.k.

patriyarkal ideolojiyi yansıttıklarını ileri sürerler. Bunun değişmesi için, sadece söz konusu sektörlerde kadınların çoğalması değil, özellikle de kadın bakış açısına sahip ve bunu yansıtmaya kararlı kadınların varolması gerekir. Tabi varolmaları da yetmez, bu yaklaşımlarını yansıtabilecek noktalarda-yani yönetim ve karar aşamalarında-bulunmaları da belirleyicidir.¹⁵⁴

Bağımsız İletişim Ağı'nda 28 Şubat 2012'de yayımlanan “Kadın Gazeteciler Yönetmek İstiyor” başlıklı haberde, Almanya'nın önde gelen kadın gazetecilerin medyada üst düzey pozisyonların en az % 30'unun kadınlara tahsis edilmesi yönünde bir kota konulması için kampanya başlattıklarına yer verilmiştir. Haberde, kadın gazetecilerin ülke çapındaki 250 medya yöneticisi ve yayıncıya bir mektup gönderdiği belirtilmiştir. Mektupta, Almanya'daki 360 günlük ve haftalık yayında yönetici olarak çalışan kadınların oranının yalnızca yüzde iki olduğu; televizyon yayıncılığında ise, 12 yöneticinin sadece üçünün kadın olduğuna dikkat çekilmiştir.¹⁵⁵

Dünya genelindekadının medyadaki statüsü üzerine yapılan araştırmalar, kadın gazetecilerin erkeklerle eşit haklara sahip olmadığını, kadının üstü kapalı bir ayrımcılığa maruz kaldığını göstermektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalar kadın gazetecilerin sayısının artmasına rağmen temsil düzeyinde bir artışın olmadığını ortaya koymaktadır.

International Women's Media Foundation (IWMF),“Global Report on the Status of Women in the News Media” başlıklı raporuyla Dünya genelinde kadının medyadaki temsilini araştırmıştır. Araştırma kapsamında 170 bin gazeteciyle görüşülmüştür. 2 yıllık araştırma sonuçları 2012'de raporlaştırılarak kamuoyuna duyurulmuştur. Araştırmada, Dünya genelinde erkeklerin yönetim kademelerinde daha çok yer aldığı, yönetimdeki gazetecilerin yüzde 73'ünün erkek yüzde 27'sinin kadın olduğu belirtilmiştir. Eskiye oranla kadınların medyada temsilinin giderek bir artış

---

¹⁵⁴ Hülya Tufan Tanrıöver, Medya Sektöründe Kadın İşgücü, Toplum ve Bilim, 2000

¹⁵⁵ <http://www.bianet.org/bianet/medya/136531-kadin-gazeteciler-yonetmek-istiyor> (28 Şubat 2012)

göstermesine rağmen, erkeklerin yönetim kademelerinde söz sahibi olduğu ifade edilmiştir.

Haber medyasında 170 bin kişiyi kapsayan iki yıllık bu çalışma yönetim ve üst kademe yöneticilik pozisyonlarında bulunan kadın temsillerinin oranının Doğu Avrupa (33% den 43% e) ve Kuzey Avrupa’da (36% den 37% e) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Asya ve Okyanusya’ da kadınların ancak % 13 ü üst yönetimde yer alırken, Güney Afrika gibi ülkelerde kadınların üst yönetim bulunma oranı erkekleri geçmektedir. Kadın temsili oranı burada % 79. 5’i bulmaktadır.¹⁵⁶

Global Media Monitoring Project (GMMP) 2010, “Who Makes The News?” başlıklı raporda da kadın gazetecilerin medyada erkeklerle eşit temsil edilmediği belirtilmektedir. Kadınların daha çok muhabir ve editörlük alanında konumlandırıldığı, üst kademelerde erkeklerin yer aldığı kaydedilmektedir. Radyo ve televizyonlarda haber sunumunun kadınlar tarafından yapılmasına rağmen, haberin arka planında yönetici konumunda olan erkeğin olduğuna dikkat çekilmektedir. GMMP’nin 76 ülkede yaptığı araştırmaya göre, medyada erkek temsili % 76, kadın gazeteci temsili ise % 24’tür.

Dünya genelinde yapılan sınırlı araştırmalar kadın gazetecilerin medyada hak ihlaline maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Türkiye’de de durum farklı değildir. Türkiye’de kadın gazetecilerle ilgili bazı araştırmalar yapılmış olmasına rağmen bu araştırmaların sayısı çok fazla değildir. Gazeteci Ayşe Asker’in 1990’lı yıllarda yaptığı “Kadın Gazeteciler” başlıklı çalışmasına ve Prof. Dr. Yasemin İnceoğlu’nun 2000’li yılların başında 50 kadın gazeteci ile yaptığı görüşme sonuçlarına baktığımızda, kadın gazetecilerin Türk basınında erkeklerle eşit olmadığını görmekteyiz. 2008 yılında Kadınların Medya İzleme Grubu (MEDİZ) tarafından yapılan kapsamlı çalışmada da Türk medyasında kadın ve erkek temsili eşit olmadığı sonucuna varılmıştır ancak bu oranın (rakamsal) ne kadar olduğu bilgisine ulaşamamıştır. Çünkü, Türkiye’de

---

¹⁵⁶ Global Report on the Status of Women in the News Media, , Washington: 2012

gazetecilerin büyük çoğunluğu 212 sayılı kanuna tabi değildir ve kayıt dışı çalışan çok gazeteci olduğu bilinmektedir.

Başbakanlık Basın Yayın Enformasyonu Genel Müdürlüğü'nün 19 Nisan 2012 tarihli verilerine göre, 212 sayılı Kanuna tabi olarak Basın Kartı taşıyan basın mensuplarından 3.250 kadın, 11.310 erkek olmak üzere toplam 14.560 gazeteci vardır. Ancak, bu veriler Türkiye'deki gazeteci sayısını vermeye yetmemektedir. Çünkü 212 sayılı Kanuna tabi olmayan gazetecileri kapsamamaktadır. Kayıt dışı olan gazetecilere de ulaşmaya çalışan Medya Takip Merkezi' nin 10 Nisan 2013 tarihli verilerine göre ise Türkiye'de 39 bin gazeteci vardır. Ancak bu sayının kaç kadındır, bu bilinmemektedir.¹⁵⁷

Elde edilen bölük pörçük ve sınırlı enformasyona dayanarak, kadın gazetecilerin toplam sayılarına orantılı bir biçimde en üst düzeylerde temsil olunmadıkları söylenebilir. Dünya genelinde ve Türkiye'de yapılan araştırmalarda, madyanın erkek egemen olduğu tespitine varılmıştır.

6.3. Türk Basınında Kadın Gazetecilerin Sektöre Girişi

Türk basınında kadınların çalışmaya başlaması Tanzimat döneminde gündeme gelmeye başlamıştır. Tanzimat döneminde basın ile birlikte bir kamuoyu oluşmasından çok daha önce dönemin yazarları Namık Kemal, Samipaşazade Sezai, Ahmed Midhat Efendi, Abdülhak Hamid gibi birçok yazar, kadın meselesi üzerinde durmuş ve özellikle kadınların eğitilmesi gerektiğini, cariyelik kurumunun kaldırılmasının şart olduğunu öne sürmüşler, eserlerinde de yarattıkları kadın kahramanlarla düşüncelerini halka da yaymaya çalışmışlardır. Ama unutulmamalıdır ki onlar için de kadın sokağa çıkmamalı, daha çok zamanın şanlı vatan evlatlarını yetiştirecek analar olmalıdır.

---

¹⁵⁷ Bkz: Ek3

Kadınlara yönelik gazete ve dergilerin çıkarılmak istenmesi kadınlar arasında memnuniyet ve teşvik yaratmıştır. Kadınların gazete ve dergi okuyucusu olarak gündeme gelmeleri, önceleri kısmen daha sonra ise tümüyle kadınlara yönelik bir basının oluşmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Kadınlar için çıkarılan onlara ilişkin sorunlara özgü yayınlar yapan, kadınların yazdığı mektup, makale, yorum ve görüşleri yayınlayan gazete ve dergiler şunlardır: Terakki Muhadarat (ilk kadın dergisi), Vakit, Mürebb-i Mukadderat, Aile, İnsaniyet, Hanımlar, Mürüvvet, Hanımlara Mahsus Gazete, Mehasin, Kadın, Alem-i Nisvan, Kadınlık.¹⁵⁸

Günümüze ilk 5 sayısı ulaşan Şükûfezar, sahibi kadın olan ve yazı kadrosunu tümüyle kadınların oluşturduğu ilk kadın dergisidir. 1896'da yayınlanan derginin sahibi Arife'nin yanı sıra, kendilerini baba ya da koca adıyla değil, Münire, Fatma Nevber, Fatma Nigar gibi sadece kendi adlarıyla tanıtan kadınların yazıları vardır. Derginin yayım siyaseti dışındaki yazılarıyla kadınların varlığını kamuoyuna duyurmaktır.¹⁵⁹

Kadınlara ilişkin yayın yapan gazete ve dergiler de basın hayatında kendini toplumakabul ettirmiş, aynı zamanda yazar ve yönetici niteliği olan kadın gazetecilerin en önemlileri arasında Selma Rıza, Emine Semiye Hanım ve Fatma Aliye Hanım, Halide Salih (Halide Edip Adıvar), Nigar Bint Osman (Nigar Hanım), Selma Servet Seyfi gibi isimler sayılabilir. Bunların arasında Selma Rıza, ilk kadın gazetecimiz olarak kabul edilir. 1908'den önce ağabeyi Ahmed Rıza'nın yanına, Paris'e kaçarak orada yayımlanan Meşveret ve Şûrâ-yı Ümmet gazetelerinde ilk kadın Jön Türk olmasının da etkisiyle politik yazılar kaleme almıştır, fakat ülkeye geri döndükten sonra gazetecilik yapmamıştır.¹⁶⁰

1 Ağustos 1895'te başyazarı ve yazı kadrosunun tamamına yakını kadın olan Hanımlara Mahsus Gazete yayın hayatına girmiştir. Derginin sahibi Tarık gazetesidir.

¹⁵⁸ Nebahat Akgün Çomak, **Türk Basımında Kadın**, İletişim Fakültesi Dergisi, İstanbul: 2000, s.124

¹⁵⁹ Serpil Çakır, **Osmanlı Kadın Hareketi**, İstanbul: Metis Yayınları, 1996, s.26

¹⁶⁰ Çakır, a.g.e. 27

başmuharriri İbnül Hakkı Mehmet Tahir'dir. Başmuharrir olarak sırasıylaMakbule Leman, Nigar Osman, Fatma Şadiye, Mustafa Asım, Faik Ali, Talat Alive Gülistan İsmet görev yapmıştır. Hanımlara Mahsus Gazete'nin en önemliözellliği, 1895-1908 yılları arasında 13 yıl, toplam 604 sayı olarak çıkan en uzunsürelî kadın dergisi olmasıdır. ¹⁶¹

Hanımlara Mahsus Gazete'nin yazı kadrosundaki kadınlar, dönemin aydın-bürokrat kesiminin kızları ya da eşleri olan entelektüellerdir. Fatma Aliye veEmine Semiye (Tarihçi Cevdet Paşa'nın kızı) yazın yaşamında belli bir yere sahipolmalarıyla dikkat çekmişlerdir. Şair Nigar bint-i Osman (Harp Okulu MüdürüOsman Paşa'nın kızı), Şair Leylâ (Saz) (Hekim İsmail Paşa'nın kızı) FatmaFahrünisa (Ahmet Vefik Paşa'nın kızı) Zeyneb (Ahmet Cevdet Paşazade SedadBey'in kızı), Hamide (Abdülhak Hamid Bey'in kızı), hepsi dönemlerinin yazınıyaşamında belli bir yere sahiptirler. Bunda aldıkları eğitimin rolü büyüktür.Örneğin, Gülistan İsmet, 1891'de Amerikan Kız Mektebi'ni bitirmiş, İttihat veTerakki'nin gizli üyesi olarak görev yapmış, cemiyetin Avrupa ve Amerikagazetelerine gönderdiği bildirileri İngilizceye çevirmiştir. ¹⁶²

Hanımlara Mahsus Gazete'nin çıktığı yıl olan 1895'te haftada bir çıkan Malumat Mecmuası'nın eki olarak Hanımlara Mahsus Malumat adlı 27sayfalık bir başka dergi de yayınlanmıştır. Mehmet Tahir'in müdür olduğu dergideFatma Edibe, Nakiye, Naciye şiir; Mihrican, Leyla Feride, Nadire şarkı, Fahriye,Fahrünnisa, Makbule, Müfide, kadınlara ait çeşitli konuların işlendiği mektuplarla yer almışlardır. Hanımlara Mahsus Malumat'ta Ahmet Rasim, Nazif Sururi,Mehmet Cemal gibi erkekler de kadınlara ilişkin yazılar yazmışlardır.

1908'de ilkin Demet, ardından Mehasin, Kadın yayınlanır. Demet'in kadın yazılarını nakletmek isteğini vurgulaması, kadınları teşvik edici olmuştur. İlk sayıda hiç kadın yazısına rastlanmazken sonraki sayılarda kadın imzalarıçoğunluktadır. Kadınlar

---

¹⁶¹Çakır, a.g.e 29

¹⁶²Çakır, a.g.e., s: 30-31

siyasal konularla ilk kez Demet’le tanışmış, dergide yeralan siyasi makaleler okurlar tarafından ilgi görmüştür. Demet’te Celal Sahir, EnisAvni, Mehmet Akif, Mehmet Emin, Selim Sırrı, Mithat Cemal, gibi ünlü erkekyazarların yanı sıra, Ulviye (Bint-ül Asım Ulviye), Fatma Müzehher, Halide Salih(Halide Edip), Nigar bint-i Osman, Ruhsan Nevvare, İsmet Hakkı gibi kadınımları da yer almıştır. İsmet Hakkı Hanım, Demet’in çıkışından önce, dönemgazetelerinden İkdam’da görüşlerini yansıtmaya fırsatını bulmuş, kadınların artıkikincil konumda kalmak istemediklerini vurgulamıştır.¹⁶³

Yalnızca kadınların yazılarına yer vermeyi ilke olarak kabul eden, 1913-1921 tarihleri arasında çıkan, Kadınlar Dünyası, çıktığı dönemde kamuoyunda hem ilgim hem de tepkiyle karşılanmıştır. Sahibi ve yazı kadrosuyla, dergiye gelen yazı vemektuplarıyla, tümüyle kadınlara ait olan, Osmanlı kadının sesini dile getiren ilkyayın olan Kadınlar Dünyası’nın kendi adını taşıyan matbaasının mürettepleri bilekadındır.¹⁶⁴

Kadro hakkında kesin bir bilgi olmadığını belirten Serpil Çakır yazısıklığına, hitap ve üslup tarzına bakarak şu isimleri saptamanın mümkün olduğunubelirtmiştir: Ulviye Mevlan, Azir Haydar Hanım, Emine Seher Ali, MükerrerBelkıs, Atiye Şükran, Nimet Cemil, Sacide, Şair Yaşar Nezihe, Sacide, NebileAkif, Meliha Cenana, Aliye Cevat, Sıdika Ali Rıza. Türk basınında yer alan ve ilk kadın gazetecilerimiz olarak nitelendirilebilecekkadınların en önemli özellikleri, kadın hakları konusunda yazdıkları yazıların gazeteciliğe başlamalarıdır. Kadınların gazete ve dergilerde yazmaya başlamaları, onlara yönelik ve daha çok kadın haklarını gündeme getiren yayınlar aracılığıylagerçekleşmiştir. Bu yayınlar Batı’da gelişen kadın haklarına yer vererek, Türk kadını hakları davasının gelişmesinde de öncülük yapmışlardır. Yeni nesli yetiştirecek olankadının eğitim görmesi gerektiği düşüncesinin ön plana çıktığı bu yayınlarda ilk kadın gazetecilerin ele aldığı konular, çocuk eğitimi, kadın terbiyesi, sağlık, güzelsanatlar, çok karılılık, kadınların okutulmaması şeklinde sıralanabilir.

---

¹⁶³Çakır, a.g.e., s.33

¹⁶⁴Çakır: 46-47.

Kadınlara yönelik yayınlar Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Aslı Davraz- Mardin tarafından hazırlanan 1928-1996 arasındaki dönemi kapsayan Kadın Süreli Yayınları Bibliyografyası Hanımlar Alemi'nden Roza'ya da 195 süreli yayın yer aldığı görülmektedir.¹⁶⁵

Kadın gazetecilerin tarihine bakıldığında birkaç istisna dışında kadınların basın yayınektörüne girmeleri ve gazeteci kimliğiyle çalışmaya başlamaları tüm dünyada olduğu gibi bizde de gazeteci bir kocanın eşi ya da kızı olmakla gerçekleşmiştir. Ancak kadınların gazeteci olarak bir kimlik edinmeleri Avrupa ve Amerika'da 19. yy. sonları ve 20. yy başlarına, bizde ise Cumhuriyetin ilanı sonrasında denk düşer.¹⁶⁶

Cumhuriyet döneminin önemli yazarlarından biri olan ve aynı zamanda Kurtuluş Savaşı'nda cephede mücadele veren Halide Edip de bir kadınyazar ve gazeteci olarak öne çıkmıştır. Mütareke döneminde ve sonrasında yazdıklarıyla dikkat çeken Halide Edip Adivar, Vakit, Akşam, İkdam, Son Telgraf, Tan, Yedigün gibi gazetelerde yazmıştır. Türk basınında 1950'lerden sonra yaşanan iki gelişme, gazetecilik yapan kadınların sayısının artmasında etkili olmuştur. Bunlardan birincisi gazetelerin kitle gazetesi olmaya başlamasıyla meslekte uzmanlaşmanın ortaya çıkması, ikincisi de bualandaki gazetecileri yetiştirmek amacıyla gazetecilik okullarının açılmaya başlamasıdır. Bu dönem aynı zamanda kadınların mesleklerinde uzmanlaşmayla birlikte adliye, parlamento gibi erkek egemen alanlarda haber peşinde koşarken hemkendi çalıştıkları kurum hem de haber kaynakları açısından "kadın

---

¹⁶⁵Aslı Davraz-Mardin, Kadın Süreli Yayınları Bibliyografyası: 1928-1996 Hanımlar Alemi'nden Roza'ya, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul: 1998, s.3

¹⁶⁶Oya Tokgöz, Türkiye'de Kitle İletişim Araçlarında Çalışan Olarak Kadının Konumu: Kadın Yönetici Olgusu, A.Ü. Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllığı, 1986-1987, s.266

olmalarındandolayı güçlükler yaşadıkları ve bunu zaman içinde çözdükleri” dönem olarak değerlendirilebilir.¹⁶⁷

Nitekim, Vasfiye Özkoçak’ın Milliyet’e geçişi hakkında bir yazı yazan, o dönemdegazetenin genel yayın yönetmeni olan Abdi İpekçi, Vasfiye Özkoçak’ın niteliklerisayesinde tercih edildiğini ifade etmiştir. Milliyet’den Mektup isimli köşesinde Abdiİpekçi, “bizler gibi alaylı değil” dediği Vasfiye Özkoçak’ın Gazetecilik Enstitüsü’nün 1952’de verdiği ilk mezunlarından olduğunu, sırasında bazı erkekmuhabirlerin takibinden çekineceği işleri üzerine almakta beis görmediğinelirtmiştir. Vasfiye Özkoçak’ın Cumhuriyet’te istihbarat şefi olarak görev yaptığınıhatırlatan Abdi İpekçi, aynı yazısında Milliyet’te üç kadın gazetecinin çalıştığını veFransa’da hiç kadın istihbarat şefi olmadığını da ifade etmiştir.³ Mayıs 1950 tarihinde kurulan Milliyet gazetesinde 10 yıl sonra kadın gazetecisayısının sadece üç olması o dönemde kadın gazeteci sayısının azlığının göstergelerinden biri olarak kabul edilebilir.

Türkiye’nin ilk kadın muhabirinin yanı sıra adliyenin de ilk kadın muhabiri olan Vasfiye Özkoçak, 1952 yılında muhabirlik olarak başladığı gazetecilik mesleğini, muhabir olarak devam edip bitiren sayılı gazetecilerden biri. Süleyman Boyoğlu, “Gazetecilikte 56 Yıl-Vasfiye Abla” adlı kitabında gazeteci Vasfiye Özkoçak’ın bir kadın olarak meslek hayatında yaşadığı zorluklara da dikkat çekmiştir.¹⁶⁸

“Vasfiye, Cumhuriyet gazetesinde ilk kadın muhabir olmanın tüm zorluklarıyla karşılaşır. Bir kere erkek gazeteciler, gazeteciliği kendi tekelinde görürler. Vasfiye’yi bir gazeteci olarak değil de ‘hanı’ ‘olarak görürler.”

---

¹⁶⁷ . Ayşe Asker, **Medyada Cinsiyetçilik ve Kadın Gazeteciler**, Kadın Çalışmalarında Ddisiplinlerarası Buluşma, 1-4 Mart Sempozyum Bildiri Metinleri, Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul: 2004, cilt 2, s. 81.

¹⁶⁸ Süleyman Boyoğlu, **Gazetecilikte 56 Yıl- Vasfiye Abla**, Truva Yayınları, İstanbul: 2008, s. 150

Uluslararası alanda 1970’li yıllarda ivme kazanan kadın hareketlerinin yankılarıülkemizde 1980’li yıllarda görülmeye başlamıştır. 1990’lı yıllarda güçlenen buetkiler sayesinde bu dönemde yaşanan gelişmeler basında yer alan kadın yazarlarınsayısının artmasını sağlamıştır. Kadın yazarlar köşelerinde kadın hareketlerine destekverirken, bazen erkek yazalar da bu desteğe katılmışlardır. Öte yandan medyadakadının konumunun sorgulandığı bu süreçte çeşitli toplantılar düzenlenmiş DuyguAsena ve Yazgülü Aldoğan gibi köşe yazarı kadınlar basında yapılan ayrımcılığıvurgulamışlardır.

Özellikle 1980’li yıllarda kadın haklarının gelişiminin etkisiyle bazı gazeteler kadınsayfası ya da ekleri hazırlamaya yönelmişlerdir. Burada yer alan kadın gazetecilerinbüyük bir bölümü de ağırlıklı olarak kadın konularına eğilmişlerdir. Artık kadın içinde gazetecilik bir meslek haline gelmiştir. Bu açıdan Türkiye’ye basının ilk girdiğidönemlerde gazeteciliğe başlayan kadınların durumu ile 1980 sonrasında gazeteciliğebaşlayanların durumu birbirinden farklıdır. 1980 sonrasında gelişen dergi yayıncılığıda kadın gazetecilerin sektöre girişini kolaylaştırmıştır. Pek çok kadın gazetecidergiler aracılığıyla sektöre girerken bu dergilerin yönetim kademelerinde de kadıngazeteciler yer almıştır.

Türk basınında kadın gazeteci sayısında dikkate değer bir artışın gerçekleşmesi1980’li yıllarda olmuştur. 1990’da yaptığı bir araştırma ile bu durumu saptayan AyşeAsker günümüz kadın gazetecilerinin ilk kadın gazetecilere göre farklı özelliklertaşıdığını belirterek bu özellikleri şöyle sıralamıştır:¹⁶⁹

1. İlk kadın gazeteciler varlıklı ve tanınmış aile kızları olmasına karşılıkgünümüzde gazetecilik yapan kadınlar çoğunlukla orta sınıfın kızlarıdır.

---

¹⁶⁹Ayşe Asker, “Medyada Cinsiyetçilik ve Kadın Gazeteciler”, s. 80-86.

2. İlk kadın gazeteciler özel eğitim almış kimselerdi. Oysa günümüzde gazetecilik yapan kadınlar Cumhuriyet döneminde eğitimde sağlanan fırsatesitliğinden yararlanmışlardır. Çoğunluğunu ise gazetecilik dalında da eğitimveren Basın Yayın Yüksek Okulu mezunları oluşturur.

3. İlk kadın gazeteciler çoğunlukla şiir, roman, öykü gibi yazın dallarında daürün vermişlerdir. Bugünkü kadın gazeteciler içinde de çevirmenlik, yazarlık yapanlar yok denecek kadar azdır.

4. İlk kadın gazeteciler kadın hakları konusunda yazılarla gazeteciliğe başlamışlardır. Bugünkü kadınlar daha çok 1980’li yıllarda gazeteciliğe başlamışlardır. Bunda ülkenin toplumsal ekonomik gelişmesi yanındaaldıkları gazetecilik eğitiminin de rolü vardır. Kadın haklarına olan ilgileriise kişisel çabalardan öteye gitmemektedir.

5. İlk kadın gazeteciler için gazetecilik, seslerini duyurabilecekleri bir araçtı.

Günümüzde gazetecilik yapan kadınlar için ise gazetecilik bir meslektir. Türkiye’de gazeteciliğin durumunu ortaya koymak için yapılan bir araştırma 1992yılı verilerine göre Türkiye’deki gazetecilerin %16’sının kadın olduğunu ortayakoymuştur. Bu o dönemde basın kartı sahibi olan 5820 gazeteciden toplam 4882’sierkek, 928’i kadındır. Ancak bu sayı yıllar içinde giderek artmıştır. 1992 yılındagazetelerde çalışan basın kartı sahibi gazetecilerin %37’sinin kadın olduğunugöstermiştir. Kadınların yoğunlukta olduğu bir diğer kurum da TRT’dir. Buradaçalışanların %30.8’i kadındır. Ancak 1990’lı yıllara kadar TRT kurumunda yönetimkademelerinde bulunan kadın oranı %0.5’tir. Bu oran bütün basın yayın kurumlarıiçin düşünülebilir. Çünkü kadın

gazetecilerin muhabirlik gibi alt görevlerde çalışmasının bir yönetici görevde çalışmasından daha kolay olduğu gazeteci kadınlartarafından dile getirilmektedir. ¹⁷⁰

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Basın Kartları ŞubeMüdürlüğü'nden 22 Ocak 2004 tarihinde alınan bilgiye göre; Türk medyasında 7386erkek gazeteciye karşın, 1875 kadın gazeteci bulunmaktadır. Bunlardan 939'uulusal, 187'si yerel medyada yer almaktadır. Geriye kalan 442 kadın gazeteci ise,herhangi bir kuruluşa bağlı görünmemektedir. Kuruluşlar ve kurumlarda ise 278 kişigörev yapmaktadır. Yabancı ajanslarda görev yapan kadın gazeteci sayısı ise 29'dur.Burada asıl çarpıcı olan vurgulama, kadınların hangi konumda olduklarınısorguladığımızda ortaya çıkar. Ulusal basında görev yapan kadın gazetecilerin 490'ımuhabirdir. ¹⁷¹

Bu verilere rağmen basında çalışan kişi sayısına ilişkin net bilgilere ulaşmak çokmümkün değildir. Çünkü basın kartı sahibi olanlar arasında gazeteci olmayanlar yeralabildiği gibi gazeteci olarak görev yapan pek çok çalışan 212 sayılı BasınKanunu'na tabi olmadıkları için kayıtlarda gazeteci olarak görünmemektedir. Dolayısıyla basında çalışan gazetecilerin sayısı bu verilerin çok üstündedir. Budurum kadın gazeteciler içinde geçerlidir.

6.4.Türk Medyasında Kadın Gazetecilerin Temsili Ve Cam Tavan Sendromu

Çalışma hayatının her alanında olduğu gibi iletişim sektöründe de kadının hep ikincil konumda kaldığı görülür. Dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de durum böyledir. İletişim sektöründe çalışan kadınlara, sadece kadın olmaktan kaynaklı verilen roller, dayatılan görevler bunun somut göstergesidir.

---

¹⁷⁰Abdülrezak Altun, Türkiye'de Gazetecilik ve Gazeteciler, Ankara: ÇGD Yayınları, 1995, s. 141

¹⁷¹Ayşe Asker, Medyada Cinsiyetçilik ve Kadın Gazeteciler, s. 85.

Ülkemize basın geç gelmiştir. Kadınların basında yer almaya başlaması ise erkeklere göre daha geç olmuştur. Tazminatla birlikte kadın hakları ve aile konusundaki gelişmeler kadının basında yer almasını sağlamıştır.¹⁷²

Türkiye’de Cumhuriyet’in ilanından sonra, basın yayın kurumları da devlet eliyle kurulmuştur. Bu durum Türkiye’de gazeteci kadın için önemli bir başlangıç ve fırsat olmuştur. Batı’da kadınların haber spikeri olmak için 1950’li yılların sonlarını beklemlerine karşılık, Türkiye’de radyonun ilk yıllarında kadınlar teknik hizmetlerin dışında özellikle çevirmen, spiker ve seslendirme sanatçısı olarak önemli görevler üstlenmişlerdir. Radyo ve Televizyon Kurumu 1964 yılında hazırlanan bir yasa ile kurulmuş ve televizyon yayınları 1967 yılında başlamıştır. Gerek radyoda gerekse televizyonda çalışmanın TRTkurumu yönetmeliklerine göre resmi bir sınav sonrası gerçekleşiyor olması bu alanda kadın ve erkeklerin eşit çalışma şanslarına sahip olmalarına neden olmuştur. Ancak gazeteciliğin geleneksel olarak kadın mesleği olarak görülmemesi kadınların radyo ve televizyonda genellikle büro hizmetlerinde ve muhabirlik dışındaki çalışma alanlarında istihdama neden olmuştur.¹⁷³

Radyonun 1920’lerde yaygın bir iletişim halini almasıyla birlikte kadınlar radyoda faaliyet göstermeye başlarlar. Ancak kadınların radyodaki görevleri de gazetelerdeki görevlerinin bir devamı niteliğini taşır. Ciddi- magazin haber ayrımı radyoda da devam ederken, kadın programcıları, kadınlara yönelik saatler için kadın ve çocuk programları hazırlamakla görevlendirilirler. Radyonun ilk dönemlerinde yaşanan en önemli ayrımcılık kadın sesine yöneliktir. O yıllarda mikrofonda düşük tonda ve kalın sesin en iyi sonuç verdiğiye yönelik bir anlayış geçerlidir. Kadın sesi, erkek sesine oranla daha yumuşak ve incedir. Kadınlar mikrofonda, seslerini istenen biçime uygun olarak değiştirdiklerinde doğal olmayan ve zorlama bir ses çıkar, normal konuştuklarında ise sesleri yeterince güçlü bulunmaz. Bu anlayışın diğer bir nedeni ise mikrofona doğrudan insan kulağına hitap eden yapısının radyo endüstrisinde yeni bir

---

¹⁷² Ayşe Asker, Türk Basınında Kadının Gazeteci Olarak Sorgulanması-Kadın Gazeteciler, Gazeteciler Cemiyeti, Tezler Dizisi, İstanbul: 1991

¹⁷³ Nilüfer Timisi, **Medyada Cinsiyetçilik**, Ankara:Türkiye Kitabevi, 1996, s.20

ikna ve etkileme aracı olarak kullanılmaya başlanmasıdır. Bu hem endüstrinin gerektirdiği mal ve hizmetlerin tanıtılması hem de radyonun politik bir güç oluşturmaya anlamında önemlidir. Kadınların bu anlamda insanlar üzerinde etkili olabilecek bir kapasiteye ve yetiye sahip olduğu düşünülemez. Kadın sesi yeterince otoriter ve ikna edici bulunamaz. Bu anlayış nedeniyle kadınların özellikle haber spikeri olmaları çeşitli engellerle karşılaşır.

Prof. Dr. Serdar Kaypakoğlu, “Medyada Cinsiyet Stereotipleri” araştırmasında medyadaki kadının durumu şu cümlelerle ifade etmiştir: ¹⁷⁴

“Medya, kadınların çalışmayı sevdikleri ve başarılı oldukları bir alan haline dönüşmüştür. Medyada çalışan kadınlar, özellikle de ev ve çocuk sorumluluğu taşımadıkları takdirde bu işin üstesinden büyük bir başarı ile gelmektedirler. Ancak çok fazla mesai gerektiren pozisyonlardan da kaçınmaktadırlar. Dolayısıyla meslekte çok muhabir vardır ama sayfa sekreteri, yazı işleri müdürü, genel yayın yönetmeni gibi görevlerde kadın yoktur. Kadın köşe yazarları bile Türk medyası için marjinal bir durumdur. Kadınlar daha çok magazin, kültür-sanat ve kadın konularına yönlendirilirler. Spor ve politika erkekler için mahsus alanlardır. Radyo ve televizyon kadınların ilgi duydukları ve yoğun olarak çalıştıkları bir diğer alandır. Dünyanın neresine bakılırsa bakılsın, kadınların hâlâ görece olarak daha az karar verme gücü vardır. Bu durum hem medya sektöründe, hem de politik ve ekonomik diğer kurumlarda söz konusudur. Medya kurumlarında erkek egemen yapının en önemli nedenlerinden biri de, kadınların erkek standartları ve başarı kriterlerine göre değerlendirilmeleridir. Bu durum sıklıkla kadınların ciddiye alınmak için daha çok çaba sarfetmeleri anlamına gelmektedir. Kararların erkekler tarafından ve sigara dumanı ile dolu odalarda alındığı, editöryal yönetimin sert ve eril olarak algılanması, birçok kadının bu dünyanın bir parçası olmaya çalışmasını engellemeye yetmektedir. Daha önemlisi daha üst pozisyonlara ulaşmayı amaçlayan birçok kadının terfi beklentilerini olumsuz etkilemektedir.”

---

¹⁷⁴Serdar Kaypakoğlu, Medyada Cinsiyet Stereotipleri, İstanbul: Naos Yayınları, 2004, s. 123

Medyada gazeteci olarak çalışan kadınların oranının azlığı haberlere de konu oldu. Bilge Kadın Araştırma Merkezi'nin "Ulusal Medyada Çalışan Kadınların Medyadaki Yeri ve Sorunları" anketine göre de medyada cinsiyet ayrımcılığı yapılıyor. Araştırma sonuçlarını açıklayan Bilge Kadın Araştırma Merkezi Başkanı Alev Sezen "Prezantasyon için kadınlar, yönetim kademeleri için erkekler tercih ediliyor. Atamalarda kadının cinsiyeti, evli ve çocuk sahibi olması karşısına hep bir engel olarak çıkıyor. Mobbinge maruz kalarak kariyer yapması engelleniyor. Kıyafeti yönünden de hiç farketmiyor başörtülü olduğu için tepki alanda var başı açık olduğu içinde. ¹⁷⁵

Günümüz de kadın gazeteci sayısı tüm gazetecilerin yarısına eşitlenmiş hatta kimi yayın organlarında çoğunluğa ulaşmış ancak sorunlar hiçbir zaman sıfırlanmamıştır. ¹⁷⁶

Kadınların çok azı yönetici konumuna geldiklerinden, karar verme sürecinde etkili olmuyorlar diğer bir deyişle, haberi etkileme olasılıkları da o denli az olmaktadır. Zira 'kadın gazeteci' kimliği, ülkemizde zaman zaman üzüntüyle karşılaştığımız 'çıtır' kız sendromunu beraberinde getirebiliyor. Uluslararası ve ulusal tv kanallarına baktığımızda orta yaş üzeri, çirkin sayılabilecek, erkeksi kadınları da mesleklerini çok iyi icra ettikleri için ekranlardan izliyoruz. Bu kadınların fiziki olarak kendilerini güzel gösterme gibi bir kaygıları yok. Zira ne yöneticilerinin, ne de izleyicilerinin böyle bir beklenti oldukları akıllarının uçlarından bile geçmiyor. İşte böyle bir ortamda kadının haber malzemesi olarak kullanılış biçimi olduğu kadar, çalışan gazeteci olarak da işi hayli zor. ¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ <http://www.bianet.org/bianet/emek/139901-gazeteci-kadınlar-sektorden-sikayetci/> 24 Temmuz 2012

¹⁷⁶ Yasemin G. İncoğlu- Yeşim Korkmaz, **Gazetecilik 24 saat...Medyada Kadın ve Kadın Gazeteciler**, İstanbul, TGC Yayınları, 2002, s. 67

¹⁷⁷ İncoğlu, Korkmaz, a.g.k,

Türkiye’de kadın konusu Batılılaşma ile gündeme gelmiştir. Ama batıda bu konuyla ilgilenme daha eskidir. Bu bakımdan kadın gazetecileri yüzyılların birikimi olan bu sorundan ayrı düşünmek olanaksızdır.¹⁷⁸

Medyada ekonomi-siyaset-spor alanlarına erkekler egemenken; kültür-sanat vb. dallar daha çok kadınlara bırakılmış, şarkıcılar, mankenler, oyuncular gazeteciliğe soyunmuşlardır. Yapılan görüşmelerden anlaşıldığı üzere bu sektörde erkek meslektaşlarıyla aynı niteliklere sahip olmalarına karşın, yönetimde çok az kadın gazetecinin yer alması, daha az maaş almaları, daha az ciddiye alınma problemleriyle karşılaştıkları görülüyor.¹⁷⁹

Çalışma kapsamında yaptığımız görüşmelerde her ne kadar net bir kaynak hatta rakam belirtilmese de farklı yazılı kaynaklardan aktarılan ortak kanaat, Türk basınında kadın gazeteci sayısının giderek artmasıdır. Özellikle 80’lerden sonra bu alanda daha çok kadın çalışmaya başlasa da, beş çalışandan ancak biri kadındır ve hala kadınlar için medyada çalışma koşullar daha güçtür. Her kadının kadın bakış açısına sahip olduğu iddia edilmemekle birlikte, böyle bir bilince sahip olan kadınların da bunu medya ürünlerine aktarabilmeleri çok zordur. Çünkü yönetici kadroların çoğu erkekler tarafından işgal edilmekte ve erkek egemen değerler sistemi içinde çalışılmaktadır.¹⁸⁰

20’den fazla kadın örgütünün oluşturduğu Medya İzleme Gurubu’nun (MEDİZ) "Medyada Kadınların Temsil Biçimleri" araştırmasına göre, medya erkeklerin egemenliğinde. Hülya Uğur Tanrıöver, Özlem Danacı Yüce, Barış Kara, Ceren Sözeri, Ece Vitrinel ve Melda Sunar, Ocak 2008’de iki hafta boyunca 10 gazete, beş radyo, beş İnternet haber sitesi ve beş televizyonu incelemiştir. Araştırmada, kadınların haber üretiminde ne oranlarda ve nasıl yer aldığı ele alınmaktadır. Araştırmanın bazı bulguları şöyledir:

---

¹⁷⁸ Ayşe Asker, Türk Basınında Kadının Gazeteci Olarak Sorgulanması- Kadın Gazeteciler, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1991, s.15

¹⁷⁹ Inceoğlu- Korkmaz, a.g.k. s. 15

¹⁸⁰ Medyada Cinsiyetçiliğe Son, Kadınların Medya İzleme Grubu (MEDİZ), İstanbul: 2008

- Kadın çalışanlara karar mekanizmalarında, ülke siyasetine katkıda bulunan yorumlarda, gündem belirleyen metin ve programlarda neredeyse hiç yer verilmiyor.

Gazeteler;

- Türkiye'deki yaygın günlük gazetelerin genel yayın yönetmenlerinin tamamı erkek.
- Gazetelerin baş sayfalarındaki beş haberden sadece birinde kadınlar var.
- Kadınlara ilişkin iki haberin biri "yaşam-magazin" alanında.
- Beş haberden dördünün kaynağı erkek, birinin kaynağı kadın.
- 10 köşe yazarından dokuzu erkek, biri kadın.

İnternet siteleri;

- Manşetlerin yüzde 32'sinde kadın var. Ama bunun yalnızca üçte biri kadını "doğal-eşit varlık" olarak sunuyor.

- K nyelerdeki 10 haberciden altısı erkek, dördü kadın.
- Beş haberin birinin kaynağı kadınlar.

Radyolar;

- Radyolarda 10 haber sunucusunun yedisi kadın,      erkek.
- Radyoda kad n n cinsel nesne, haz nesnesi olarak kullanılma oranı neredeyse sıfır. Tanrı  ver bunu radyoda g rselliğ n olmamasıyla açıklıyor.

Televizyonlar;

- Yaygın ve genel TV kanallarındaki siyasi tartışma programı yapanların hepsi erkek.
- TV ana haber bültenleri yönetim kadrolarının yüzde 84'  erkek, yüzde 16'sı kadın.
- "Anchorman" diye bilinen TV ana haber bültenleri yorumcularının hiçbiri kadın değ l. "Anchorman" sözcüğü de  ngilizce'de "adam" anlamına gelen "man"i içeriyor.

- TV ana haber bültenlerinde dış seslerin dörtte üçü erkek, biri kadın sesi. Dış ses izleyicinin güven duyduğu, açıklayıcı, iktidar kuran bir faktör.

- Haber tartışma programlarında 10 katılımcıdan dokuzu erkek, biri kadın.
- Ana haber bültenlerinde çalışan kameramanların neredeyse hepsi erkek.

Araştırmanın ele aldığı yayınların listesi ise şöyle:

Gazeteler: Akşam, BirGün, Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Radikal, Sabah, Vakit, Yeni Şafak, Zaman.

Radyolar: Açık Radyo, Burç FM, NTV Radyo, Radyo D, TRT- FM

İnternet siteleri: Gazeteport, Habertürk, Haber 7, İnternethaber, NTVMSNBC

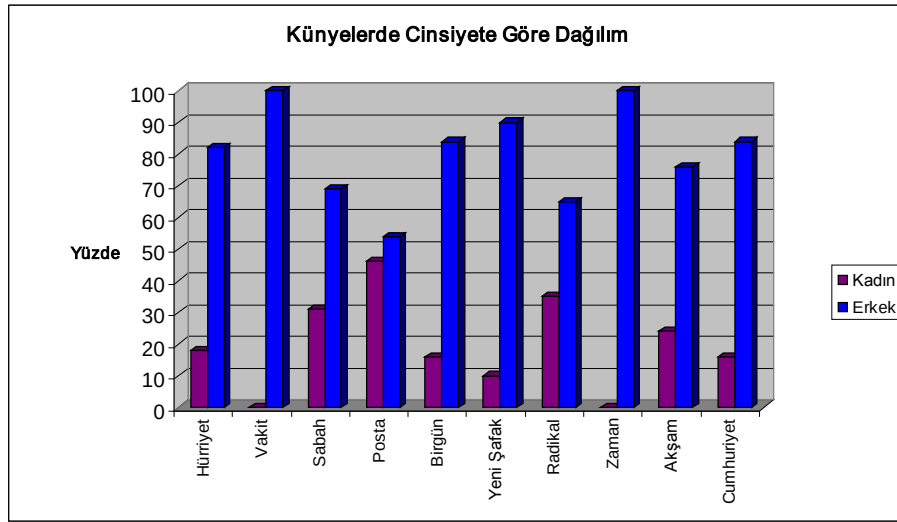
Televizyonlar: Kanal D, Kanal 7, NTV, SHOW TV, TRT 1.

MEDİZ araştırmasına göre, yönetimde ve üretimde kadının rolü şöyledir:

Künyelerde kadınlar

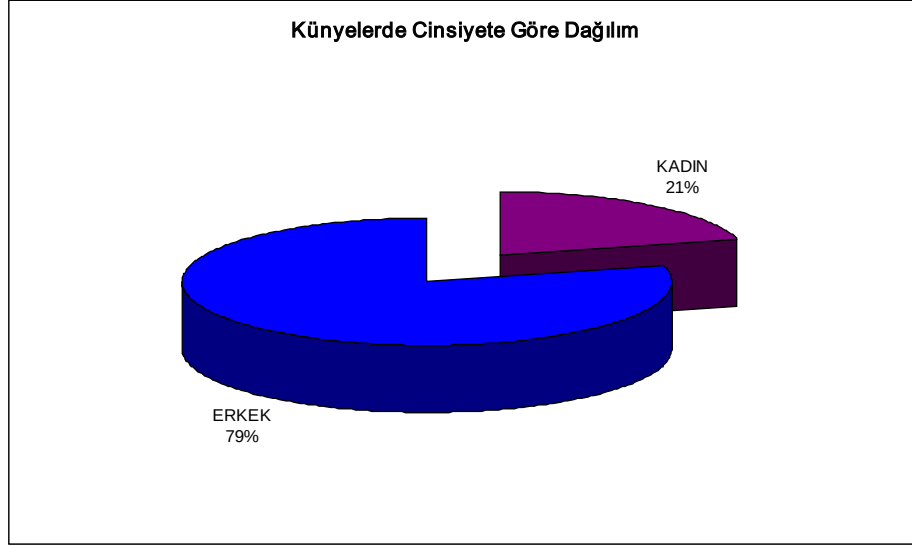
Gazetelerin yönetim kadrolarının yer aldığı künyelerde kadınların varlık düzeyi çok düşüktür (% 21). Üstelik künyelerdeki “reklam ve halkla ilişkiler” alanları ayrıştırıldığında, yani gazetelerin gerçek editoryal yönetici kadroları incelendiğinde bu

durum daha da vahimdir: Neredeyse 10 kişiden sadece biri kadındır. Ayrıca bu genel ortalamanın ötesinde, bu alanda gazeteler arasında ciddi farklar yer almaktadır: Posta gazetesi, % 40'ı aşan bir oranla, künyesinde en çok kadın bulunan gazetedir; onu % 30'aşan kadın oranıyla Radikal izlemektedir. Buna karşılık Zaman ve Vakit gazetelerinde yöneticiler arasında kadınlar yok denecek kadar azdır.

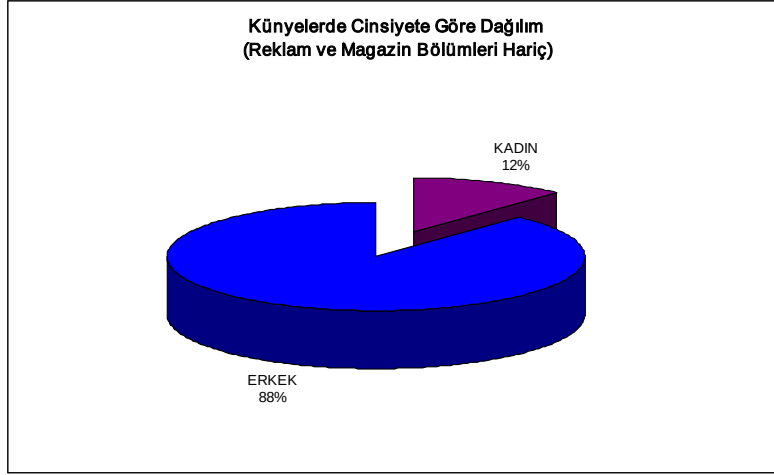

Grafik: 1¹⁸¹

¹⁸¹ Künyelerde cinsiyetine göre dağılım (MEDİZ raporu)

Grafik: 2¹⁸²

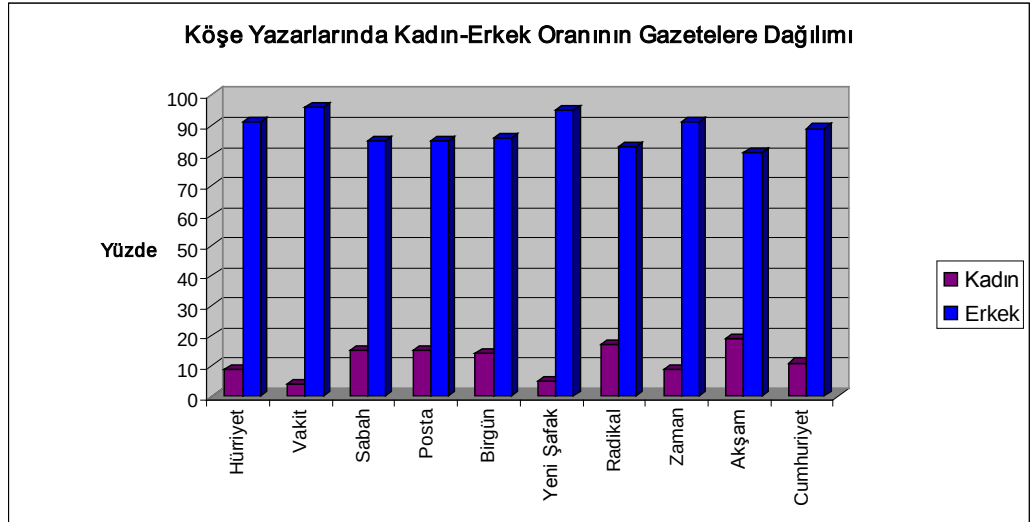
Grafik: 3¹⁸³

¹⁸² Künyelerde cinsiyetine göre dağılım (MEDİZ raporu)

¹⁸³ Künyelerde cinsiyetine göre dağılım (MEDİZ raporu)

Köşe yazarı kadınlar

Tüm gazetelerin köşe yazarları arasındaki kadınların oranı, ilginç bir şekilde editoryal kadrodaki payla aynı ve doğal olarak da çok düşüktür (% 12). Üstelik bu alanda gazeteler arasında, deyim yerindeyse “radikal” olarak niteleyebileceğimiz farklar da yoktur. Akşam ve Radikal’de biraz daha fazla kadın köşe yazarı vardır; buna karşılık Vakit ve Zaman’ın köşeleri kadınlara büyük ölçüde kapalıdır.¹⁸⁴

Grafik: 4¹⁸⁵

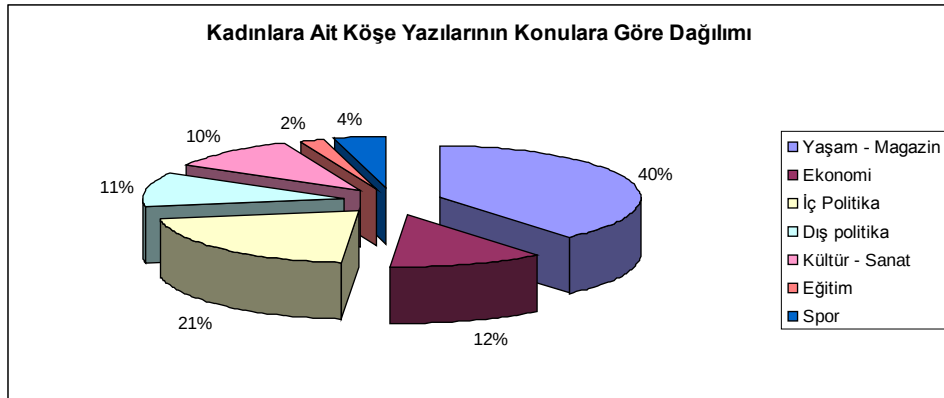
¹⁸⁴ MEDİZ 2008 Raporu

¹⁸⁵ Köşe yazılarında kadın –erkek oranının dağılımı (MEDİZ raporu)

Grafik: 5 ¹⁸⁶

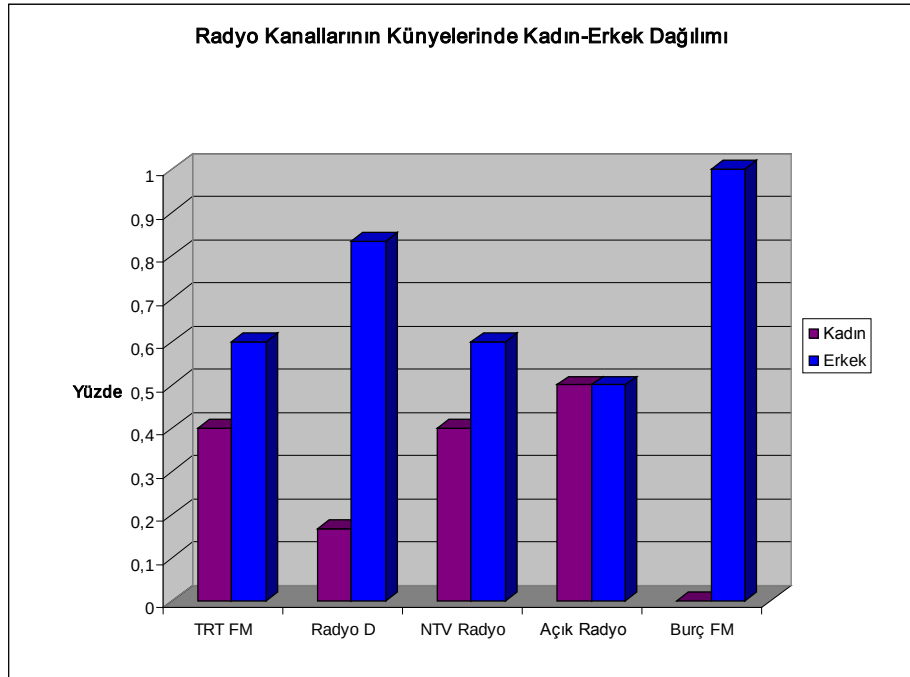
Başlı başına bir itibar göstergesi olmakla birlikte “köşe”ler arasında da kendi içlerinde belli sınıflandırmalar yapmak mümkündür. İşlenen konulara göre bir dağılım yaptığımızda, kadın köşe yazarlarının yarıya yakınının (% 40), yaşam-magazin alanında yazdığı görülmektedir, bunu iç politika izlemektedir; diğer alanlar daha düşük oranlarda temsil edilmektedir.

¹⁸⁶ Gazetelerde köşe yazarlarının dağılımı (MEDİZ raporu)

Grafik: 6¹⁸⁷

Radyo kanallarının yönetim kademelerinde kadınların temsil oranı ortalamada % 29’dur. Ancak bu alanda da, farklı kanallar arasında ciddi ayrılıklar gözlenmektedir. Burç FM, neredeyse tümüyle erkekler tarafından yönetilmekte, onu künyesinin % 80’i erkeklerden oluşan Radyo D izlemektedir. Yönetiminde kadınlarla erkeklere eşit düzeyde (% 50) yer veren tek radyo Açık Radyo’dur.¹⁸⁸

189

Grafik:7

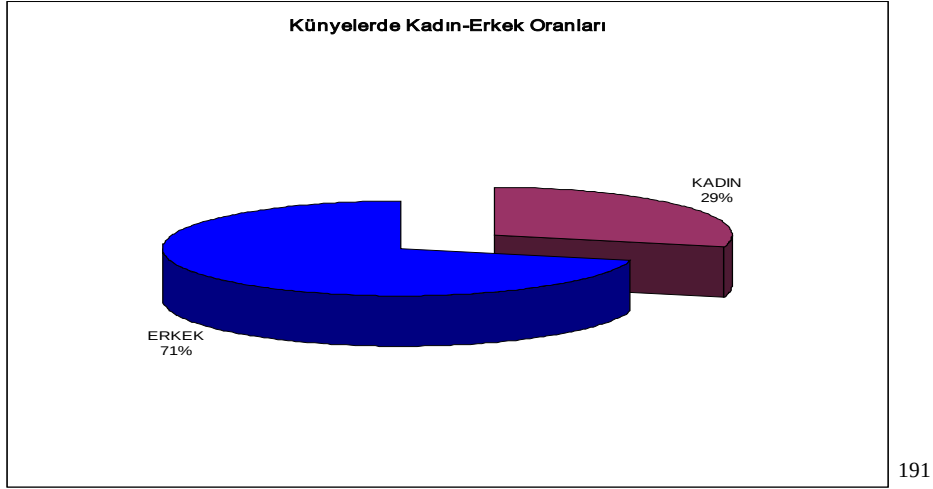
190

¹⁸⁷ Kadınlara ait köşe yazılarının dağılımı (MEDİZ raporu)

¹⁸⁸ MEDİZ 2008 Raporu

¹⁸⁹ MEDİZ 2008 Raporu

¹⁹⁰ Radyo kanallarının künyelerinde kadın –erkek dağılımı (MEDİZ raporu)

Grafik: 8¹⁹²

Programcılar arasından kadınların oranı

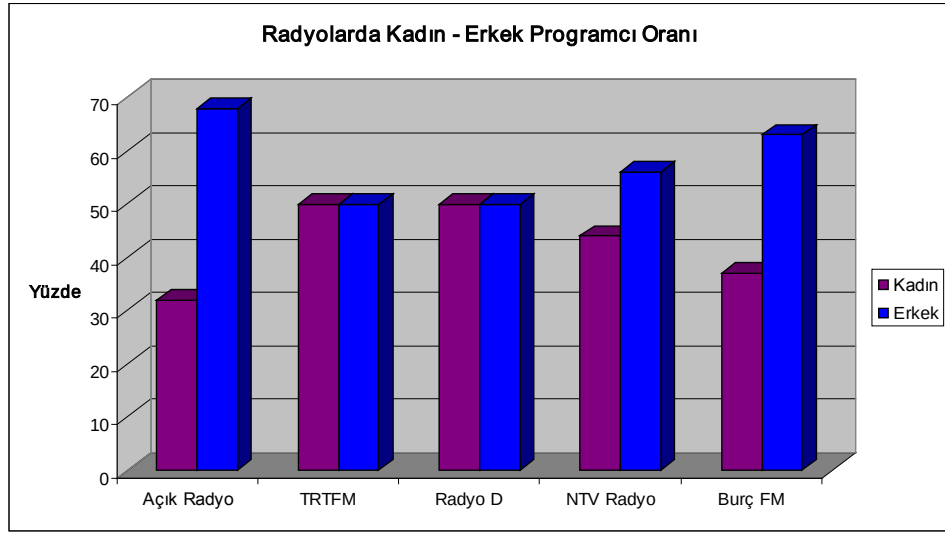
Radyolarda incelenen saat dilimleri arasındaki programları üretenler arasında kadınların oranı genelde % 37'dir. TRT FM ve Radyo D'de kadın ve erkek programcılarının oranı eşit, diğer kanallarda ise kadınların oranı daha düşüktür. ¹⁹³

---

¹⁹¹ Mediz 2008 Raporu

¹⁹² Künyelerde kadın-erkek oranları (MEDİZ raporu)

¹⁹³ MEDİZ 2008 Raporu

194

Grafik: 9¹⁹⁵

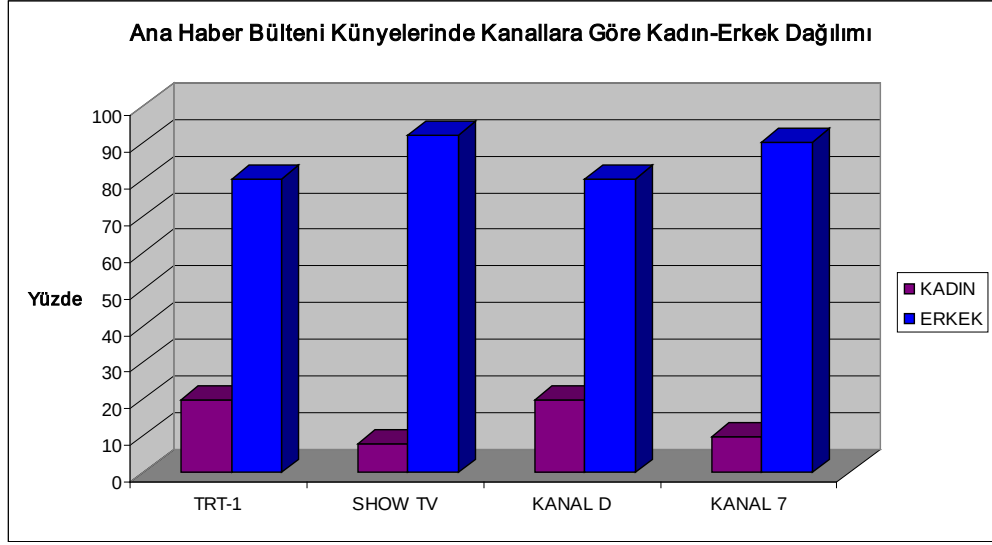
Ana haber bültenleri içerik üretiminde kadınların payı

Televizyon ana haber bültenleri künyelerinde kadınların oranı sadece % 16'dır. Farklı kanallara bakıldığında, SHOW TV ana haber bülteninin neredeyse tamamen erkekler tarafından yönetildiği; bunu Kanal 7 ana haber bülteninin izlediği görülmektedir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, Kanal 7 ana haber bültenini hazırlayan haber merkezi kadrosunda tek bir kadın yer almakla birlikte, bu kişi haber merkezi müdürü konumundadır. TRT 1 künyesinde kadınlara görece daha fazla yer vermektedir.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Mediz 2008 Raporu

¹⁹⁵ Radyolarda kadın-erkek programcı oranının dağılımı (MEDİZ raporu)

¹⁹⁶ MEDİZ 2008 Raporu

Grafik:10

Grafik: 11¹⁹⁷

Tüm bu içeriklerin üretim mekanizmalarına bakıldığında, kadınların doğrudan “üretim” düzeyinde, bazı medyalarda geçmiş yıllara oranla görece daha yüksek

¹⁹⁷ Anahaber bülteni künyelerinde kadın-erkek oranı (MEDİZ raporu)

oranlarda mevcut oldukları görülmüştür. Ancak bu noktada ayrımcılığın halen ciddi biçimde varlığını sürdürdüğü görülmektedir. İncelenen mecraların hiçbirinde genel düzlemde yönetim kademesinde kadınların erkeklerle eşit olarak temsil edilmediği, hatta kimi medyalar açısından iyice düşük oranda yer aldıkları görülmektedir.

Gazetelerin editoryal yönetici kadrolarında kadınların oranı % 12, televizyon ana haber bültenlerinde % 16'dır. Bu alanda, radyoların görece daha az cinsiyetçi oldukları (kadınların oranı % 29), ama özellikle de internet haber sitelerinin yönetim kadrolarında kadınlara oldukça çok (% 36) yer verdikleri görülmektedir. Şüphesiz bu durumun birçok açıklayıcı nedeni olabilir (mecranın özellikleri, uzmanlaşma, çalışma koşulları, ücretler, vb.) ancak bunların ortaya çıkarılması için bu konuya odaklanan ek ve olabildiğince niteliksel araştırmaların yapılması gerekmektedir. Muhabirler düzeyinde kadınların görece de olsa sayıca çoğaldığı gözlenmektedir. Basında çok az temsil edilen kadın gazete köşe yazarlarının (% 12), neredeyse yarısı (% 40) “yaşam magazin” alanında yazmaktadır.¹⁹⁸

Bir diğer alan ise, deyim yerindeyse “fikir üretimi”, önemli toplumsal-siyasal konularda kamuoyu oluşumuna katkıda bulunma işlevini de gören genel “yorum” alanıdır: Televizyonda incelenen haber-siyasi tartışma programlarını tasarlayan ve sunanların da, ana haber bültenlerinde gündemin önemli maddelerini yorumlayanların da % 100'ü erkektir. Aynı biçimde söz konusu programlara tartışmacı ve/veya uzman olarak kadınların oranı ise (özgün bir sorun olan “türban/başörtüsü” faktörü dışarıda bırakıldığında) % 11'dir.¹⁹⁹

---

¹⁹⁸ MEDİZ 2008 Raporu

¹⁹⁹ A.g. r.

MEDİZ tarafından 2008 Haziran’ında düzenlenen "Medyada Kadınların Temsil Biçimleri” toplantısında kadının medyadaki konumu tartışan kadın gazetecilerin cümleleri, medyadaki cinsiyetçi bakışı özetler niteliktedir:

‘‘Hürriyet yazarı Ferai Tınç, 80’lerde kadınların daha çok ekonomi, dış politika, siyaset yazan kadının olduğunu, şahsen tanımayanların yıllarca kendisine ‘Ferai Bey’ diye hitap ettiğini ya da andığını söyledi. Gazeteci Ayşenur Arslan da 36 yıl önce TRT’de kültür sanat muhabiriyken başka alanlarda çalışmak istediğinde karşısına hep ‘Ama sen kadınsın’ engelini çıkarıldığını anlattı; ‘Beni yıllarca Ali Kırca’nın sekreteri sandılar, şimdi Mehmet Ali Birand’ın sekreteri sanıyorlar’ diye konuştu. ‘’²⁰⁰

Gazeteci Yasemin Arpa, “Kadın Odaklı habercilik” kitabında, Türkiye’de gazetecileri yüzde 30 kadarının kadın olduğunu belirtiyor. 2005 Ağustos’unda altı gazetenin künyesinde yeralan 211 isimden 40’ı yani künyede bulunanlardan sadece yüzde 18.95’i kadınlara ait. En çok kadın ismi Milliyet, en azı Zaman ve Yeni Şafak’ın künyesinde. Milliyet’te künyede bulunan 27 kişiden 11’i Zaman’da 36 kişiden 2’si, Yenişafak’ta 23 kişiden biri kadın. Kadınlar, Yeni Şafak hariç, reklam bölümlerinde sorumlu pozisyonda.²⁰¹

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu’nun 2000’de yaptığı bir araştırmaya göre de 40 ülkede 300 bin gazeteci çalışıyor ve bunların yüzde 38’i kadın. Bu kadınların yüzde 3’ü politikaların belirlendiği yönetici kademelerinde yer alıyor.²⁰²

Medyada kadın temsiline ilişkin bir yorum da spor alanına yöneliktir. “Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil” kitabında, medyada kadın sporcuların erkek sporculara nazaran daha az temsil edildiği belirtilmektedir.

---

²⁰⁰www. bianet.org/ Tolga Korkut/İstanbul - BİA Haber Merkezi/19 Haziran 2008

²⁰¹Kadın Odaklı Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2007

²⁰²Medyada Cinsiyetçiliğe Son, MEDİZ, 2008

Kadın sporcuların gazetelerin yazılı ve görsel metinlerinde sunumunun incelendiği araştırmaların büyük bir çoğunluğunda, kadın sporcuların medyada erkek sporculara oranla sayıca daha az temsil edildiği ve temsillerin toplumsal cinsiyet içeriğine sahip olduğu ortaya konulmuştur. Araştırmalarda, medya sunumlarında kadın sporcuların sporcu kimliklerinin ve sportif başarılarının kadınlık kimliklerinin gölgesinde bırakıldığı, kadın sporcuların ve kadın sporlarının önemsizleştirildiği ve bu yollarla sporda erkek üstünlüğünün ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretildiği vurgulanmaktadır. Medyada kadın sporcularının sunumunun yetersiz olmasının yanı sıra, spor medyasında görev yapan kadın çalışanların da çok az sayıda olması bu alandaki hegemonik erkekliğin bir diğer göstergesidir. Fakatspor medyasında çalışankadınların sayıca artması, hatta eşitlenmesi de alandaki eril yapının değişiminin garantisi değildir.²⁰³

Medya Sektörünün erkek egemen yapısı nedeniyle bu sektörün kadın temsiline ve kadın sorunlarının dile getirilmesine duyacağı ilginin de sınırlı olacağı açıktır. Kadın temsiliinde yıllar içinde görece bir iyileşme olduğu halde, cinsiyet ayrımı baki kalmış, erkek editörler erkeklere daha çok hitap eden konulara öncelik vermeye devam etmiştir.²⁰⁴

1940'lı yıllardan günümüze televizyon haberciliğinde kadın istihdamını değerlendiren bir çalışmanın (Rhode, Deborah L. 1995, Media Images: "Feminist Issues" Signs: Journal Of Women In Culture and Society) sunduğu veriler oldukça ilginçtir: Bu çalışmaya göre, 1940'ların sonunda, ABD'de televizyon haber bültenlerinin tümüne bakıldığında sadece bir kadın muhabirin bulunduğu görülüyordu. Ekranda görünen kadın muhabir sayısı, 1960'da şebeke başına bire çıkmıştı. Bu muhabirler kadın hikayelerini ya da hava durumunu sunan muhabirlerdi. 1960'lı yıllar boyunca gerek feminist hareketlerin gerekse sosyo-ekonomik değişikliklerin etkisiyle bu olağanüstü eşitsiz durum görece düzelmeye başladı. Bununla birlikte medya

---

²⁰³ İlker Erdoğan, **Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil**, İstanbul: Kalkedon, 2011, s. 75

²⁰⁴ Televizyon Haberciliğinde Etik, **Kadınların Medyada Temsili ve Etik Sorunlar**, Sevilay Çelenk, (mak), s. 232

sektöründeki kadın istihdamına yakından bakıldığında “düşük” statülerdeki kadınların oranı hızla artarken kararverici konumdaki kadınların oranının dikkate değer ölçüde düşük kaldığı görülmüyordu. Baş editör ve ya haber müdürü konumundaki kadınların yada gazetecilik okullarının dekanları yada müdürlerinin arasında kadınların oranı % 10’un altında idi.²⁰⁵

Türkiye’nin ilk kadın genel yayın yönetmeni Nurcan Akad, 28 Şubat 2012’de bianet’e yaptığı açıklamada Türkiye’deki gazetelerin künyelerinde 147 erkek , 27 Kadın olduğunu belirtmiştir. “Önce bugünkü gazete künyelerine bir göz atalım. Rastgele seçilen dokuz gazetenin yönetici ve yazı işleri kadrosunda çalışan 174 kişinin 147’si erkek, 27’si kadın. Bu da yüzde 15’lik bir oran demek oluyor.”²⁰⁶

Kadın muhabirlere ilişkin çalışmaların da oldukça az olduğu bilinmektedir. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, 2010’da yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre, muhabirlerin % 37’si kadın. Araştırma

Türkiye’den 6 ulusal televizyon, 2 ulusal radyo ve 8 ulusal gazetenin incelendiği araştırmada, kadınların muhabirliğini yaptığı haberlerde, erkek muhabirlerin yaptığına oranla kadın haber öznelere daha sık rastlandığı belirtilmiştir.²⁰⁷

Medya Takip Merkezi de medya sektöründeki kadın çalışanları inceledi ve araştırma sonuçlarını 8 Mart 2011 tarihinde yayımladı. Araştırma kapsamında ulusal yayınların genel yayın yönetmeni, yazı işleri ve köşe yazarları kadrolarında detaylı bir inceleme yapılmış, medyada çalışan kadının yeri araştırılmıştır.

---

²⁰⁵ Sevilay Çelenk a.g.m, s. 235

²⁰⁶ <http://bianet.org/bianet/bianet/136533-gazete-kunyesi-147-erkek-27-kadin>

²⁰⁷ <http://www.gazeteciler.com/medyadaki-cinsiyet-ayrimciligi-suruyor-0-23231p.html>

Araştırma sonuçları şöyle:

- Ulusal yayınların “genel yayın yönetmeni” koltuğunda kadına yer yok.
- Yazı işleri müdürlerinin yüzde 15’i kadın. Özellikle gazete eklerinde kadının varlığı daha çok hissediliyor.
- Türkiye’nin en çok okunan ulusal gazete ve eklerinde köşesi olan yazarların, sadece yüzde 17’si kadın.

Köşe yazarlarıyla ilgili öne çıkan diğer noktalar ise;

- Ana gazetelerde yer bulmakta zorlanan kadın yazarların gazete eklerinde şansı daha yüksek.
- Spor gazeteleri kadın köşe yazarı çalıştırmıyor.
- Spor, siyaset ve ekonomide alanlarında yazan kadın yazar oranı, erkeklerin çok gerisinde.
- Kadın yazarların en çok varlık gösterdiği alan ise genel gündem. Kadın yazarların en çok öne çıktığı diğer alanlar sırasıyla kültür-sanat, siyaset, ekonomi, sağlık, yemek kültürü, moda ve magazin.

Çalışan kadın gazetecilere ilişkin bir çalışma da Medya Takip Merkezi tarafından 2011 yılında yapılmıştır. Medya Takip Merkezi'nin araştırmasına göre, ulusal gazetelerin “genel yayın yönetmenliği” tamamen erkeklerin hâkimiyetindedir. Araştırmaya göre, tek farklılık gösteren gazete ise, iki genel yayın yönetmeni ile çalışan Günlük gazetesidir. Günlük gazetesinin genel yayın yönetmenlerinden biri erkek, diğeri kadındır.

Genel yayın yönetmeni koltuğunda erkek hakimiyeti, TV mecrasında da değişmediği belirtilmektedir. 36 TV kanalını inceleyen MTM'nin verilerine göre, 38 genel yayın yönetmeni arasında sadece üç kadın vardır.

Aynı araştırma raporuna göre, Türkiye'nin en çok satılan ulusal gazetelerinde çalışan 87 yazı işleri müdürünün 13'ü (yüzde 15'i) kadındır. Ulusal gazete ve eklerinde çeşitli periyotlarda yazan toplam 1.599 köşe yazarının, 276'sı kadınlardan oluşurken, 1323'ü ise erkek yazarlardır.

Ulusal gazeteler, kadın yazarlarına ana gazete yerine genellikle eklerde yer vermeyi tercih ediyor. 35 ulusal gazete ve ekinde yapılan araştırmaya göre, ana gazetede sadece 172 kadın yazar yer bulabilirken, erkek yazarların sayısı ise 1.145. Ulusal gazetelerin eklerinde ise daha iyimser bir tablo var. Buna göre, 63 ulusal gazete ekinde köşe ayrılan kadın gazeteci sayısı 115 olurken, erkek gazeteci sayısı ise 194.

En çok köşe yazarı çalıştıran gazetelerdeki kadın yazar oranını da inceleyen Medya Takip Merkezi'nin raporuna göre, 90 köşe yazarı ile ilk sıraya oturan Cumhuriyet gazetesinde kadın yazar oranı, yüzde 18. Kadrosunda 88 yazar bulunan Habertürk'te ise bu oran yüzde 32. Kadın yazar oranı Sabah'ta yüzde 30, Radikal'de yüzde 19, Hürriyet'te yüzde 31 ve Milliyet'te yüzde 25.

Medya Takip Merkezi ‘nin araştırmasına göre, spor alanında yazan kadın yazar sayısının erkek yazarlara oranı yüzde 2 iken, ekonomide bu oran yüzde 8, politikada ise yüzde 9 oldu. ²⁰⁸

---

²⁰⁸ www.medyatakip.com

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK YAZILI BASININDA ÇALIŞAN KADIN GAZETECİLERİN TEMSİLİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Çalışmanın bu bölümü Türkiye’deki yazılı basında çalışan kadın gazetecilerin çalışma koşulları, medyadaki konumları, statüleri, yaşadıkları ayrımcılık ve mevcut iş organizasyonunda kendilerine işlevli bir yer bulup bulamadıklarını anlamaya çalışmaktadır.

Bu amaçla araştırmanın ana eksenini, yazılı basında çalışan muhabir, editör, yazar ve yönetici kadrosundaki kadınlar oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın niteliğini ve medya çalışanı kadınların çalışma süreçlerini kavramak için öncelikle muhabir, editör ve yazar kadınlarla önceden belirlenen 36 soru üzerinden derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bununla birlikte yine Medya İzleme Grubu ve Medya Takip Merkezi tarafından çeşitli dönemlerde yapılan araştırmalardan da faydalanılmıştır.

1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

1.1. Araştırmanın Amacı

Medyada çalışan kadın gazetecinin temsili konusunda bugüne kadar yapılan çalışmalar daha çok bu alanın görünürlüğünü ortaya koymak açısından yapılan araştırmalardır. Bu çalışmalarda kadın gazetecilerin hayatlarına, iş yaşamındaki statülerine ve yaşadıkları sorunlara ilişkin genel bir perspektif geliştirilmiştir. Yine bu araştırmalarda araştırmayı yapan kurumlarının çalışma alanlarına bağlı olarak kadınların kendi emekleri ile kurdukları ilişki ve bu ilişkiyi tanımlama biçimlerine değinilmiştir.

Yapılan araştırmalar, araştırmayı yapan kurumların ulaştıkları sonuçlara göre sınırlandırılmış bu da medyada kadının temsili konusunda derli toplu ve geniş kapsamlı bir çalışmanın ortaya çıkmamasına neden olmuştur. Gazetecilerin ye oldukları sendika ve meslek örgütleri daha çok örgütlenme ve bunun üzerinden yaşanan sorunlara dikkat çekerken, kadın örgütleri ve MEDİZ gibi kuruluşların yapmış oldukları çalışmalar ise ayrımcılık ve cinsiyetçilik ekseninde gerçekleşmiştir.

Yukarıda sözünü ettiğimiz araştırmalar; bu alanda çalışanların -bugniin küçük deneyimler olarak nitelenebilecek- bilinçli örgütlenme deneyimlerine, medyada çalışan kadınların genel durumuna, yaşadıkları sorunlara ve medyada kadınların statülerinin ilerlemesi ya da neden ilerlemediği gibi sorunlara değinmiş, ancak yeterli bir ereve izememiştir.

Bu nedenle bu araştırmanın temel amacı, basında kadın imajının temsil ediliş biçimi, gazeteci kadınların karar verme sürecinde cinsiyet ayrımcılığından etkilenmeleri, yönetici olma durumunda erkeklerle eşit hak tanınıp tanınmadığı, yazarların istediği konuda/alanda yazıp yazamadıkları, çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar ve iş organizasyon şemasında görünmeyen emeklerini irdelemektir.

Yine bu çalışmada medyada çalışan kadınların üretim zinciri içindeki yerleri ve bu zincirin diğer bileşenleri tarafından nasıl algılandıkları, başka sektörlerde çalışan kadınlarla benzerlikleri ve farklılıkları da ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışma aynı zamanda bu alandaki değişim ve dönüşümü de anlamaya ve açıklamaya çalışmıştır.

Araştırma kapsamında medyada kadının konumu incelenirken kadınların yaşamış oldukları sorunların tespiti üzerinden çözüme de katkıda bulunma hedefi de yer almıştır.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Kadın gazetecilerin üretim ve yönetim kademelerindeki konumunu incelemek amacıyla saha çalışması yapılmıştır. Bu saha çalışması derinlemesine görüşmelerle yapılmıştır. Görüşmeler çeşitli gazetelerde çalışan kadın gazetecilerle yapılmıştır.

Hürriyet, Milliyet, Sabah, Cumhuriyet, Star, Yeni Şafak, Zaman, Radikal, Posta, Taraf, Yurt, BirGün, Evrensel ve Özgür Gündem gazetelerinden kadın gazetecilerle yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Görüşülen toplam 50 kadın gazetecinin 10'u, zaman sorunu yaşadıklarını ifade etmişler, soruları e-posta ile yanıtlamışlardır.

Sorularının hazırlanmasında konu ile ilgili daha önce yapılmış olan benzer araştırma ve çalışmalarda kullanılan soru listelerinden de faydalanılmıştır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın en önemli sınırlılığı, yoğun bir tempo ile çalışan kadın gazetecilerin zamanlarının kısıtlı olmasıdır. Görüşmeleri yüz yüze yapabilecek yeterli sayıda gazeteciye ulaşamamıştır.

Diğer yandan araştırmanın sadece bir ilde yürütülmesi de başka bir sınırlılıktır. Böyle bir araştırmanın sadece bir ilde değil, ülke genelinde uygulanması daha genel sonuçlara varılmasını sağlayacaktır. Ancak zaman kısıtlılığı ve bütçe sorunu nedeni ile araştırma İstanbul ile sınırlı kalmıştır.

Bir diğer kısıtlılık da, Türkiye'de çalışan kadın gazetecilere yönelik araştırmaların sınırlı sayıda olmasıdır.

2. Kadın Gazetecilerle Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında 50 kadın gazeteci ile görüşülmüştür. Katılımcıların 5'i Cumhuriyet'te, 4'ü Radikal'de, 3'ü Hürriyet'te, 3'ü Milliyet'te, 3'ü Sabah'ta, 4'ü Yeni Şafak'ta, 3'ü Zaman'da, 3'ü Star'da, 2'si Vatan'da, 2'si Posta'da, 2'si Akşam'da, 4'ü BirGün'de, 3'ü Evrensel'de, 3'ü Taraf'ta, 3'ü Yurt'ta, 3'ü Gündem'de görev yapmaktadır.

Araştırmada aynı kurumda çalışan katılımcıların farklı kademelerde olmasına dikkat edilmiştir. Sorular, muhabirlere, editörlere, yazarlara yöneltilmiştir. Katılımcıların bir kısmı ile yüzyüze bir kısmıyla da e-posta yoluyla görüşmeler yapılmıştır. Görüşme yapılan kadınların çalıştıkları departmanlarabakıldığında büyük çoğunluğunun haber merkezinde,yazı işlerinde ve istihbarat birimlerinde çalıştığı görülmüştür. Katılımcıların 9'u köşe yazarı, 1'i genel yayın yönetmeni, 1'i yazı işleri müdürü, 3'ü istihbarat şefi, 16'sı editör, 18'si muhabir, 2'si ek editörü olduğunu belirtmiştir.

Görüşme yapılan kadın gazetecilere 36 soru yöneltilmiştir. Çalışan kadın gazetecilerin konumlarının öğrenilmesinin hedeflenirken aynı zamanda medyanın erkek egemen olup olmadığı sorusunun yanıtı aranmıştır. Katılımcılara yöneltilen sorular ve verilen yanıtlardan ana başlıklar çıkarılmıştır. Katılımcıların konu ile ilgili düşünceleri alıntılanarak verilmiştir. Görüşmeye katılan kadın gazetecilerin büyük çoğunlu kimliğinin açıklanmasını istememiştir. Bu sebeple alıntılamlarda her katılımcının ismi ve çalıştığı kurum yazılmamıştır.

2.1.Gazetecilik Mesleğini Seçme Nedenleri

Kadın gazetecilerin 29'u idealindeki meslek olduğu için, katılımcıların 5'i heyecanlı bulunduğu için, 8'i kamu-insanlık yararına bir meslek olduğu için, 5'i tesadüfen gazeteciliğe başladığını ama yaptığı işten memnun olduğu için sektörde çalışmayı sürdürdüğünü, 3'ü bilinçli bir tercih olmadığını üniversiteye giriş puanı gazeteciliğe yettiği için tercih ettiğini belirtmiştir.

“Gazetecilik, güzel ve faydalı bir iş olduğu için tercih ettim.” (Helin Şahin, muhabir, Star)

“Klasik olarak ya doktor ya avukat ya da gazeteci olacaktım. Çok da bilinçli bir seçim değildi sanırım.” (Ayşe Yıldırım, editör, Cumhuriyet)

“Haksızlık karşısında her zaman söyleyecek bir sözüm ve anlatmak istediğim hikâyeler vardı. Mağdurun yanında durmak insan kalabilmenin ön koşuluymuş benim için. Bunları içimde tutamayacağımı anladığım an, mesleğin içinde buldum kendimi.” (Gözde Bedeloğlu, yazar, BirGün)

“Gazeteciliği erkek egemen düzene karşı bir başkaldırı olarak algılıyordum üniversiteye girerken. Tercihim bu nedenleydi.”

2.2.Yönetimde Kadın Gazetecilerin Az Olma Sebebi

Katılımcılar, kadınların gazete yönetim kademelerinde yeterince yer almadığını ifade etmişlerdir. “Gazetede yönetici olmak için erkeklerle size eşit haklar tanınıyor mu? Kariyer hedefiniz var mı? Kadın olmanız mesleğinizde ilerlemenin önünde engel mi?” sorularını yanıtlayan kadınların büyük çoğunluğu, yönetim kademelerinde

yeterince yer alamamaları ve kariyerlerini geliştirememenin sebebi olarak basında erkek bakış açısının hakim olmasını gerekçe göstermiştir.

“Yükselmek, yönetici kadrolara gelmek istesem engellerle karşılaşabilirdim. Ama hedefi burada tuttuğum sürece bunun olacağını sanmıyorum.” (Ayça Ören, Muhabir, Radikal)

“Artık kariyer hedefim yok. Çünkü kadın olduğum için kariyer hedeflerimin önü zaten kesildi, bundan sonra da kesilecektir. Bu meslekte kadın olmam beni üst seviyelere taşımak yerine seviye atlamama bile engel ne yazık ki.” (Ayşe Yıldırım, ek editörü, Cumhuriyet)

“Basında en üst düzey olan ‘kadın genel yayın yönetmenlerinin’ yok denilecek kadar az olması nedeniyle, eğer üst düzeylerde bir mevki hedefim olsaydı, ‘kadın olmanın’ engel olacağını düşünürdüm.” (Demet Bilge, editör, Radikal)

“Kadın olmanın uzun vadeli kariyer planı yapmayı neredeyse imkânsız kıldığının farkındayım.” (Nagihan Çelen, muhabir, Zaman)

2.3. Kadın Ya Da Erkek Yöneticiyle Çalışma İsteği

Kadın yöneticilerle çalışmak ister misiniz? sorusuna katılımcıların 19’u ‘evet, 24’ü fark etmez, 7’si hayır yanıtını vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu cinsiyet ayrımcılığına karşı olduğunu ifade etmiştir. Kadın yöneticilerle birlikte çalışmak istediğini belirtenler kadınların birbirini daha iyi anlayacağını, kadın yöneticiyle birlikte çalışmaktan memnun olduğunu, iletişim kurma kolaylığını, kadın gazetecilerin habere topluma ve kadın sorunlarına bakış açısının farklı olduğunu, insancıl, paylaşımcı, duygusal, anlayışlı, daha öğretici, özgür düşünceli, daha dikkatli, pratik ve uyumlu olma gibi nedenleri gerekçe olarak göstermiştir. Kadın yöneticiyle çalışmak istemediğini

belirtenler ise kaprisli, zorlu, kompleksli, oldukları gerekçelerle kadınlarla çalışmak istemediklerini belirtmişlerdir.

“Ayırmak aklımın ucundan geçmez. Gazetecilik kimliği, değerlerinin ne kadarı ile ağır bastığı tek ölçektir.” (Şükran Soner, yazar, Cumhuriyet)

“Kadınların erkek meslektaşlarından daha çalışkan, becerikli ve daha gerçekçi olduklarını görüyorum. Bu nedenlerle, sanırım bir kadın yöneticiyi tercih ederdim.” (Yasemin Gürkan, editör, Zaman)

“Kadın yöneticiyi elbette tercih ederim. Ancak erkekleşen kadınlarla değil. Toplumsal cinsiyetin ne olduğunu bilen, çalıştığı alanda pozitif ayrımcılığa da yer verebilen bir kadın.” (Esra Açıkgöz, muhabir, Cumhuriyet)

“Kadınlar iyi yönetici olamayabilir ama bunun tarihsel bir geçmişi var. Bugüne kadar ezilen kadın, yönetime geldiğinde ezmemesi kaçınılmaz olabiliyor. Buna rağmen tercihimiz kadın yöneticiden yana olmalı, diye düşünüyorum.” (editör, BirGün)

“Kadınlar çok çalışkan ama sinirli olabiliyorlar. Bu durumu da ben erkeklerle ve diğer gazetelerle rekabete bağlıyorum. Hep en iyisi için çabalıyoruz sonuçta.” (Aslı Örnek, editör, Sabah)

2. 4. Kadının Karar Alma Mekanizmasındaki Yeri

Katılımcılar, kadınların karar mekanizmalarında yeteri kadar yer almadığını ifade etmiştir.

“Yönetici konumunda hiç kadın bulunmuyor. Ancak karar alma konusunda eşitlikçi davranıldığını söyleyebilirim.” (Esra Koçak, muhabir, BirGün)

“Hayır, eşitlik olduğunu düşünmüyorum” (Fatma Demircioğlu, haber müdürü, Yeni Şafak)

“Yönetici pozisyonunda, karar alma mekanizmasında olan güçlü kadınlar var ama rakamsal bir eşitlik söz konusu değil.” (Sevda Karaca, editör, Evrensel)

“Yöneticiler genellikle erkek. Benim müdürüm kadın. Bu durum da beni oldukça mutlu ediyor, çünkü kadın bir müdürümün olması hem daha rahat iletişim kurmamızı sağlıyor hem de kadınların da başarılı olduğunu gösteriyor.” (Helin Şahin, muhabir, Star)

2. 5. Medya Erkek Egemen mi?

Katılımcılara yöneltilen bir soru da “Türkiye medyasının erkeklerin egemenliğinde olduğu tespitine katılır mısınız?” sorusudur. Kadın gazetecilerin hemen hemen hepsi, medyanın erkek egemen olduğunu belirtmişlerdir. Medyada kadınların çoğunlukta olmasının mevcut durumu değiştirmeye yetmediğini ifade etmişlerdir. Medyanın değişmesi için kadınların yönetim kademelerinde söz sahibi olması gerektiğini düşünmektedirler.

“Çalıştığım kurum da, diğer basın organları da erkeklerin egemenliğinde. Yaptığımız işten çok bu mücadele de yıpratıyor bizi.” (Aysel Yaşa, muhabir, Yeni Şafak)

“Kesinlikle katılıyorum. Benim çalıştığım kurum da bu tanımlamanın içinde.”
(Ayşe Yıldırım, muhabir, Cumhuriyet)

“Türk medyası erkek egemenliğinde kendi gazetemdeki tabloda yakın zamana kadar öyleydi.” (Belma Akçura, Milliyet)

“Türkiye medyasının erkek egemenliğinde olduğu tespitine katılıyorum. Ancak bunun çalıştığım kurum için geçerli olduğunu düşünmüyorum.” (Gözde Bedeloğlu, yazar, BirGün)

“Medyada kadın yönetici yok denecek kadar az; olanlar da kendilerini kabul ettirmek, yerlerini kaybetmemek için erkekleşmek zorunda hissediyorlar.” (Melike Tümer, editör)

Katılımcılara, “Haber takibi yaparken kadın olmaktan kaynaklı bir ayrımcılığa maruz kaldığınız oldu mu? Hiyerarşik olarak sizin üstünüz olan müdür vs. istediğiniz haberi takip etmenizde sizi özgür bırakıyor mu yoksa ‘erkek işi’ mi diyor? Kadın haberleri gazetenizde nasıl ve ne kadar yer buluyor? Size rağmen bu haberler erkek bakış açısıyla mı veriliyor? ‘soruları da basının erkek egemen bir yapı içerisinde olup olmadığını anlamak için sorulmuştur.

“Şuanki çalıştığım yerde değil ama meslek hayatım boyunca, özellikle istihbarat servisinde çalışırken istediğim haberleri yapmam engellenirdi. Erkek muhabirler o haberlere gönderilir. Ben uçan balonun zararları benzeri konferanslara gönderilirdim.” (Zuhal Atagün, muhabir, Hürriyet)

“Cumhuriyet’te olmanın nadir avantajlarından biri kadın haberlerini etik kurallar çerçevesinde verebilmemizdir. Bu konuda editörlerde de belli bir duyarlılık gözlemlemek mümkün. Gazete öteden beri kadın erkek eşitliğini batılı bir bakış açısıyla

savunduğu için bu konuda diğer medya organlarına oranla sıkıntı yaşamıyoruz.” (Hilal Köse, muhabir, Cumhuriyet)

2.6. Evlilik ve Çocuk Kariyer Önünde Engel Mi?

Yapılan görüşmelerde gazeteci olmanın diğer sektörlerden en büyük farkının sürekli uzun çalışma saatleri gerektirmesi, haftada sadece bir gün izin yapılabilmesi, bayram, yılbaşı vb. durumlarda da sadece dönüşümlü izin olanağı tanınması olarak ifade edilmiştir. Serpil Aytaç da kadınların evlilik ve kariyer arasında kaldığını şu cümlelerle belirtmiştir:

“Günümüzde meslek sahibi kadınlar iş ve aile rolleri arasındaki çatışma karşısında ya aile rollerinden tamamen çekilmeyi göze almakta ya da omuzlarına yüklenen aşırı sorumlulukları taşımaya çalışmaktadırlar. Bu alternatiflerden birincisi, ‘evlenmeyi dışlamak’ anlamına gelmektedirki bu hiçbir toplumda yaygın olarak benimsenmemektedir. İkincisi yani “süper kadın olmak” ise yalnızca gerçekleştirilmesi güç bir seçenek olmakla kalmayıp, aynı zamanda kadınlar tarafından ödenen ciddi bir fiziki ve psikolojik bedeli içermektedir.”²⁰⁹

Yapılan araştırmalara göre, rol çatışması kadınların kariyerlerini de ciddi olarak etkilemektedir. Başlangıçta çok yüksek kariyer güdülerine sahip kadınların, zamanla aile rollerinin artan taleplerinde doğan baskılar sebebiyle mesleklerinde daha düşük standartları hedefledikleri tespit edilmiştir. Aynı şekilde aile yaşamının kadınların iş yaşamı ve kariyerleri üzerindeki etkisini konu alan birçok araştırmada da evlilik ve çocukların kadının kariyerini sekteye uğrattığı belirlenmiştir.

---

²⁰⁹Serpil Aytaç, Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetimi Planlaması Geliştirilmesi Sorunları, İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 1997, s. 31

“Eşit muamele, kişilere her koşulda aynı şekilde davranılması anlamına gelmemekte, aksine gerektiğinde özel önlemlerin ve farklılıkların da dikkate alınmasını gerektirmektedir. Örneğin hamilelik ve anneliğin gerektirdiği kolaylık ve desteğin sağlanması, çalışma hayatında kadınların eşit muamele görmesinin temini için şarttır.”²¹⁰

Çalışma hayatının her alanında olduğu gibi basında da evlilik kadının kariyerini etkilemektedir. Kadın gazeteciler kariyer ve evlilik kısılcasında kalmaktadır.

Çalışma hayatında kariyer edinse de ev hayatı/evlilik kadının yaşamını zorlaştırmaktadır. Basında yönetici olan kadınlar her zaman bir takım şeylerden fedakârlık yapmak zorundadır. Evli ve çocuklu olmak dafedakârlıkların daha da artması anlamına gelmektedir.

Kadın gazetecilerle yapılan görüşmeler kapsamında, evli olan kadınlara “Evlendikten sonra mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkileyeceğini düşünüyor musunuz?” sorusu da sorulmuştur. Sorulara farklı yanıtlar gelmiştir:

“Eşim de gazeteci olduğu için böyle bir engelim yok. Ama başka bir meslek grubundan biriyle evlenseydim sıkıntı olabilirdi. Bu mesleğin mesai saatlerinin belirsizliği bu işi yapmayan başka birileri tarafından çok fazla tolere edilebilecek gibi değil.” (Hilal Köse, muhabir, Cumhuriyet)

“Evlilik kadının evdeki yükünü de arttıracak için iş hayatını olumsuz etkileyecektir. Gecesi gündüzü olmayan gazetecinin evliliği sürdürmesi de çok zor olacaktır. Erkekler mesaisi belli olmayan kadınla ilişki yürütmeyi zaten istemezler. Evli

---

²¹⁰Yasemin Genç, Çalışma Hayatında Kadınların Karşılaştığı Sorunlar ve Hukuki Mücadele Yolları, İstanbul: Amargi Yayınları, 2008, s. 7

olan gazeteci arkadaşlarım evliliklerinde mutsuz olduklarını söylüyorlar.” (Saadet Yıldız, editör, BirGün)

SONUÇ

İnsanlığın var olduğu dönemlerden günümüze kadar hemen hemen her dönemdekadınlar, gerek ulusal düzeyde, gerekse dünya genelinde nüfusun yarısınıoluşturmuşlardır. Bu sebeptendir ki tarihin her döneminde ekonomik ve toplumsal yaşamın bir yanını erkekler bir yanını da kadınlar temsil etmişlerdir. Ancak çalışan kadın sayısının ve iş dünyasında kadınların ağırlığının giderek artmasına karşın, üst düzey yöneticilikte kadınların sayısı halen istenilen düzeyde gözükmemektedir.

Kadınların işgücüne yoğun katılımına kıyasla, yönetimin üst düzeyindeki kadın sayısının gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemsenmeyecek düzeyde olduğugörülmektedir. Ülkeden ülkeye değişen farklılıklar olsa bile halen kadının geleneksel rolü ev, çocuk ve ailesi ile sınırlandırılmakta, iş yaşamında belli mevkilere ulaşması çeşitliengellerle kısıtlanmaktadır. Kadından önce anne ve eş olarak toplumsal rolleri üstlenmesibeklenmekte, mesleki başarı ve kariyer ikinci planda kalmaktadır.

Yapılan araştırmalarda kadınların kariyer engellerini açıklayan birbirinden farklıpek çok neden sıralanmaktadır. Bunlardan biri de, araştırmanın kuramsal kısmında anlatılan ve son zamanlarda araştırmalara sıklıkla konu olan “cam tavan” adı verilen engellerdir.

Bu çalışma, kadınlara yönelik kariyer engelleri ve cam tavan sendromuna ilişkin olarak teoride bahsedilen bilgilerin, gerçek hayatta ne kadar desteklendiğini araştırmak amacına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre yapılan kuramsal araştırmasının ardından, konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar da değerlendirilmek suretiyle alan araştırması gerçekleştirilmiştir.

Cam tavan her alanda olduğu gibi basın sektöründe de kendini göstermektedir.Kadın gazetecilerin Türk basınında serüveni Tanzimat dönemiyle başlamıştır.Başlangıçta ağırlıklı olarak kadın hakları ve kadının toplumdaki yeri

hakkındayazılar yazan kadın gazetecilerin yerini sonraki dönemlerde gazeteciliği bir meslekolarak gören ve çeşitli konularda yazan kadın gazeteciler almıştır. Türk basınındakikadın gazeteci sayısı da yıllara bağlı olarak artmıştır. Kadınların özellikle ilkdönemlerde yaşadıkları kadın olmaktan kaynaklı sorunlar da zaman içindeazalmıştır. Özellikle 1950’li yıllardan sonra gazetecilik okullarının açılmasıkadınların sektöre girişini kolaylaştırmış, 1980’li yıllardan sonra kadın gazetecisayısı daha da çoğalmıştır. Görüşme yapılan kadın gazetecilerin de belirttiği gibikadınların daha detaycı ve iletişime açık olmaları, sevdikleri bir mesleği icra ettikleri için daha az ücrete çalışmaya razı olmaları sektördeki kadın sayısını artırmıştır.

Genel olarak bakıldığında bugün Türk basınında çalışan kadın ve erkek gazetecioranın birbirine yakın olduğu belirtilmiştir. Fakat benzeri bir durum yönetim kademeleri için geçerli değildir. Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde künyede yer almaları 1990’lı yıllarda başlamış, 2000’li yıllarda ise bu sayı kısmen de olsa artmıştır. Artık gazetelerin künyelerinde çok fazla sayıda olmasa da kadınlar da yer almaya başlamıştır.

Ancak kadın gazetecilerin künyede de sayısal olarak artmalarına karşın etkinliklerinin artmadığı da bizzat kadın gazeteciler tarafından dile getirilmiştir. Basında kadınlar ağırlıklı olarak muhabir düzeyinde görev yapmaktadırlar. Gazetelerin yönetim kademelerinde kadınların temsili düşünüldüğünde vahim bir durum olduğu da neredeyse görüşme yapılan bütün kadınlar tarafından dile getirilen bir gerçektir. Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde yer almasının önünde açık engeller olmamakla birlikte, görünmeyen engeller kadınların yönetim kademelerine tırmanmalarını engellemektedir. Kadın gazeteciler sektör dışına itilmektedir. Bu durum ağırlıklı olarak sektörün zorlamalarıyla nadiren de kendi istekleriyle gerçekleşmektedir.

Kadınların çalışma alanları erkeklerin daha az yer aldığı alt kademeleri oluştururken,karar verme noktalarında kadınların yükselmeleri de erkek çalışanlara

oranla hemdaha zor hem de daha geç olur. Görüşme yapılan kadın gazeteciler de bunu doğrulamışlardır.

Uzun çalışma saatleri gerektiren gazetecilik ve yöneticilik söz konusu olduğunda evlive çocuklu olmak da kariyeri etkileyen unsurların başında yer almaktadır.

Teknolojinin sağladığı kolaylıklar, ulaşımın kolaylaşması, çalışma şartlarının eskisigibi olmaması ve eşlerin daha anlayışlı olması nedeniyle çocuk sahibi olmanın eskisikadar sorun olarak görülmediği belirtilse de çocuk sahibi olmak kadın gazetecinin yönetici olmasını zorlaştıran bir engel olarak ortaya çıkmaktadır.

Genel olarak kadın gazeteciler, kadınların kadın yöneticilere daha yakın olduğunu erkeklerin ise daha kapalı olduğunu belirterek tavırlarını kadın yöneticilerden yanakoymuşlardır.

Görüşme yapılan bütün kadın gazeteciler bulundukları konuma gelebilmek için çok çalıştıklarını ve meslekteki başarıları nedeniyle bulundukları yere hak ederek geldiklerini ısrarla vurgulamışlardır.

Basında üst konumda görev alanların genellikle erkekler olduğunu belirten kadın gazetecilerin büyük çoğunluğu kadın yöneticilerle birlikte çalışmak istediğini belirtmişlerdir.

Çalışan kadın gazetecilere rağmen basında erkek egemen düşüncenin hakim olduğunu ifade eden kadınlar, kadınların basında söz sahibi olmasıyla birlikte basının bu erkek egemen bakış açısından çıkabileceğini belirtmişlerdir.

“Kadın araştırmaları”, “feminist araştırmalar” ve “toplumsal cinsiyet araştırmaları” biçiminde farklı adlar altında sürdürölen araştırmalar, medyada kadınların farklı temsil biçimleri üzerine yoğunlaşmışlardır.

Araştırmalarda çıkan sonuçlara bakıldığında, dünyada ve Türkiye’de medya erkeklerin sahibi ve yöneticisi durumunda. Erkek egemen medya bir iktidar aracı olarak cinsiyetçiliğin sürdürölmesi ve yaygınlaştırılmasında çok büyük rol üstlenmiş durumdadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Abadan Unat,Nermin. **75 Yılda Kadınlar Ve Erkekler**. 1. Basım.İstanbul:Tarih Vakfı Yayınları, 1998.

Acar, Feride.**Akademik Yaşamda Kadın**.1. Basım. Ankara: Bizim Büro Yayınevi, 1996.

Alankuş,Sevda.Kadın Odaklı Habercilik. 1. Basım. İstanbul:IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2007.

Alkan, Türker. **Kadın Erkek Eşitsizliği Sorunu**.1.Basım. Ankara: A.Ü. SBF Yayınları, 1981.

Arat, Yeşim. “Türkiye’de Modernleşme Projesi ve Kadınlar”, Sibel Bozdoğan ve Reşat Kasaba (ed.).**Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik**. 1. Basım. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998.

Asker, Ayşe. “**Kadın Gazeteciler**”, 1. Basım. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1991.

Ardıç, Nimet, “Cumhuriyet Sonrasında Kurulan Kadın Dernekleri”.**Atatürk ve Kadın Hakları**.1. Basım. Ankara:Türk Ticaret Bankası, 1983.

Arslan Altan Şengül.**Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik**.1. Basım. Ankara: Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, 1998.

Aziz, Aysel. **Araştırma Yöntemleri Teknikleri ve İletişim**.3. Basım. Turhan Kitabevi, Ankara, 2003.

Aziz, Aysel. **Medyada-Şiddet ve Kadın,1993 yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi**. 1. Basım. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları,1994.

Barutugil,İsmet. **İş Hayatında Kadın Yönetici**.1. Basım. İstanbul: Kariyer Yayınları. 2002

Baydar, Ahmet, “Atatürk Dönemi Türk Basını, Kadına Yönelik Periyodikler 1929-1938”.

Berktaş, Fatmagül. **Tarihin Cinsiyeti**. 4. Basım.İstanbul: Metis Yayınları,2012.

Berktaş, Fatmagül.“Türk Solu’nun Kadına Bakışı: Değişen Bir Şey Var Mı?” **80’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**.Ş. Tekeli (hızl.). 1. Basım. İstanbul:İletişim Yayınları, 2005.

Bhasin,Kamla ve Nighat Said Khan. **Feminizm Üzerine Bazı Sorular**. A.Coşkun, K. Ay ve Mine Yalçın /çev.).1. Basım. İstanbul: Kadav Yayınları,2003.

Bhasin, Kamla. **Ataerkil Sistem “Erkeklerin Dünyasında Yaşamak”**. A.Coşkun, K. Ay ve Mine Yalçın /çev.).1. Basım.İstanbul: Kadav Yayınları, 2003.

Bora,Aksu ve Asena Günel. 90’larda Türkiye’de Feminizm. 1. Basım.İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.

Boyoğlu, Süleyman. **Gazetecilikte 56 Yıl- Vasfiye Abla**.1. Basım. İstanbul: Truva Yayınları, 2008.

Butler, Judith .**Cinsiyet Belası, Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi**. B. Ertür (çev). 1. Basım. İstanbul: Metis,2008.

Cangöz, İncilay. “Yurttaş Gazeteciliği ve Yerel Basın”. **Gazetecilik ve Habercilik**.1. Basım. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları,2003.

Caporal, Bernard.**Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını**.1. Basım. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları, 1982.

Chomsky, Noam,Edward S. Herman, David Peterson ve Justin Podor. “Propaganda Modeli”.**Medyanın Kamuoyu İmalatı**. H.Alpman,Ö. İnciler,A. Köymen,E.Kalak ve I.Esendir (çev). 1. Basım. İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi,2004.

Chomsky, Noam. **Medya Gerçeği**. A. Yılmaz (çev).1. Basım. İstanbul: Tüm Zamanlar Yayıncılık,1993.

Cillov, Haluk, “Türkiye’de Evlenme ve Boşanmaların Seyri”, (Haz.) Beylü Dikeçligil ve Ahmet Çiğdem. **Aile Yazıları 4: Evlilik Kurumu ve İlişkileri**. 1. Basım. Ankara:Aile Araştırmaları Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1990.ss. 65-90.

Connell, R.W. **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**. C. Soydemir (çev.).1. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları,1998.

Cumhuriyetin 50. Yılında Çalışma Alanlarında Türk Kadını. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Atatürk Devrimleri Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1974.

Çaha, Ömer. **Sivil Kadın, Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın**. E. Özensel (çev.).1. Basım. Ankara: Vadi Yayınları, 1996.

Çakır, Serpil.**Osmanlı Kadın Hareketi**.1. Basım. İstanbul: MetisYayınları,1996.

Çaplı Bülent ve Hakan Tuncel (Ed.).“ Kadınların Medyada Temsili ve Etik Sorunlar”.**Televizyon Haberciliğinde Etik**,1. Basım. Ankara: Fersa Matbaacılık,2010,ss.229-246.

Davaz-Mardin, Aslı, **Hanımlar Alemi’nden Roza’ya, Süreli Yayınlar Bibliyografyası: 1928-1996**.1. Basım. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları,1998.

Demirer, Temel, Sibel Özbudun, ve Yücel Demirer. **Kadın Yazıları**.1. Basım. Ankara: Ütopya Yayınları, 2000.

Direk, Zeynep. **Cinsiyetli Olmak, Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar**.1.Basım. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları,2007.

Doğramacı,Emel.**Atatürk’ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını**.1. Basım. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1993.

Donovan, Josephine.**Feminist Teori**.A.Boar,F. Sayılan ve M. AğdukGevrek (çev.). 1. Basım.İstanbul: İletişim Yayınları,1997.

Dökmen, Y. Zehra. **Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar**.1. Basım. İstanbul: Sistem Yayıncılık,2004.

Duran,Ragıp.**Burası Dünya Polis Radyosu! Global Medya Eleştirileri**.1. Basım.Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999.

Erdoğan İlker. **Medyada Hegomonik Erkek(lik) ve Temsil**. 1. Basım: İstanbul:Kalkedon, 2011.

Fiske, John. **İletişim Çalışmalarına Giriş**. S. İrvan (çev). 1. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2003.

Fougeyrollas, D. “Feminist Hareket”. **Eleştirel Feminizm Sözlüğü**. H Nırata, F. Laborie, H. Le Doaré ve D. Senotier (hızl.). G. Acar-Savran (çev).1. Basım. İstanbul: Kanat Kitap, 2009.

Genç,Yasemin.**Çalışma Hayatında Kadınların Karşılaştığı Sorunlar ve Hukuki Mücadele Yolları**. 1. Basım. İstanbul: Amargi Yayınları,2008.

Geneviève, F..**La Raison Des Femmes**. Paris: Plon, 1992.

Global Report on the Status of Women in the News Media. 2012, Washington.

Godineau, D.. “Özgürlüğün Kızları ve Devrimci Vatandaşlar”, **Kadınlar Tarihi Cilt IV**. A. Fethi (çev).1. Basım. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2005.

Gürler Ülkü. “Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve Van Dijk Yöntemi”. **Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi**. Ç. Dursun (drl). 1. Basım. Ankara: Elips Yayınları, 2004.

Hall, Stuart . “İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü”. **Medya, İktidar, İdoloji**. M. Küçük (drl). 1. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005.

Heywood, Andrew .“**Feminizm**”, **Siyasi İdeolojiler**. Ş. Akın (çev.).1. Basım. Ankara: Adres Yayınları, 2007.

Hıfzı Topuz.**II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**. 1. Basım. Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.

Hooks, Bell. **Feminizm Herkes İçindir**. E. Aydın, B.Kurt ve Ş.Özgün. 1. Basım. İstanbul: Çitlembik Yayınları, 2002.

İlkkaracan, Pınar. **Türkiye’nin Doğu Bölgelerinde Kadın Cinselliği Bağlamının İncelenmesi**. 1. Basım. İstanbul:İletişim Yayınları, 2003.

İnceoğlu Yasemin, Korkmaz Yeşim. Gazetecilikte 24 Saat...Medyada Kadın ve Kadın Gazeteciler. 1. Basım. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul 2002.

Kalan,İlknur.**Kadın ve Adalet**.1. Basım. Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998.

Kappeli, Anne Marie . **Feminist Sahneler, Kadınlar Tarihi Cilt IV**. A. Fethi (çev.).1. Basım.İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 2005.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, **Politikada 45 Yıl**. 1. Basım.İstanbul: İletişim Yayınları, 1984.

Kaypakoğlu,Serdar.**Medyada Cinsiyet Stereotipleri**.1. Basım.İstanbul: Naos Yayınları, 2004.

Kırkpınar, Leyla. **Türkiye’ deToplumsal Değişme Sürecinde Kadın.75 yılda kadınlar ve Erkekler**. 1. Basım. İstanbul:Tarih Vakfı Yayınları, 1998.

Kocacık,Faruk.**Türkiye’de Çalışma Hayatından Kesitler: İşsizlik, Sendikal Örgütlenme-Kadın Emeği-İşportacılık**.1. Basım. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004.

Küçükömer, İdris. **Düzenin Yabancılaşması**.2. Basım. İstanbul: Bağlam Yayıncılık,2001.

M. Kooskora, E. Bekker, “**Women in Global Bussiness- Female Expatriation**”, Estonian Business Sckool, Review 23, 2007.

- Michel, Andree .**Feminizm**. Şirin Tekeli(çev.). 1. Basım. İstanbul: İletişim Yayınları, 1993.
- Mies, Maria.**Women: The Last Colony (Kadınlar: Son sömürge)**. New Delhi, 1988.
- Minibaş,Türkel. “Enformel Ekonomi Kadın İşsizliğine Çözüm mü?”,**Kadınların Gündemi**. Nejla Arat (drl.).1. Basım.İstanbul: Say Yayınları, 1997.
- Moroğlu, Nazan. **Kadınlarımızla Birlikte 10 Yıl**.1. Basım. İstanbul: Kurtiş Matbaacılık, 1999.
- Müller, Joachin,Karl Marx,Friedrich Engels ve Viladimir İllyicLenin. **Kadın ve Aile**.A.Gelen(çev.).1. Basım. Ankara: Sol Yayınları, 1992.
- Oktar,Tiğince.**Osmanlı Toplumunda Kadının Çalışma Yaşamı**.1. Basım. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1998.
- Orhan Cemil Güneşdoğan, Türk Basınında Kadının Toplumsal-Gündelik Yaşamda Konumlandırılması, Yüksek Lisans Tezi, M. Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Oskay, Ünsal. **İletişimin ABC’si**. 1. Basım. İstanbul: Simavi Yayınları, 1992.
- Öncü, Ayşe, “Uzman Mesleklerde Türk Kadını”, Nermin Abadan-Unat (der.).1. Basım. İstanbul: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını, İstanbul, 1982, ss.253-267.
- Öngider, Seyfi.**Kuruluş ve Kurucu**.1. Basım. İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2003.
- Özbay, Ferhunde, “Kadınların Eviçi ve Evdışı Uğraşlarındaki Değişme”, **1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**.Şirin Tekeli (Haz.).1. Basım.İstanbul: İletişim Yayınları, 1995, s. 129-158.
- Özbudun, Sibel. **Türkiye’de Kadın Olmak**. 1. Basım. İstanbul: Yazın yayınları, 1993.
- Özerkan, Şengül (Ed.) .**Haber Analizi ve Arşiv İncelemeleriyle Türkiye’de 9 Gazete**.1. Basım. Ankara: Nobel Yayınları. 2009.
- Schramm ,Wilbur ve Ünsal Oskay (drl).**HaberleşmeNasıl İşler , Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş**.1. Basım.İstanbul: Der Yayınları, 2000, s.99.
- Steeves, H. Leslie. “Feminist Teoriler ve Medya Çalışmaları”. **Medya İktidar İdeoloji**.M. Küçük (drl.).1. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005.
- Stratford Teresa. “Kadınlar ve Basın”.**Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**.A.Belsey ve R. Chadwick(drl.). Nurçay Türkoğlu (çev.).İstanbul: Ayrıntı yayınları,1998, ss. 163-165.

Tekeli, Şirin, “Türkiye’de Kadının Siyasal Hayattaki Yeri”, **Türkiye’de Toplumda Kadın**. Nermin Abadan-Unat (der.). 1. Basım. İstanbul: Türk Sosyal Bilimler Dergi Yayını, 1982, ss. 375-397.

Tekeli, Şirin. **Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat**. 1. Basım. İstanbul: Birikim Yayınları, 2004.

Tekeli, Şirin. **1980’lerde Türkiye’de Kadınların Kurtuluşu Hareketinin Gelişmesi**. 1. Basım. İstanbul: Birikim Yayınları, 1989.

Timisi, Nilüfer. **Medya ve Cinsiyetçilik**. 1. Basım. Ankara: T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, 1996.

Türkoğlu Nurçay (Drl.). **Görüyorum: Gündelik Yaşamda İmgelerin Gücü**. 1. Basım. İstanbul: Der Yayınları, 2000.

Uluocak, Nihal, “Milletlerarası Sözleşmeler Karşısında Türk Kadının Hukuki Durumu”, **Cumhuriyetin 50. Yılında Çalışma Alanlarında Türk Kadını**. 1. Basım. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Atatürk Devrimleri Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1974, s. 50-55.

Van Dijk, A. Teun. “Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları”. **Medya İktidar İdeoloji**. M. Küçük (drl). 1. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005.

Wollstonecraft, Mary. **Kadın Haklarının Gerekçelenilmesi**. Deniz Hakyemez (çev.). 1. Basım. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.

Yaraman, Ayşegül. **Resmi Tarihten Kadın Tarihine-Elinin Hamuruyla Özgürlük**. 1. Basım. Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2001.

Zihnioğlu, Yaprak. **Kadınsız İnkılap, Nezihe Muhittin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği**. 1. Basım. İstanbul: Metis Yayınları, 2003.

Zoonen, Van Liesbet. **Medyaya Feminist Yaklaşımlar**. M. Küçük (drl.). 1. Basım. Ark Yayınları, Ankara, 1997, ss. 107-148.

Sürekli Yayınlar

Ansal, Hacer. “Çalışma Hayatında Cinsiyetçilik ve 1980’lerde Türk Sanayiinde Ücretli Kadın Emeginin Değişen Konumu”.**Toplum ve Bilim**. Sayı. 66, Bahar,1995,ss.29-45.

Arsan Esra, Ünalın Ezgi ve Türkoğlu Seda. “Cinsiyetçilik ve Medya: “Güzin Abla” Köşesinde Yeniden Üretilen Ataerkil Cins Kimlikleri ”, **Cogito**. Sayı. 58, 2009.

Ayşe Akın, **Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı ve Sağlık, Toplum Hekimliği Bülteni**, cilt 26, sayı 2, Mayıs-Ağustos 2007, s. 3.

Biçer, Burcu.Ertuna. “Sabiha Zekeriya’nın Büyük Mecmua Dönemi”.**Toplumsal Tarih**. Sayı. 159, Mart 2007, ss.34-40.

Bozkır, Gürcan. “Türk Kadınının Siyasi Haklarını Kazanması ve Türk Kadınlar Birliği”. **Toplumsal Tarih**. Sayı.75.,Mart 2000, ss.21-26.

DPT, Kadın, Çocuk ve Gençlik Özel İhtisas Komisyonu-Kadın Alt Komisyonu Raporu, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Yayın No: DPT 2358, Ankara, 1994, s.13.

Feminist Teori ve Politika, **Amargi**. İstanbul,2007.

Feminist Politika.İstanbul,2012.

Karakışla, Yavuz Selim. “Osmanlı Kadın Telefon Memureleri-I.” **Tarih ve Toplum Aylık Ansiklopedik Dergi**. Sayı. 212, Ağustos 2001, ss.29-37.

Kaya, Ayhan. “İdeolojiden İdeolojiye Yolculuk: Düşünce Biliminden Kimlik Bilimine”. **Doğu Batı Düşünce Dergisi**. Sayı.28, 2004.

Kocacık, Faruk ve Veda Gökkaya. Türkiye’de çalışan kadınlar ve sorunları. **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 2005.

Kuzgun, Yıldız ve Seher A. Sevim. Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 2004.

Osmanağaoğlu, Hülya. “Türkiye’de Feminizme Kaktüs’ten Bakmak”. **Praksis Üç Aylık Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt.02, Sayı.20, 2009, ss.17-43.

Toplumsal Tarih dergisi, Temmuz 2004, sayı 127.

Toprak, Zafer. “Sabiha (Zekeriya) Sertel ve Türk Feminizmi”. **Toplumsal Tarih**. Sayı.51, Mart 1998, ss.7-14.

Turan, Meryem. “1935 Kongresi Arşivi”. **Toplumsal Tarih**. Sayı.75, Mart 2000, ss. 35-38.

Uğur Tanrıöver, Hülya “Medyada Cinsiyetçi Söylem ve Şiddetin Temsili”. **Güncel Hukuk Dergisi**.

Raporlar

Esmeray, Ayşe ve Yoğu Erçen. “**Kadınların Cam Tavanı Aşma Stratejileri: Büyük Ölçekli Türk İşletmelerinde Bir İnceleme**”. Çukurova Üniversitesi,Doktora Tezi 2008.

Güneşdoğmuş, Orhan. “**Türk Basınında Kadının Toplumsal Gündelik Yaşamda Konumlandırılması**”. Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi 2009.

Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumu Aylık Konferanslar 1953-1964, Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumu Yayınları:9, Ankara, 1967.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) **Çalışmaya Hazır İşgücü Olarak Kentli Kadın ve Değişimi**, KSSGM Yayınları, Ankara, 1999, s.16.

Medyada Cinsiyetçiliğe Son, MEDİZ, 2008, İstanbul.

Mutlu Binark, Mine Gencel-Bek,” Medya ve Cinsiyetçilik”, **KADER için Eğitim El Kitabı**, A.Ü. Kadın Sorunlarını Araştırma Merkezi, 2000. s. 8.

TİSK. İstihdam, Kadın İşgücü ve Yeni İş Kanunu Sempozyumu. TİSK Yayınları, Ankara, 2004, s. 32.

Türk-İş Raporu. “ **Türkiye’de Emek Piyasasında Kadınların Durumu**”. 2005.

İnternet

<http://www.bianet.org/>

<http://www.gazeteciler.com/medyadaki-cinsiyet-ayrimciligi-suruyor-0-23231p.html>

<http://www.medyatakip.com.tr/>

<http://www.tisk.org.tr/>

EKLER

EK1:

KADIN GAZETECİLERE SORULAN SORULAR

- 1) Mesleğe kaç yaşında başladınız? Kaç yıldır bu işi yapıyorsunuz?
- 2) Neden bu mesleği seçtiniz?
- 3) İşe girerken kadın olmanızın olumlu ya da olumsuz bir etkisini hissettiniz mi?
- 4) İşinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı herhangi bir zorluk ya da mağduriyet yaşıyor musunuz?
- 5) Çalışma hayatınız boyunca işinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı bir zorluk ya da mağduriyet yaşadınız mı hiç?
- 6) Kariyer hedefiniz var mı? Varsa nedir? Kadın olmanız, mesleğinizde ilerleme ve kariyeriniz en üst seviyeye taşıyacağınıza olan inancınızı etkiliyor mu?
- 7) İşyerinizde yönetici konumunda olan, karar alma mekanizmalarında yer alan kaç kadın ve erkek var? Bu konuda bir eşitlik olduğunu düşünüyor musunuz?
- 8) Kurumunuzda çalışan editörlerin kaç kadın ve kaç erkek?
- 9) Kadın editörler hangi alanlarda (yaşam-magazin-politika-ekonomi-spor vb?) çalışıyorlar?
- 10) Kurumunuzda çalışan muhabirlerin kaç kadın ve kaç erkek?
- 11) Gazetenizde yazan yazarlardan kaç kadın ve kaç erkek?

12) Yönetici olmak, çalıştığınız kurumun karar mekanizmalarında yer almak için erkek meslektaşlarınızla eşit fırsat ve olanaklara sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

13)Türkiye medyasının erkeklerin egemenliğinde olduğu tespitine katılır mısınız? Bu tespit sizin çalıştığınız kurum için geçerli mi?

14)Sizinle eş değer iş yapan erkek meslektaşlarınızla aynı ücreti alıyor musunuz?

15)Bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyor musunuz?

16)Çevrenizdekiler ya da çalışma arkadaşlarınız, bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyorlar mı sizce? Böyle düşündüğünü size söyleyen ya da hissettiren oldu mu hiç?

17) Hiyerarşik olarak sizin altınızda olan erkek çalışanların, sizin konumunuzdaki erkeklere karşı olan tutumuyla, size karşı olan tutumu arasında fark görüyor musunuz?

18)Birlikte çalıştığınız kadın yöneticilerin yönetim kabiliyetleri konusunda neler düşünüyorsunuz?

19)Kadın ve erkek yöneticileri yönetim kabiliyetleri açısından nasıl kıyaslıyorsunuz?

20)Kadın yöneticiyle mi, erkek yöneticiyle mi çalışmayı tercih edersiniz? Neden?

21) Bugüne kadar çalışma arkadaşlarınız ya da yöneticileriniz tarafından sözlü ya da fiili tacize uğradınız mı? Uğradıysanız tepkiniz ne oldu? Şikayetçi oldunuz mu? Olduysanız, şikayetiniz sonuç verdi mi?

22) Bugüne kadar çalıştığınız yerlerde bir kadının taciz edildiğine tanık oldunuz mu? Olduysanız, tacize uğrayan kadın nasıl tepki verdi? Taciz eden erkek cezalandırıldı mı, yoksa tacize uğrayan kadın mı mağdur edildi?

23)Çalışma ortamınızda zaman zaman kadınlara yönelik ayrımcılık içeren, kadınları aşağılayan ifadelerin, örneğin cinsiyetçi küfürlerin kullandığına şahit oldunuz mu, oluyor musunuz? Ne sıklıkla bu tarz ifadeler duyuyorsunuz?

24)Bu cinsiyetçi ifadeler sizde rahatsızlık uyandırıyor mu? Bu ifadeleri kullanan kişileri uyarıyor musunuz? Uyarıyorsanız, bu tepkiniz dikkate alınıyor mu?

25)Evlenmenizin mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

26)Çocuğunuz var mı? Varsa bu durumun mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz? Yoksa çocuk sahibi olmanızın işinizi olumsuz etkileyeceğine ilişkin bir kaygı taşıyor musunuz?

27)Hamile kalmak isteyip de iş nedeniyle kaygılandığınız ve bu nedenle ertelediğiniz oldu mu? Hamile kalan meslektaşlarınız ya da siz, gerektiği gibi izin hakkınızı kullanabiliyor musunuz?

28)İzinler ve çalışma saatleri konusunda erkek meslektaşlarınızla eşit muameleye tabi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

29) Regl dönemlerinizde izin alabiliyor musunuz? Regl dönemi için kadınlara yasal izin verilmesi sizce pozitif ayrımcılık mıdır? Neden?

30)Haber takibi yaparken kadın olmaktan kaynaklı bir ayrımcılığa maruz kaldığınız oldu mu? Oluyor mu?

31)Hiyerarşik olarak sizin üstünüz olan müdür vs. istediğiniz haberi takip etmenizde sizi özgür bırakıyor mu? (Erkek işi diyor mu ya da?)

32)Kadın haberleri gazetenizde nasıl ve ne kadar yer buluyor? Size rağmen bu haberler erkek bakış açısıyla mı veriliyor? Neden?

33)Bugüne kadar kadınları ilgilendiren bir haberin veriliş şekline hiç itiraz ettiniz mi?
Bu itirazınız dikkate alındı mı?

34)Siz çalışırken çocuğunuzla kim ilgileniyor? İşyerinizde kreş var mı? Olmalı mı?
Neden?

35)Evli olmanız, çalışma yaşamınızda size herhangi bir avantaj ya da dezavantaj sağlıyor mu? Açıklar mısınız?

Yazarlara ayrıca şu sorular yöneltilebilir:

a)İsteddiğiniz alanda/konuda yazabiliyor musunuz?

b)Kadın yazarların kültürsanat, magazin, sağlık gibi alanlara sıkıştırıldığını düşünüyor musunuz? Politika, ekonomi gibi alanlarda kadınların temsilinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

EK2:

GAZETECİLERLE GÖRÜŞMELER

Örnek1:

Şükran Soner (Yazar, Cumhuriyet gazetesi)

1) Mesleğe kaç yaşında başladınız? Kaç yıldır bu işi yapıyorsunuz?

20 yaşında, 1966 yılında, 47 yıldır gazeteciyim.

2) Neden bu mesleği seçtiniz?

Aslında liseden fen mezunuydum. İlgi alanlarım ise sosyal bilimler ağırlıklı sayılabilir. Gazetecilik enstitüsünü siyasal bilgiler önünde yazmamın nedeni ise iki yıllık olmasıydı. Göçmen bir ailenin çocuğu olarak babamı ekonomik daha fazla zorlamak istemiyordum. Bir an önce bir işim olmalı, sonrasında donanım için kendi koşullarımla eğitimi sürdürebilmeliydim.

3) İşe girerken kadın olmanızın olumlu ya da olumsuz bir etkisini hissettiniz mi?

Gazetecilik cinsiyet ayrımının göreceli en az olduğu meslek alanlarından biri sayılabilir. Dahası eğitime göre düşük ücretler, hele de iş güvencesinin diplerde olması nedeniyle erkeklerin kaçtığı meslek alanlarından sayılabilir.

4) İşinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı herhangi bir zorluk ya da mağduriyet yaşıyor musunuz?

Erkeklerin ancak girebildikleri alanlarda elbette zorlanıyoruz. Yine de gazeteci kimliği, bir ötekileştirme sayılabildiği için, yasaklı alanlara da girilebiliyor

5) Çalışma hayatınız boyunca işinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı bir zorluk ya da mağduriyet yaşadınız mı hiç?

Erkeklerin birçok katı çalışmayı, evde ve iş yaşamında hamallığı üstleniyor, dayanabiliyorsanız, bedel ödemeyi göze alıyor, sorumluluk duygularınızı, değerlerinizi

yüksek tutabiliyorsanız kadın olmak olumlu ayrıcalık bile sayılabilir. Erkek egemen kültürde kadın kimliği ne ölçeklerde reddediliyorsa, güçlü kadından çekince de o ölçeklerde anlam kazanabiliyor. Sizi sevmeseler de, kadın gibi görmeden kabul etmeyi, en azından tartışmamayı seçebiliyorlar.

6)Kariyer hedefiniz var mı? Varsa nedir? Kadın olmanız, mesleğinizde ilerleme ve kariyeriniz en üst seviyeye taşıyacağınıza olan inancınızı etkiliyor mu?

Yüksek ücret, parlak etiket, yöneticilik tutukularınız yüksek değilse. Gazeteciliği toplumsal sorumluluk ağırlıklı seçebiliyorsanız, marka olmuş gazeteciler katında önemli, yarışılacak kişi de olmadığımız için, “enayiler” katında saygı gösterilen bile olabilirsiniz.

7)İşyerinizde yönetici konumunda olan, karar alma mekanizmalarında yer alan kaç kadın ve erkek var? Bu konuda bir eşitlik olduğunu düşünüyor musunuz?

Bütün mesleklerdeki kadın aleyhine olumsuzluk, beş aşağı beş yukarı her yerde geçerli. Göreceli daha iyi bir tablo geçerli sayılabilir. Hele benim gibi 47 yıl aynı gazetede kalabilen bir dinazor olursanız, yüksek ücret söz konusu olmaksızın yetkin, yönetimde de olabilen, sözü dinlenen katına çıkabilirsiniz.

8)Kurumunuzda çalışan editörlerin kaç kadın ve kaç erkek?

Bire bir saymak zor. Diğer meslekler, hatta gazetelerden daha yüksek oranda olduğunu söyleyebilirim. Kadrolu çalışabilen gazeteci sayısında ise en çok kadın gazetecinin bizde olduğunu söylemek abartma olmaz. Kuşkusuz ücretler yüksek olmadığı için de.

9)Kadın editörler hangi alanlarda (yaşam-magazin-politika-ekonomi-spor vb.) çalışıyorlar?

Bize özgü çok ayırıcı bir tablo söz konusu değil.

10)Kurumunuzda çalışan muhabirlerin kaç kadın ve kaç erkek?

Değişken bir tabloda şu anda kadın çalışan başa baş hatta fazla sayılabilir

11) Gazetenizde yazan yazarlardan kaç kadın ve kaç erkek?

Yazar sayısı içinde de kadın oranı çok düşük değil. Türkiye ortalamasının üzerinde bir oran hep geçerli.

12) Yönetici olmak, çalıştığınız kurumun karar mekanizmalarında yer almak için erkek meslektaşlarınızla eşit fırsat ve olanaklara sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Gazetecilikte erkek egemen kültürden gelen ayrımcılık, yer açmak istememenin ötesinde, kadınların özel yaşam, çalışma koşullarının daha belirleyici olumsuz rol oynadığının bilincindeyim. Çünkü başta çocuk her türden aile sorumluluğunda duyarlı olan ve sorumluluk üstlenmekte zorunlu rol alan kadınlar. İşte yarışmaya enerji kalmıyor. Hele çalışma sürelerinde sınır olmayan gazetecilik mesleğinde zorlanma katlanıyor.

13)Türkiye medyasının erkeklerin egemenliğinde olduğu tespitine katılır mısınız? Bu tespit sizin çalıştığınız kurum için geçerli mi?

Kuşkusuz erkek egemenliği geçerli. Göreceli olumlu bir gelişme sürecinden sonra siyasi iktidar yapılanması ile bağlantılı, hele de dindar medya ağırlıklı bu dengeler erkekler lehine sil baştan yeniden çok ağır bozuldu.

14)Sizinle eş değer iş yapan erkek meslektaşlarınızla aynı ücreti alıyor musunuz?

Söz konusu bile değil. İnce bir püf noktası gazetecilikte biçimsel yönetim ile iyi gazeteci ayrışmasından da kaynaklanıyor. Yönetici kadrolar başarılı gazetecilerden çok bütün zamanlarını orada geçirenlerden seçiliyor. Medya güdüleme düzeninde karar verenler hemen hemen tümü ile erkeklerden olunca da, ücret dağılımına cins ayrımcılığı çok fazlasıyla yansıyor.

15)Bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyor musunuz?

Ücret değil ama manevi değer anlamında en yukarlara gelebildiğim halde ücrette ortalamanın altında olmak koşulu ile, meslekteki uzmanlaşmamla doğrudan bağlantılı bu tabloda kadın olmamın olumlu değil olumsuz fren olduğu kuşkusuz.

16)Çevrenizdekiler ya da çalışma arkadaşlarınız, bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyorlar mı sizce? Böyle düşündüğünü size söyleyen ya da hissettiren oldu mu hiç?

Çok yavaş, gecikmeli gazetecilikte tırmanışı yaşamış bir gazeteci olarak, kadın kimliğime tepki veren hiç olmadı. Aksine sendikal görevlerle ilk kadın seçilmem dedahil Cumhuriyet Vakfı yöneticiliğindeki amatör, ücretsiz üst düzey görevime de karşı çıkanı hiç duymadım. Habercilik, yazarlık yükselişimde ise kadın-erkek tüm arkadaşlarım yanımda oldular.

17) Hiyerarşik olarak sizin altınızda olan erkek çalışanların, sizin konumunuzdaki erkeklere karşı olan tutumuyla, size karşı olan tutumu arasında fark görüyor musunuz?

Gazeteciliğin özel koşullarında ast-üst ilişkisi zaten çok da hiyerarşik değildir. Doğal olarak asıl tepki sizin daha iyi haberci, gazeteci, yazar olmanız ya da haklı çakmanıza duyulan tepki olarak yaşanır. Özetli bir haberin değerlendirmesi, iş kavgası varsa, haklıyı savunan kadına erkek arkadaşlardan nefret boyutunda tepki gelebilir. Bu anlamda çok fazla örnek yaşadığımı çok ağır bedeller ödemek zorunda kaldığımı söyleyebilirim.

18)Birlikte çalıştığımız kadın yöneticilerin yönetim kabiliyetleri konusunda neler düşünüyorsunuz?

Cinsiyet ayrımının değil yetenek ve çalışmanın ağır bastığı bir meslekte, cinsiyete bağlı bir ayrışma söz konusu bile olamaz.

19)Kadın ve erkek yöneticileri yönetim kabiliyetleri açısından nasıl kıyaslırsınız?

Yönetim kabiliyeti farkı diye Bir şey söz konusu bile değil.

20)Kadın yöneticiyle mi, erkek yöneticiyle mi çalışmayı tercih edersiniz? Neden?

Ayrırmak aklımın ucundan geçmez. Gazetecilik kimliği, değerlerinin ne kadarı ile ağır bastığı tek ölçektir.

21) Bugüne kadar çalışma arkadaşlarınız ya da yöneticileriniz tarafından sözlü ya da fiili tacize uğradınız mı? Uğradıysanız tepkiniz ne oldu? Şikayetçi oldunuz mu? Olduysanız, şikayetiniz sonuç verdi mi?

Taciz, güçlü bir gazetecilik kimliği söz konusu olduğunda, bu meslekte asla söz konusu kalıplar içinde yaşanmaz. Kadın kimliğine itiraz, kapışma, üstün olmaya koşullanmış erkeklik kimlik kompleksi üzerinden, itiraf edilmeden, kadını hafife alma, çaktırmadan ezme refleksi içinde yaşanır.

22) Bugüne kadar çalıştığınız yerlerde bir kadının taciz edildiğine tanık oldunuz mu? Olduysanız, tacize uğrayan kadın nasıl tepki verdi? Taciz eden erkek cezalandırıldı mı, yoksa tacize uğrayan kadın mı mağdur edildi?

Çok fazla örnek var. Ama klasik işçilik, ast üst ilişkilerinde görüldüğü üzere değil çok daha karmaşık, gerçekler çarpıtılarak yaşanıyor. Medya ilişkilerini çok kirlendiği günümüzde kadınların önünün açılabilmesinde cinsellik, estetik çok fazla kullanılıyor. Yani genç arkadaşlarım bizim gençlik yıllarımızdan çok daha ağır bu sorunları yaşıyorlar.

23) Çalışma ortamınızda zaman zaman kadınlara yönelik ayrımcılık içeren, kadınları aşağılayan ifadelerin, örneğin cinsiyetçi küfürlerin kullandığına şahit oldunuz mu, oluyor musunuz? Ne sıklıkla bu tarz ifadeler duyuyorsunuz?

Küfürün çok fazla, sansürlü kullanıldığı bir meslekten söz ediyoruz. Doğrudan birlikte çalıştıkları kadınları hedef almamışçasına, pervasız argo söylem geçerli oluyor.

24) Bu cinsiyetçi ifadeler sizde rahatsızlık uyandırıyor mu? Bu ifadeleri kullanan kişileri uyarıyor musunuz? Uyarıyorsanız, bu tepkiniz dikkate alınıyor mu?

Bende erkek egemen kültürde aslında erkeklerin de ne kadar ezildiklerinin, zavallılaştırıldıklarının duygusunu besliyor. Sürekli üste çıkmaya yönelik, fizik gücünün kullanılamadığı bir meslekte, dille üste çıkmaya kalkışmak daha bir göze batıyor.

25) Evlenmenizin mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

Bedenen çok daha ağır yorulmak, hele de aile sorumluluklarını üstlenmek, zaten baştan haksız olumsuz rekabeti katlamış oluyor.

26)Çocuğunuz var mı? Varsa bu durumun mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz? Yoksa çocuk sahibi olmanızın işinizi olumsuz etkileyeceğine ilişkin bir kaygı taşıyor musunuz?

Çocuğum var, şimdi de torunum var. Dediğim gibi çok ağır bir hamallığı kaldırabiliyorsanız, hem iyi gazeteci hem de iyi anne, evlat olabiliyorsunuz. Hepsini yapabildiğim için mutlu olduğum kadar, dayanabildiğim için güçlendiğimi de biliyorum.

27)Hamile kalmak isteyip de iş nedeniyle kaygılandığınız ve bu nedenle ertelediğiniz oldu mu? Hamile kalan meslektaşlarınız ya da siz, gerektiği gibi izin hakkınızı kullanabiliyor musunuz?

Bütün mesleklerde olduğu üzere, çalışma yaşamı, hele de gazetecilikte bırakınız ilerlemeyi yerinizi koruyabilmek için dahi ne kadar çok isterseniz isteyin çok fazla çocuk sahibi olmayı aklınızın ucundan geçiremezsiniz. Geçirirseniz, ancak çok iyikoşullarda, paranız varsa yani başkalarının büyüteceği, sizin yeterince sevgi bile veremediğiniz çok çocuğunuz olabilir. Yani şaka yollu bir düzine çocuğu isteyebilecek kadar çok çocuk verdiğim halde ancak bir tanesine sevgi verebileceğim sorumluluğu içinde tek çocukta kaldım.

28)İzinler ve çalışma saatleri konusunda erkek meslektaşlarınızla eşit muameleye tabi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Bu öylesine acımasız, tutuklu bir meslek ki, yasal izinlerini kullanabilen meslekte var olabilmiş, ağırlık koyabilmiş gazeteci olabileceğini sanmıyorum

29) Regl dönemlerinizde izin alabiliyor musunuz? Regl dönemi için kadınlara yasal izin verilmesi sizce pozitif ayrımcılık mıdır? Neden?

Kadınların regl dönemleri ile ilgili bilimsel bulgular bir yana, iş yaşamı gerçeğinde bu kavramın yeri bile yok. Hele gazetecilikte gündemde bile olamaz.

30)Haber takibi yaparken kadın olmaktan kaynaklı bir ayrımcılığa maruz kaldığınız oldu mu? Oluyor mu?

Diğer mesleklerden daha ağır olduğunu söylemek abartı olabilir.

31)Hiyerarşik olarak sizin üstünüz olan müdür vs. istediğiniz haberi takip etmenizde sizi özgür bırakıyor mu? (Erkek işi diyor mu ya da?)

Gazetecilik öteki olarak daha kolay kabul görmenizi sağladığı için bu türden ayrımcılıklar daha ağır olamaz.

32)Kadın haberleri gazetenizde nasıl ve ne kadar yer buluyor? Size rağmen bu haberler erkek bakış açısıyla mı veriliyor? Neden?

Türkiye'nin genel koşulları içinde benim çalıştığım gazete pozitif anlamda özel bir yerde. Şanslı sayılabilirim.

33)Bugüne kadar kadınları ilgilendiren bir haberin veriliş şekline hiç itiraz ettiniz mi? Bu itirazınız dikkate alındı mı?

Çok itiraz ettim. Kavgacı olduğum için çok da olumlu sonuç aldığımı söyleyebilirim. Ancak bilinçaltı ayrımcılık öylesine baskın ki, ayrımcılık önlenemiyor.

34)Siz çalışırken çocuğunuzla kim ilgileniyor? İşyerinizde kreş var mı? Olmalı mı? Neden?

Yaşım bu sorulara uygun değil. Geçmişte annemin katkısı çok büyük oldu. Elbet kreşten çok erken yararlandım.

35)Evli olmanız, çalışma yaşamınızda size herhangi bir avantaj ya da dezavantaj sağlıyor mu? Açıklar mısınız?

Bu soru için de yaşım geçti. Ama geçmişe bakarak gündüz gece hep ev ve gazetecilik arasında parçalanarak çalışmak zorunda olmanın ötesinde özel bir olumsuzluktan söz etmem haksızlık olur.

Yazarlara ayrıca şu sorular yöneltilabilir:

a)İsteddiğiniz alanda/konuda yazabiliyor musunuz?

Kuşkusuz evet. Yazar olabilmişseniz bu ülkede cinsiyet ayırımından değil, medya patronajının siyasal, ideolojik baskısından çok çekersiniz. Hele de siyasal baskı, iktidar baskısı çok acımasız boyutlara varabilir.

b)Kadın yazarların kültürsanat, magazin, sağlık gibi alanlara sıkıştırıldığını düşünüyor musunuz? Politika, ekonomi gibi alanlarda kadınların temsilinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Size, kimliğinize ödenecek bedelleri göze alabilmenize kalmış bir sonuç.

(EDİTÖR)²¹¹

1)Mesleğe kaç yaşında başladınız? Kaç yıldır bu işi yapıyorsunuz?

21 yaşında başladım. 24 yıldır çalışıyorum.

2)Neden bu mesleği seçtiniz?

Basın Yayın Yüksek Okulu, üniversite tercihimde üçüncü sıradaydı. Klasik olarak ya doktor ya avukat ya da gazeteci olacaktım. Çok da bilinçli bir seçim değildi sanırım. Okulu bitirince eğitimini aldığım mesleği yaptım.

3)İşe girerken kadın olmanızın olumlu ya da olumsuz bir etkisini hissettiniz mi?

Hayır, işe girerken hissetmedim. Daha sonra hissettim.

4) İşinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı herhangi bir zorluk ya da mağduriyet yaşıyor musunuz?

Evet, sanırım benim gibi tüm kadın çalışanlar da yaşıyordur.

5)Çalışma hayatınız boyunca işinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı bir zorluk ya da mağduriyet yaşadınız mı hiç?

Evet, yaşadım hem de çok.

---

²¹¹ Görüşme yapılan kadın gazetecilerin büyük çoğunluğu (kurumda çalışmaya devam ettikleri için) ismi açıklanmamıştır.

6)Kariyer hedefiniz var mı? Varsa nedir? Kadın olmanız, mesleğinizde ilerleme ve kariyeriniz en üst seviyeye taşıyacağınıza olan inancınızı etkiliyor mu?

Artık kariyer hedefim yok. Çünkü kadın olduğum için kariyer hedeflerimin önü zaten kesildi, bundan sonra da kesilecektir. Bu meslekte kadın olmam beni üst seviyelere taşımak yerine seviye atlamama bile engel ne yazık ki.

7)İşyerinizde yönetici konumunda olan, karar alma mekanizmalarında yer alan kaç kadın ve erkek var? Bu konuda bir eşitlik olduğunu düşünüyor musunuz?

Bölüm şeflerinin sadece 3'ü kadın ki onlar da karar alma mekanizmasında değiller zaten. Karar alma mekanizmalarının tamamı erkek. Ve ne yazık ki burada eşitlikten değil cinsiyet ayrımcılığından söz etmek gerekir.

8)Kurumunuzda çalışan editörlerin kaç kadın ve kaç erkek?

Editör sayısı bir elin parmaklarını bile geçmez. Erkeklerin sayısını ise tam olarak veremeyeceğim. Ama geri kalanı erkek.

9)Kadın editörler hangi alanlarda (yaşam-magazin-politika-ekonomi-spor vb?) çalışıyorlar?

Tabii ki kadın çalışanlar daha çok yaşam ve magazin bölümlerinde tercih ediliyor.

10)Kurumunuzda çalışan muhabirlerin kaç kadın ve kaç erkek?

Muhabirlerin çoğunluğu kadın. Malum karar verme mekanizmaları yerine, üretim aşamalarında kadınlar tercih ediliyor.

11) gazetenizde yazan yazarlardan kaç kadın ve kaç erkek?

Erkek yazarların tam olarak rakamını bilmiyorum, bir kaç ay öncesine kadar 80'den fazla oldukları söylenmişti, kadın yazar sayısı ise 10 civarı.

12) Yönetici olmak, çalıştığınız kurumun karar mekanizmalarında yer almak için erkek meslektaşlarınızla eşit fırsat ve olanaklara sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Hayır, düşünmüyorum.

13)Türkiye medyasının erkeklerin egemenliğinde olduğu tespitine katılır mısınız?

Bu tespit sizin çalıştığınız kurum için geçerli mi?

Kesinlikle katılıyorum. Benim çalıştığım kurum da bu tanımlamanın içinde.

14)Sizinle eş değer iş yapan erkek meslektaşlarınızla aynı ücreti alıyor musunuz?

Hayır, hiçbir zaman da almadım.

15)Bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyor musunuz?

Hayır, kesinlikle düşünmüyorum.

16)Çevrenizdekiler ya da çalışma arkadaşlarınız, bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyorlar mı sizce? Böyle düşündüğünü size söyleyen ya da hissettiren oldu mu hiç?

Hayır, kimsenin böyle düşündüğünü sanmıyorum, böyle bir şey hissettiren ve söyleyen de olmadı.

17)Hiyerarşik olarak sizin altınızda olan erkek çalışanların, sizin konumunuzdaki erkeklere karşı olan tutumuyla, size karşı olan tutumu arasında fark görüyor musunuz?

Hayır, görmüyorum.

18)Birlikte çalıştığınız kadın yöneticilerin yönetim kabiliyetleri konusunda neler düşünüyorsunuz?

Pek kadın yöneticiyle çalışmadığım için bu konuda bir şey söyleyemeyeceğim.

19)Kadın ve erkek yöneticileri yönetim kabiliyetleri açısından nasıl kıyaslırsınız?

Bu konuda bir tecrübem olmadığı için kıyaslama da yapamayacağım.

20)Kadın yöneticiyle mi, erkek yöneticiyle mi çalışmayı tercih edersiniz? Neden?

Kişisel olarak böyle bir ayırım yapmam. Bulunduğu mevkiyi hak eden biriyle çalışmayı tercih ederim.

21) Bugüne kadar çalışma arkadaşlarınız ya da yöneticileriniz tarafından sözlü ya da fiili tacize uğradınız mı? Uğradıysanız tepkiniz ne oldu? Şikayetçi oldunuz mu? Olduysanız, şikayetiniz sonuç verdi mi?

Sözlü şiddete maruz kaldım. Yönetime şikayet dilekçesi yazdım ve tabii bir sonuç alamadım.

22) Bugüne kadar çalıştığınız yerlerde bir kadının taciz edildiğine tanık oldunuz mu?Olduysanız, tacize uğrayan kadın nasıl tepki verdi? Taciz eden erkek cezalandırıldı mı, yoksa tacize uğrayan kadın mı mağdur edildi?

Sözel tacize çok şahit oldum. Ne yazık ki onların şikayetleri de bir sonuç vermedi. Taciz eden erkeklere yönelik cezai bir yaptırım ya da uyarı yapılmadı.

24)Çalışma ortamınızda zaman zaman kadınlara yönelik ayrımcılık içeren, kadınları aşağılayan ifadelerin, örneğin cinsiyetçi küfürlerin kullandığına şahit oldunuz mu, oluyor musunuz? Ne sıklıkla bu tarz ifadeler duyuyorsunuz?

Erkek egemen bir zihniyetin hakim olduğu gözönüne alınırsa hemen her gün bu tür ifadeler ve küfürlerle karşılaştığımızı rahatlıkla söyleyebilirim.

25)Bu cinsiyetçi ifadeler sizde rahatsızlık uyandırıyor mu? Bu ifadeleri kullanan kişileri uyarıyor musunuz? Uyarıyorsanız, bu tepkiniz dikkate alınıyor mu?

Açıkçası aşırıya kaçan ifadelerde uyarıyorum. Ancak, bir çoğuna o kadar alıştık ki artık duysak da rahatsız olmuyoruz ne yazık ki.

26)Evlenmenizin mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

Hayır.

27)Çocuğunuz var mı? Varsa bu durumun mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz? Yoksa çocuk sahibi olmanızın işinizi olumsuz etkileyeceğine ilişkin bir kaygı taşıyor musunuz?

Çocuğum yok. Olsaydı da olumsuz etkileyeceğini düşünmüyorum.

28)Hamile kalmak isteyip de iş nedeniyle kaygılandığınız ve bu nedenle ertelediğiniz oldu mu? Hamile kalan meslektaşlarınız ya da siz, gerektiği gibi izin hakkınızı kullanabiliyor musunuz?

Hayır, olmadı. İzin hakkını isteyen elbette kullanabiliyor. O konuda herhangi bir sıkıntı yok.

29)İzinler ve çalışma saatleri konusunda erkek meslektaşlarınızla eşit muameleye tabi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Evet. İzin ve çalışma saatleri konusunda çok büyük sorunlar yok. Ama şu da gerçek ki kadınsanız zaten otomatik olarak daha çok çalışmak zorundasınız.

30) Regl dönemlerinizde izin alabiliyor musunuz? Regl dönemi için kadınlara yasal izin verilmesi sizce pozitif ayrımcılık mıdır? Neden?

Regl dönemimde hiç izin almadım. Alan arkadaşlarımız var ama bu konuda yasal bir düzenleme yapılmasına itirazım olmaz. Bazı Avrupa ülkelerinde yasal düzenleme olduğunu biliyoruz.

31)Haber takibi yaparken kadın olmaktan kaynaklı bir ayrımcılığa maruz kaldığınız oldu mu? Oluyor mu?

Her haberde olmasa da daha önce politika muhabirliği yaparken bazı yemekli toplantılarda ve geç saatlere kadar süren toplantılarda rahatsızlık hissettim.

32)Hiyerarşik olarak sizin üstünüz olan müdür vs. istediğiniz haberi takip etmenizde sizi özgür bırakıyor mu?

Benim başıma gelmedi, ama bazı arkadaşlarımdan cinsiyeti nedeniyle bazı haberleri takip edemediğine şahit oldum.

33)Kadın haberleri gazetenizde nasıl ve ne kadar yer buluyor? Size rağmen bu haberler erkek bakış açısıyla mı veriliyor? Neden?

Tüm gazeteler gibi benim çalıştığım gazetede de erkek bakışı yerleşik. Dolayısıyla kadın haberleri daha çok cinsel kimliği ön plana çıkartılarak veriliyor. Ve maalesef karar verici mekanizmalar erkek olduğu için daha çok onların bakış açısıyla yer buluyor kadına yönelik haberler.

34)Bugüne kadar kadınları ilgilendiren bir haberin veriliş şekline hiç itiraz ettiniz mi? Bu itirazınız dikkate alındı mı?

Evet ettim. Hayır, alınmadı.

35)Siz çalışırken çocuğunuzla kim ilgileniyor? İşyerinizde kreş var mı? Olmalı mı? Neden?

Çocuğum yok ama olanlar için mutlaka kreş olmalı. Zaten yasalarda var ama uygulamada maalesef yok. Kreş hem ebeveynlerinin çocuğunun nerede, nasıl olduğunu bilmesinden duyduğu rahatla çalışmasını kolaylaştırır hem de düşük maaşlıları kreş masrafından kurtarır.

36)Evli olmanız, çalışma yaşamınızda size herhangi bir avantaj ya da dezavantaj sağlıyor mu? Açıklar mısınız?

Hiçbir avantaj ve dezavantaj sağlamıyor zaten sağlamaması da gerekir.

Yazarlara ayrıca şu sorular yöneltilebilir:

a)İsteddiğiniz alanda/konuda yazabiliyor musunuz?

İsteddiğiniz alanda yazamazsınız. Bu sadece cinsel kimliğinizle ilgili değil, gazetelerin yayın politikaları ya da iş ilişkileri nedeniyle de kısıtlanır.

b)Kadın yazarların kültürsanat, magazin, sağlık gibi alanlara sıkıştırıldığını düşünüyor musunuz? Politika, ekonomi gibi alanlarda kadınların temsilinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Elbette kadınlar daha çok kültür, sanat ve magazin alanlarına sıkıştırılmıştır. Günümüzde ekonomi ve politika alanında yetkin kadınlar var tabii ama sayıları bir elin parmaklarını bile geçmez. Bu kadınların ekonomi ve politikadan anlamadığı anlamına

da gelmez. Sadece karar verici mekanizmaların erkekler tarafından işgal edilmesinden doğan bir sonuçtur.

(Muhabir)²¹²

1) Mesleğe kaç yaşında başladınız? Kaç yıldır bu işi yapıyorsunuz?

21 yaşından beri yani 11 yıldır bu işi yapıyorum.

2) Neden bu mesleği seçtiniz?

Ortaokula yeni başlamıştım, babam bir fotoğraf makinası hediye etmişti. Küçük paket makine benim dünyam oldu, sürekli fotoğraf çekmeye başladım. Sonra aklıma bir yerlerden girmiş gazeteci olmak. Gördüğüm bir şeyi başkalarına da göstermek güzel hissetmemi neden olmuştu. Çocuk aklı işte... Üniversite tercihim yaparken ki psikolojimi hatırlamıyorum. Ortaokuldan kalma bir istekle Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesini ilk tercihim yaptım sanırım. Babam da gazeteci olmam konusunda beni destekliyordu.

3) İşe girerken kadın olmanızın olumlu ya da olumsuz bir etkisini hissettiniz mi?

Kadın olmamın olumlu bir etkisini ben o dönemde hissetmedim ama güzel olmayan stajyerlerin fazla tutulmadığı konuşulurdu. Hatta servisin eski sağlık muhabirlerinden biri bana 'güzel olduğun için burada kalabildin' demişti. O dönemde güzellikten öte, bir torpil bulmak gerekiyordu benim işe girebilmem için. Üniversite son sınıfı staj yaparak geçirdim. Son sınıfı gazetede geçirince de haber yazmayı, fotoğraf çekmeyi kısmen de öğrenebildim. Okul bittiğinde, servisten bazı muhabirler başka gazetelere transfer olmuşlardı. Bir boşluk oldu. Ben ve iki stajyer arkadaşım bir yıllık tecrübemiz nedeniyle ve de ucuz iş gücü olduğumuz için kadroya alındık. Tabi çok az para veriyorlardı ama benim için sürpriz olmuştu.

İşinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı herhangi bir zorluk ya da mağduriyet yaşıyor musunuz?

---

²¹² Görüşme yapılan kadınların büyük çoğunluğu kurumda çalışmaya devam ettikleri için ismi açıklanmamıştır.

Fiziksel mağduriyet çok yaşıyorum, özellikle de yaşımın ilerlediği bu dönemlerde... Muhabir olarak koşuşturmak, uzun süre ayakta beklemek, çalışma saatlerimizin belirsiz olduğu durumlarda, sırtımın, omuzlarımın, ayaklarımın ağrmasına neden oluyor. Kendime zaman ayıramadığım da ise bu temponun içinde mutsuz oluyorum. Üretkenliğim olumsuz etkileniyor. Bu tür sorunlar sadece bizim değil erkek muhabirlerin de yaşamında var tabi ki. Çok yaşamamakla beraber, zaman zaman, erkek haber kaynaklarımın, biraz fazlaca samimi davranmaya çalıştıkları oluyor. Söyleşiye gittiğim bir avukat, yemeğe gitmeyi teklif etmişti. Çok tutucu bir çevrede (mesela Sultanbeyli) elimde bir fotoğraf makinasıyla dolaşmayı, fotoğraf çekmeyi ya da haber yapmayı hiç tecrübe etmedim. Denk gelmedi. Muhtemelen saldırıya uğradım, diye düşünüyorum.

5)Çalışma hayatınız boyunca işinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı bir zorluk ya da mağduriyet yaşadınız mı hiç?

Hayatta kadın olarak var olmak tabi ki bir sürü mağduriyeti beraberinde taşıyor ama mesleğe başladığım ilk dönem, yöneticiler tarafından korunmayan bir kadın muhabir olarak uzun süre mobbinge maruz kaldım. Aynı serviste çalıştığım, 'torpilli' bir erkek muhabir, bana ve başka kadın servis arkadaşlarıma psikolojik tacizde bulundu.Uzun yıllar devam eden bu saldırıya, bazı köşe yazarları, şefim, Yurt Haberler Şefi, Haber Müdürü dahil pek çok kişi tanık olmuştu. Olay, bende travmaya neden oldu. Haber yapmamı engellediği yetmezmiş gibi özel hayatımı da sekteye uğrattı. Yaklaşık 5 yıl süren mücadelenin sonunda bu kişi bana yumruk atınca işten atıldı. Erkek olsaydım böyle bir şey kesinlikle yaşanmayacaktı. Birinci sayfada anonslu bir haberim yayımlandığı gün bu kişinin saldırganlığı artıyordu. Kadınsanız ve de belli bir gücün, otoritenin himayesine girmediyseniz, çalışma ortamında saldırıya her an açıksınız. Daha geçen gün, TRT'de uzun yıllardır spikerlik yapan bir kadın arkadaşın, bir erkek spiker tarafından tartaklandığını öğrendim.

6)Kariyer hedefiniz var mı? Varsa nedir? Kadın olmanız, mesleğinizde ilerleme ve kariyeriniz en üst seviyeye taşıyacağınıza olan inancınızı etkiliyor mu?

Reel anlamda mesleki bir kariyer hedefim yok. Meslekte iyi bir kariyer sahibi olmak için sadece çok çalışmanın yetmeyeceğini anlamış bulunuyorum. Gazetede itiraz eden, 'kavgacı' bir kişi olarak yönetimin 'sevmediği' bir muhabirim, yazı işlerine editör bile

yapmazlar beni. Kimsenin köylüsü, tanıdığı değilim. Sadece şartları suçlamamak gerek tabi, bu şartlarda mücadele edebileceğime dair kendime güvenim de kalmadı galiba. Çalışma şartlarımız bir yana, emeğimizin karşılığını alamamamız, belli bir yılgnlığa neden oluyor. Bu meslek bir çok mesleğe göre daha fazla özveri gerektiriyor ama bunun karşılığını ne maddi ne de manevi bulabilmiş değilim. Ne yalan söyleyeyim daha iyi para kazanacağım başka bir sektörde çalışabilmeyi hayal ediyorum! Kadın olmam da, mesleki geleceğimde ya da başka alanlarda iş aradığımda artık iyice dezavantaj olacak gibi geliyor. Piyasalar yaşlı ve de çocuklu kadınlara kapılarını açmaya hevesli değil tabi. Bilmiyorum, çok mu karamsarım. Kafam çok karışık... Sektör değiştirmekle ilgili çareler düşünüp duruyorum son bir iki yıldır. Seneye açık öğretimde okuyacağım. Hangi bölümü seçeceğime karar veremedim.

7)İşyerinizde yönetici konumunda olan, karar alma mekanizmalarında yer alan kaç kadın ve erkek var? Bu konuda bir eşitlik olduğunu düşünüyor musunuz?

İşyerimde kadın çalışanlar çoğunlukta ama kadın yönetici yok gibi. Genel Yayın Yönetmeni, Yazı İşleri Müdürleri vs. çoğunlukla hep erkek. Dış Haberler Servisi şefi, hafta sonu eki Pazar Dergi'nin yönetmeni kadın. Sorumlu Yazı İşleri Müdürlerimizden biri de kadın. Ancak, gerçek anlamda bir sorumluluğu yok. Yayın politikasında da söz sahibi değil. Karar alma mekanizmalarında göremediğimiz kadınlar, daha çok emekçi konumunda. Bu durum, zaten, çalışma yaşamında, kadın erkek arasındaki en bariz fark değil mi? Kadınlar emek verir erkekler karar... Bu konuda kesinlikle bir eşitlik yok. Gazeteye yıllarını vermiş, düzeltme, fotoğraf, haber merkezi dahil bir çok serviste dirsek çürütmüş bir kadın meslektaşım, hala muhabirlik yapıyor. İşini çok seviyor ve de çok çalışıyor ama bu meziyetler kariyerinde yükselmesi için maalesef yeterli değil. Kariyer için, çok çalışmaktan daha da önemli olan galiba yönetici kadrosuyla kurulan 'iyi ilişkiler.'

8)Kurumunuzda çalışan editörlerin kaç kadın ve kaç erkek?

Çoğu erkek. Sanırım, 6 kadın editör var.

9)Kadın editörler hangi alanlarda (yaşam-magazin-politika-ekonomi-spor vb.) çalışıyorlar?

1. sayfanın, politika sayfalarının, spor servisinin editörleri erkekler. Yaşam, magazin yani kültür sanat sayfası ve arka sayfa editörleri ise kadın. Ekonomi servisinde de servis sorumlusu erkek. Servisin muhabirleri hem kadın hem de editör olarak sayfayı da yapıyor. Aynı durum kültür sanat servisi için de geçerli.

10)Kurumunuzda çalışan muhabirlerin kaç kadın ve kaç erkek?

İstihbarat servisinde 6 kadın 2 erkek muhabir var. Şefimiz erkek. 3 erkek foto muhabirimiz var. Spor servisinde sadece erkek muhabirler var. Dergide 2 erkek bir kadın muhabir var. Kültür servisindeki ve ekonomi servisindeki tüm muhabirler kadın.

11) Gazetenizde yazan yazarlardan kaç kadın ve kaç erkek?

55 erkek, 10'u kadın.

12) Yönetici olmak, çalıştığınız kurumun karar mekanizmalarında yer almak için erkek meslektaşlarınızla eşit fırsat ve olanaklara sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Hayır.Zaten en başından sistem cinsiyetçi bir anlayışla kurgulanmış durumda. Öyle de işlemeye devam ediyor. Kimse iyi performans sergilediği için o koltukların sahibi değil... Bizden örnek vermek gerekirse, Yurt Haberler Servisi şefi ayrılınca, şef yardımcısı olan kadın arkadaşımız fiili olarak şef gibi çalışmaya başladı. Yanına bir yardımcı verildi. Uzun süre gece gündüz demeden çalıştı. Evini bile gazeteye yakın olsun diye taşımıştı. Arkadaşımızın adı künyeye yazılmadı. Adlıği ücret de şef düzeyine yükseltilmedi. Muhabir maaşı almaya devam etti. Arkadaşımız da bir süre daha bekleyip istifa etmek zorunda kaldı. Başka seçeneği kalmamıştı. O da işini düzgün yapıyordu ve seviyordu ve de güzel bir kadındı.

Bir kadın, yönetici oluyor, sisteme biraz çomak sokuyor, sistem de onu dışarı atmak için çarkları döndürmeye başlıyor. Kadın yönetici, yönetici olarak kalabilmek ve kendini kabullendirebilmek için her zaman daha çok enerji harcamak zorunda kalıyor. Erkek yöneticinin her konudaki rahatlığı asla bir kadın yöneticide olamıyor. Aksi söz konusu olduğunda, dedikodu kazanı kaynamaya başlıyor, erkek yönetici için şan şöhret fiyaka vesilesi olan her şey kadın yöneticinin ayağına çelme olarak takılıyor.

13)Türkiye medyasının erkeklerin egemenliğinde olduğu tespitine katılır mısınız?

Bu tespit sizin çalıştığınız kurum için geçerli mi?

Evet. Geçerli.

14)Sizinle eş değer iş yapan erkek meslektaşlarınızla aynı ücreti alıyor musunuz?

Hayır. Benden kıdemi daha az olan erkek muhabirler daha az ücret alıyor ama geçen gün sisteme yanlışlıkla düşen “çalışanların aldığı ücretlerin listesini” görünce fark ettim ki; benden daha az çalışan, çok sonra kadrolu olmuş ve muhabir kadrosunda olan erkekler ve de kadınlar, benden çok para kazanıyor. Yine dönüp dolaşıp, müdürlerle 'iyi ilişki' kurma mevzusuna geliyoruz. O liste diyor ki; bir iş yerinde, müdürlerle iş ilişkisi dışına çıkarsanız, daha samimi ilişkiler kurarsanız sizden kralı yok!

15)Bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyor musunuz?

Hayır. Muhabirlik yapıyorum. Bizim meslekte kimse bu işi yapmak istemez. Çok yorucu ve yıpratıcıdır, emeğinizin karşılığını asla alamazsınız. Medyanın bir sistem sorunu nedeniyle bu böyle ve üzerine çok konuşmak gerekiyor... Genel olarak, kadınlar, belli bir mevkie gelebilmek için her zaman erkeklerden daha çok çaba göstermek zorundalar. Birçok taviz veriyorlar. İster kabul edelim ister etmeyelim bu böyle. Ama sonunda da başka hiçbir meziyetleri yokmuş gibi 'kadın olduğu için orada', 'yöneticinin sevgilisi olduğu için şef oldu' gibi söylentilere maruz kalıyorlar. Kadınlığını kullanmaları bekleniyor, hiç olmazsa 'güler yüzlü' bir kadın olmaları isteniyor. Kimileri bunu yapmakta sakınca görmüyorsa, bu nedenle de onları suçlayamayız değil mi?

16)Çevrenizdekiler ya da çalışma arkadaşlarınız, bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyorlar mı sizce? Böyle düşündüğünü size söyleyen ya da hissettiren oldu mu hiç?

Çevremdekiler muhabir olduğum için tam tersini düşünüyorlar. Muhabirliğin kadına uygun bir meslek olmadığını savunuyorlar. Belki de bu haliyle yapıldığı sürece haklılar. Ama bu haliyle erkeklerin de seve seve yapamayacağı bir iş bu.

17) Hiyerarşik olarak sizin altınızda olan erkek çalışanların, sizin konumunuzdaki erkeklere karşı olan tutumuyla, size karşı olan tutumu arasında fark görüyor musunuz?

Benim astım bir erkek çalışanla ilgili tecrübem yok ama gazetenin şoförlerinden örnek verebilirim. Bazı şoförlerin zaman zaman beni küçümsediğini, benim söylediğim bir şeyi yaparken, mesela aracın nereye geleceği, ne kadar bekleyeceği gibi konularda,

rahatsız olduklarını gözlemliyorum. Saygı duymuyorlar ve benden direktif almaktan oldukça rahatsız oluyorlar.

18)Birlikte çalıştığınız kadın yöneticilerin yönetim kabiliyetleri konusunda neler düşünüyorsunuz?

Böyle çok tecrübem olmadı ama kadınlar daha detaycılar. Kontrolün onlarda olduğuna emin olmak istiyorlar. Rahat değiller, hemen arkasından bir iş çevirdiğinizi düşünebilirler!

19)Kadın ve erkek yöneticileri yönetim kabiliyetleri açısından nasıl kıyaslırsınız?

Meseleyi idari işler ve yayın politikası diye ikiye ayırmak gerekiyor. Kadın yöneticilerin, disiplin sağlamada ve otorite kurmada hep daha korkunç olduğunu söylerler. Sanırım doğruluk payı var. Bunun nedeni de ataerkil ön kabul...'Doğal olarak erkeğin alanı' olarak kabul edilen bir alana girdikleri algısı var. Kendilerini baskı altında hissettikleri için bunu da çalışanlara olumsuz bir şekilde yansıtmak zorunda kalıyorlar. Haberin seçilmesi, sayada yer bulması konularında, erkek yöneticilerden daha sıradışı olabileceklerini düşünüyorum. Erkek egemen medyamızın hali ortada. Söz, kadınlarda olsaydı nasıl olurdu gerçekten ben de merak ediyorum. Şimdi ne dersek diyelim tahminlerimizi sıralamaktan öteye geçemeyiz bence.

20)Kadın yöneticiyle mi, erkek yöneticiyle mi çalışmayı tercih edersiniz? Neden?

Yöneticiyle çalışmak zorunda mıyız? Ben kendi kendimi yönetmek istiyorum. Kolaylaştırıcı olabilir. İşi bilen, muhabirin yeteneğini ortaya çıkaran ve yetenek düşmanı olmayan kadın ya da erkek yöneticiyle çalışmaya itirazım yok. Ama erkek yönetici, erkekleştirilmiş bir kadın yöneticiden daha iyi sanki. En azından o kendi doğasına uygun davranacağından, gardımızı almış oluyoruz. Ya da kadın yöneticilere 'patron sensin' duygusunu vermek gerekir sanırım. Meseleye, cinsiyetçi yaklaşmak bir yana ortada bir zihniyet ve kişilik sorunu olduğunu kabul etmek gerek bence. Patronlar çalışanlarını ezer arkadaş, ben böyle bildim ve duydum. Bu sistem 'ne kadar ezersen o kadar çok verim alırsın' mantığı ile işliyor. Doğru da, sömürüldükçe, işten çıkarma tehdidiyle, kuzu kuzu haber üretmeye devam ediyoruz.

21) Bugüne kadar çalışma arkadaşlarınız ya da yöneticileriniz tarafından sözlü ya da fiili tacize uğradınız mı? Uğradıysanız tepkiniz ne oldu? Şikayetçi oldunuz mu? Olduysanız, şikayetiniz sonuç verdi mi?

Evet çalışma arkadaşım olan bir erkek muhabirin psikolojik tacizine, fiziksel saldırısına maruz kaldım. İlk zamanlar o kişiyle baş etmeye, sorunu minimize etmeye çalıştım. Geri adım atmadım ama saldırılar bütün servis arkadaşlarımın gözü önünde, servis şefimizin yanında oluyordu. Küfür, tehdit, fiziksel taciz (omuz atma, üzerime yürüme, sandalyemi tekmeleme) yol kesme, aklınıza ne gelirse. Masamın yanına gelip, diliyle garip garip sesler mi çıkarmadı, işten atılacağıma dair dedikodu mu üretmedi. Filmlerdeki gibi bir piskopattı anlayacağınız. Yıllar içinde saldırının dozu arttı. 3 kere Genel Yayın Yönetmeni'ne şikayet ettim. Bütün bu olanlar sırasında şefim ve diğer yöneticiler olaya sessiz kalarak tacize ortak oldular. Dava açmadığım için şu anda çok pişmanım. O kişi, bana yumruk attıktan bir süre sonra işten çıkarıldı, gazete ona tazminat bile ödedi! Sadece işimi yapmaya çalıştığım için oldu bütün bunlar. Nasıl dayandım bilemiyorum. Bu olay uzun süre kabus gibi rüyalarımın girdi. Kas spazmları geçirdim, kalp krizi zannedip acile koşuyordum. O dönemki erkek arkadaşımın ayrılmanıza neden oldu. Bana “ya gidip döveyim ya da bu konudan bahsetme artık” diyordu. Şimdi, ona “dayak illiklik” dediğim için de çok pişmanım. Hala bir mobbing yasası yok ve mobbingin hakkı hala kötü!

22) Bugüne kadar çalıştığınız yerlerde bir kadının taciz edildiğine tanık oldunuz mu? Olduysanız, tacize uğrayan kadın nasıl tepki verdi? Taciz eden erkek cezalandırıldı mı, yoksa tacize uğrayan kadın mı mağdur edildi?

Benimle aynı dönemde, aynı kişinin psikolojik tacizine uğrayan kadın arkadaşlarım oldu. Bana saldıran muhabir Ecevit Kılıç onlara da saldırmıştı. Onların tepkisi de benim gibiydi, kendi başlarına mücadele ettiler. Bir arkadaşımın eşi devreye girip, Kılıç'ı aramıştı eşinin rahat bırakılmasını istiyordu. Uzun yıllar bu gazeteye emek vermiş bir kadın arkadaşımızı, PKK'li diye hedef gösterip işten atılması için uğraştı. Ben dahil hepimiz hakkında, asılsız dedikodular üretti. Sonuçta onlar da bana atılan yumruğun ardından Genel Yayın Yönetmeni'ne şikayet dilekçesi verdiler. Kendi yaşadıklarını

sıraladılar. Yönetici bizi hoş karşılamadı tabi ki. Böyle bir sorunun yazılı bir şekilde yönetim kurulu toplantısının gündemine gelmesinden hiç hoşnut olmadı. Bizi işten atmadılar ama genel yayın yönetmeni bir süre (belki de hala böyledir) bize tavır aldı. Hatta ben Ecevit Kılıç'la ilgili şikayet dilekçemin sonucunu sormaya gittiğimde beni odadan kovmuştu. Bu kişi bir süre sonra işten atıldı. Gazetede emekçi kadınlar olaya el koymasalardı belki bu da olmayacaktı. Sorunun sürüncemede bırakılmaması için şikayet dilekçesi verirken, yaklaşık 50 kadın benim yanımdaydı. Genel Yayın Yönetmeni'nin odasına çıkarma yapmıştık. Bu duruş ve diğer arkadaşların şikayeti bu kişinin atılmasını sağladı. Bana yumruk attığında danışmadaki güvenlik kamerası da olayı kaydetmişti.

Bir başka olay ise; eski Yurt Haberler Servisi şefi iki kadın muhabire sözlü saldırıda bulunarak üzerlerine yürüdü. Küfür etti. Ben canlı tanık değilim ama saldırının birinde konu söyleşinin kulaklıkla çözülmemesiydi. Arkadaşımızın ses kayıt cihazını kırdı. Bu sürede köşe yazarlığına terfi etti. Bu kişi uzun zaman sonra yazarlarımızdan Hikmet Çetinkaya'yı hedef alınca ancak işten atıldı.

24)Çalışma ortamınızda zaman zaman kadınlara yönelik ayrımcılık içeren, kadınları aşağılayan ifadelerin, örneğin cinsiyetçi küfürlerin kullandığına şahit oldunuz mu, oluyor musunuz? Ne sıklıkla bu tarz ifadeler duyuyorsunuz?

Adliye muhabiriyim. Basın odasında zaman zaman kadınları aşağılayan ifadeler duyuyorum. Cinsiyetçi küfür de duymuşluğum vardır. Şu an net hatırlayamadım. Bu olaylara gazetede de tanık oluyorum maalesef. Yaş almış ve evlenmemiş kadınlar hakkında ayrımcı, ipe sapa gelmez deli saçması konuşmalar olabiliyor. Bu konuşmaları yapan kişiler çapsiz ama ne çare... Eski yurt haberler şefi de belinde silahla gazeteye geldiği için biz kadınların tepkisini çekmişti. O da 'feministler bana karşı, hepiniz orospusunuz' diye bağırış, bize küfür etmişti. Hikmet Çetinkaya'ya çatınca ancak uzaklaştırıldı. Bütün bu saldırgan tavırlarını sürdürürken köşe yazarlığına yükseltilmişti.

25)Bu cinsiyetçi ifadeler sizde rahatsızlık uyandırıyor mu? Bu ifadeleri kullanan kişileri uyarıyor musunuz? Uyarıyorsanız, bu tepkiniz dikkate alınıyor mu?

Tabi ki rahatsızlık uyandırıyor. Uyarıda bulunmak ne kelime kaplan gibi üzerlerine atlıyorum diyebilirim. Zaman zaman özür diliyorlar ama fikirlerini değiştirdiklerini sanmıyorum. Abuk sabuk tipler ve bunlardan çok var. Her yerdeler sanki.

26)Evlenmenizin mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

Evlenmek iş düzenini değil kadının kendine ayırdığı zamanı yani kendi bireysel düzenini etkiliyor. İşe ayırdığın zaman aynı kalıyor ama evlilik sırasında sorumluluklara bir yenisi daha ekleniyor. Ama bu tempoda böyle bir kentte evlilik iyi bir şey. Zamandan tasarruf ediyorum. Sevgilimle nerede görüşeceğim diye ayrıca bir enerji harcamaktan kurtuldum.

27)Çocuğunuz var mı? Varsa bu durumun mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz? Yoksa çocuk sahibi olmanızın işinizi olumsuz etkileyeceğine ilişkin bir kaygı taşıyor musunuz?

Çocuğum yok. Olunca iş düzenimi değil benim düzenimi olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum. Zira gazeteciliğin doğasında bir düzensizlik var zaten. Her anlamda hayat daha zor olacak tabi ki. İşten arta kalan zaman da çocuğa kalacak gibi görünüyor.

28)Hamile kalmak isteyip de iş nedeniyle kaygılandığınız ve bu nedenle ertelediğiniz oldu mu? Hamile kalan meslektaşlarınız ya da siz, gerektiği gibi izin hakkınızı kullanabiliyor musunuz?

İş nedeniyle kaygılanmıyorum ama bu dönem başka bir yerde çalışmam söz konusu olsa, yani iş değiştirecek olsam kaygılanırdım.Yeni bir işe girdiğinizde hemen hamile kalamazsınız ya da işten ayrılmak zorunda kalırsınız. İzin konusunda burada bir sıkıntı yok diye biliyorum. Ama hayatınızı sekteye uğratan bir dönem. Kariyer açısından da öyle tabi.

29)İzinler ve çalışma saatleri konusunda erkek meslektaşlarınızla eşit muameleye tabi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

İzin konusunda bir fark yok. Çalışma saatleri konusunda da ama adliye muhabiri olduğum için sık sık fazla mesai yapmak zorundayım. Mesai ücreti de alamıyorum. Bu işi erkek muhabir yapsaydı da aynı durum yaşanacaktı.

30)Regl dönemlerinizde izin alabiliyor musunuz? Regl dönemi için kadınlara yasal izin verilmesi sizce pozitif ayrımcılık mıdır? Neden?

Regl dönemimde izin alamıyorum. Yasal izin verilmesi pozitif ayrımcılık tabi... Ben o dönemde mutsuzluktan ölecek gibi oluyorum. Ağrılarım oluyor. Çalışmakta zorlanıyorum. Fiziksel bir durum olduğu için bu o dönem izin verilebilir. Ama bu pozitif ayrımcılık daha da negatif ayrımcılık olarak yaşamımızda karşılığını bulabilir

tabi... Mesele, maaş kesintisine, kadının ne kadar da güçsüz olduğuna, kadın işçi çalıştırmamaya kadar gidebilir. Toplum buna hazır değil bence...

31)Haber takibi yaparken kadın olmaktan kaynaklı bir ayrımcılığa maruz kaldığınız oldu mu? Oluyor mu?

Benim olmadı. Olduysa da bile bu ayrımcılık meselesini kanıksamış olabilirim ve de şimdi aklıma bir şey gelmiyor olabilir. Kadınıym diye sürekli teyakkuz halinde olamıyorum, olayları akışına da bırakabiliyorum. Çünkü öbür türlü ciddi anlamda sinirim bozuluyor. Hayat daha da çekilmez oluyor. Bir de muhabirlik bana göre cinsiyetsiz. Toplumsal olaylara da adli olaylara da gönderildim. Bir olayın ortasındaiken kendimi unutuyorum. Şöyle bir durumu inkar edemeyiz tabi ki. Haber toplarken bazı durumlarda erkek muhabir daha başarılı olabilir. Ya da bir kadın. Olayın özel durumuna da bağlı biraz.Benim başıma bir iş gelmedi diye ortalık güllük gülistanlık değil elbette. Haber takibinde dayak yiyen, taciz edilen kadın muhabirlerin olduğunu biliyoruz. Ama gazetecilerin, böyle bir olayı diğer meslek grubu kadınlara oranla tanınırlık nedeniyle açıklamaları çok daha zor. Olay biraz da elemanı olduğunuz medya grubuna göre de değişiyor. 28 Şubat soruşturmasını ya da Ergenekon soruşturmasını takip ederken ayrımcılığa maruz kaldım. Kadın olduğum için değil ama Cumhuriyet'te çalıştığım için. Savcılar bilgi vermedi. Öte yandan, şu anda Ergenekon davasını izleyen dinci medya gruplarından muhabirler de Silivri'de ayrımcılık yaşıyorlar, tepki görüyorlar, tartaklanıyorlar.

32)Hiyerarşik olarak sizin üstünüz olan müdür vs. istediğiniz haberi takip etmenizde sizi özgür bırakıyor mu? (Erkek işi diyor mu ya da?)

Özgürüm evet, yeter ki iş gelsin nasıl gelirse...

33)Kadın haberleri gazetenizde nasıl ve ne kadar yer buluyor? Size rağmen bu haberler erkek bakış açısıyla mı veriliyor? Neden?

Cumhuriyet'te olmanın nadir avantajlarından biri kadın haberlerini etik kurallar çerçevesinde verebilmemiz. Bu konuda editörlerde de belli bir duyarlılık gözlemlemek mümkün. Gazete öteden beri kadın erkek eşitliğini batılı bir bakış açısıyla savunduğu için bu konuda diğer medya organlarına oranla sıkıntı yok. Ama türbanlı kadınlara dair onların mağduriyetlerine ilişkin habere rastlamak neredeyse imkansız.

34)Bugüne kadar kadınları ilgilendiren bir haberin veriliş şekline hiç itiraz ettiniz mi? Bu itirazınız dikkate alındı mı?

Veriliş şekline itiraz ettiğim bir haber olmadı Cumhuriyet'te ama teknik olarak hatalı bulduğum haberler çok oluyor. Yanlış başlıklar, yanlış kısaltmalar vs. Medyada taciz ve tecavüz haberlerinin veriliş şekline itirazım var tabi ki. Kız çocuklarının cinsel istismarı konusunda medyanın dili korkunç. Geçenlere, Sabah gazetesinde bir haber okumuştum, “D.M., arkadaşının cesaret versin diye içirdiği gazozun ardından kendisinden 32 yaş büyük R.B.'nin kollarındaydı...” diye film anlatır gibi devam etmiş 'erkek' muhabir. Kadınları ilgilendiren konularda, mağdurun adını kodlamaktan öte bir ilerleme sağlayamadık.

35)Siz çalışırken çocuğunuzla kim ilgileniyor? İşyerinizde kreş var mı? Olmalı mı? Neden?

Şu anda çocuğum yok ama ileride çocuk sahibi olmayı düşünüyorum. Ve çalışanlarının neredeyse yüzde 80'inin kadın olduğu işyerimde kreşin olmaması beni kara kara düşündürüyor. Kreş mutlaka gerekli ve acil bir ihtiyaç. Hem maddiyat nedeniyle hem de çocuğun güvenliği açısından çok gerekli. Evimizin işyerimize uzak olması, şehrin trafik sorunu gibi bir sürü nedeni de sayarsak, kreş, anne çalışanlar için hayat kurtaran bir uygulama olur.

36)Evli olmanız, çalışma yaşamınızda size herhangi bir avantaj ya da dezavantaj sağlıyor mu? Açıklar mısınız?

Eşim de gazeteci olduğu için bir dezavantaj yaşamıyorum. Ama başka bir meslek grubundan biriyle evlenseydim sıkıntı olabilirdi. Bu mesleğin mesai saatlerinin belirsizliği bu işi yapmayan başka birileri tarafından çok fazla tolere edilebilecek gibi değil bence... Anlatmaya çalıştığım şu belirsiz mesai saatleri, eve iş götürmek zorunda kalmak, az parayla çalışmak vs vs bütün bunlar evli olsam da olmasam da benim için bir sorun. Adliye muhabiriyim, özellikle son 5 yıldır binlerce sayfa iddianame, belge, tutanak okudum. Mecburen okumaya evde devam ettiğim zamanlar oluyor.

Belma Akçura (Milliyet)

1)Mesleğe kaç yaşında başladınız? Kaç yıldır bu işi yapıyorsunuz?

Üniversite birinci sınıfta okurken başladım.

2)Neden bu mesleği seçtiniz?

Gazetecilik benim için bir konuyu alıp derinlemesine araştırmaktı. Bulmaca çözmek gibi. Ayrıca yazmayı seviyordum. Tesadüf değil bilinçli bir tercihti. Ancak aslında liseye kadar balerin ve ressam olmak gibi çok kemikleşmiş bir düşüncem vardı ama olamadım. Yeteneklerimin sınırı beni en az bu iki meslek kadar çok sevdiğim gazeteciliğe yöneltti.

3)İşe girerken kadın olmanızın olumlu ya da olumsuz bir etkisini hissettiniz mi?

Başlangıçta hayır. Ama yaşım ilerledikçe ve derin devlet ilişkilerini sorgulayan bir gazeteci olarak tanınmaya başladığımda erkek egemen kültürü küçümsedi ve kadın kimliğimi öne çıkartmaya çalıştı. ‘Türkiye’de Derin devleti yazan ilk kadın gazeteci’ gibi sıfatlarla anıldım. Bu olumlu gibi takdir edilen sözler gibi görünse de aslında ayrımcılık yapıldığının somut bir örneğidir.

4) İşinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı herhangi bir zorluk ya da mağduriyet yaşıyor musunuz?

Hayır işimi yaparken böyle bir zorluk ve mağduriyetle karşılaşmadım

5)Çalışma hayatınız boyunca işinizi icra ederken kadın olmaktan kaynaklı bir zorluk ya da mağduriyet yaşadınız mı hiç?

İşimi yaparken değil ama çalışma hayatımda erkeklerden daha çok çalıştığım halde daha başarılı işler çıkarttığım halde takdirin ötesine geçilmedi. Yönetici pozisyonuna ancak 16 yıldır çalıştığım milliyette Derya Sazak’ın Genel Yayın Yönetmeni olmasıyla gelebildim. Sazak Dış haberlerden Haber araştırmaya kadar bütün yönetici pozisyonlarına kadınları bizzat getirmiş olması basının aslında üzerinde durması gereken bir konudur. Hakkımızdı ama bu hakkı bugüne kadar bize teslim eden olmamıştı.

6)Kariyer hedefiniz var mı? Varsa nedir? Kadın olmanız, mesleğinizde ilerleme ve kariyeriniz en üst seviyeye taşıyacağınıza olan inancınızı etkiliyor mu?

Ben günümüz koşullarında başarılı bir gazeteci ile popüler gazeteci arasındaki ince çizginin kalktığını düşünüyorum. Artık kariyer sahibi olmak için başarılı olmanız gerekmiyor. Popüler olmanız yeterli. Bu meslek muhabirlik üzerine inşa edilmiştir ve aslında kariyer hesabı bu meslekte olmaz. Ama bizde maalesef muhabirlik küçümsenen bir işe dönüştüğü için herkes yönetici ya da köşe yazarı olma peşinde, bu da benim açımdan çok utanç verici. Kariyer vs gibi çağın uydurduğu insanları yarıştırdığı bir çemberin içerisinde yer almak istemem.

7)İşyerinizde yönetici konumunda olan, karar alma mekanizmalarında yer alan kaç kadın ve erkek var? Bu konuda bir eşitlik olduğunu düşünüyor musunuz?

Hiçbir yerde yok. Milliyet'te biraz daha kadın ağırlıklı bir tablo oluştu ama yazışları toplantılarına bakıyorum bazen sırf erkek.

8)Kurumunuzda çalışan editörlerin kaç kadın ve kaç erkek?

Editöryal düzeyde bizde eşit bir dağılım var.

9)Kadın editörler hangi alanlarda (yaşam-magazin-politika-ekonomi-spor vb) çalışıyorlar?

Bütün servislerde kadın editörler var.

10)Kurumunuzda çalışan muhabirlerin kaç kadın ve kaç erkek?

Net bir rakam veremeyeceğim.

11) Gazetenizde yazan yazarlardan kaç kadın ve kaç erkek?

Eşit olduğunu düşünmekteyim.

12) Yönetici olmak, çalıştığınız kurumun karar mekanizmalarında yer almak için erkek meslektaşlarınızla eşit fırsat ve olanaklara sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Eşit fırsat ve olanaklar derseniz kadınlara erkek yöneticiler daha fazla fırsat tanıyor aslında. Kadın yazarların sayısının fazlalığı da biraz bundan bilen bilmeyen herkes yazar oldu.

13)Türkiye medyasının erkeklerin egemenliğinde olduğu tespitine katılır mısınız?

Bu tespit sizin çalıştığınız kurum için geçerli mi?

Türk medyası erkek egemenliğinde kendi gazetemdeki tabloda yakın zamana kadar öyleydi

14)Sizinle eş değer iş yapan erkek meslektaşlarınızla aynı ücreti alıyor musunuz?

Hayır onlar her zaman bizden fazla aldı

15)Bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyor musunuz?

Kadın olduğu için kolayca köşe yazarı olan ekler gibi magazin gibi bir servisin başına getirilen çok kadın var. Ama benim için durum farklı sekiz yıl ombudsman yardımcılığı yaptım ve şimdi ombudsmanım, yani olması gereken yere kendi gücüm ve emeğimle ulaştım.

16)Çevrenizdekiler ya da çalışma arkadaşlarınız, bulunduğunuz mevkiinin size kadın olduğunuz için daha kolay verilmiş olabileceğini düşünüyorlar mı sizce?

Böyle düşündüğünü size söyleyen ya da hissettiren oldu mu hiç?

Hayır çok ilginç ombudsman olur olmaz herkes ezberlemiş gibi aynı sözleri söyledi” çok yakıştın çok hakkettin. Hakkındı” denildi, Dolayısıyla ben bundan daha güzel bir başarı düşünemiyorum. Çevremde herkes bu işi hakkettiğime inandı ve bunu da söyledi.

17) Hiyerarşik olarak sizin altınızda olan erkek çalışanların, sizin konumunuzdaki erkeklere karşı olan tutumuyla, size karşı olan tutumu arasında fark görüyor musunuz?

Bu kişilik yapısıyla ilgili bir meseledir aslında erkek egemen kültürün bir erkek üzerinde nasıl şekil aldığıyla ilgilidir. Dolayısıyla genelleme yapmak çok da doğru değil düşüncesindeyim.

18)Birlikte çalıştığınız kadın yöneticilerin yönetim kabiliyetleri konusunda neler düşünüyorsunuz?

Yaptıkları işlere ve performanslarına bakınca çoğu kez Kadınların erkeklerden daha zeki olduğunu düşündüm.

19)Kadın ve erkek yöneticileri yönetim kabiliyetleri açısından nasıl kıyaslırsınız?

Bu da göreceli bir soru değişiyor. adın erkek ayrımcılığı gibi bir kavram bana yapancı aslında genellikle erkek ya da kadını yaptıkları işlerdeki performanslarıyla ve kapasiteleriyle değerlendiririm ve kişilik, eğitim, algı, yorumlama gibi kavramlar üzerinden tanımladım yani cinsiyet üzerinden bariz bir örnek yoksa hiç düşünmedim.

20)Kadın yöneticiyle mi, erkek yöneticiyle mi çalışmayı tercih edersiniz? Neden?

bazen kadın yöneticiler erkeklerden daha kötü olabiliyor bazen de tam tersi. Bunun bulunduğunuz konumdaki davranış ve kişilik gibi ifadelerle tanımlanmasından yanayım.

21) Bugüne kadar çalışma arkadaşlarınız ya da yöneticileriniz tarafından sözlü ya da fiili tacize uğradınız mı? Uğradıysanız tepkiniz ne oldu? Şikayetçi oldunuz mu?

Hiç olmadı.

22) Bugüne kadar çalıştığınız yerlerde bir kadının taciz edildiğine tanık oldunuz mu? Olduysanız, tacize uğrayan kadın nasıl tepki verdi? Taciz eden erkek cezalandırıldı mı, yoksa tacize uğrayan kadın mı mağdur edildi?

Duydum ama hiç karşılaşmadım, benim uzağımdaki bir konu.

23)Çalışma ortamınızda zaman zaman kadınlara yönelik ayrımcılık içeren, kadınları aşağılayan ifadelerin, örneğin cinsiyetçi küfürlerin kullandığına şahit oldunuz mu, oluyor musunuz? Ne sıklıkla bu tarz ifadeler duyuyorsunuz?

Eskiden çok eskiden muhabir ve şefler arasındaki tartışmalarda buna şahit olabilirdiniz ama artık basın eskisi gibi yöneticiliğin kriterleri değiştikçe dili de değiştirmek durumunda kalındı.

24)Bu cinsiyetçi ifadeler sizde rahatsızlık uyandırıyor mu? Bu ifadeleri kullanan kişileri uyarıyor musunuz? Uyarıyorsanız, bu tepkiniz dikkate alınıyor mu?

Evet ben daha ağır bir ifade kullanıyorum kalakalıyorlar.

25) Evlenmenizin mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

Evet.

26) Çocuğunuz var mı? Varsa bu durumun mevcut iş düzeninizi olumlu ya da olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz? Yoksa çocuk sahibi olmanızın işinizi olumsuz etkileyeceğine ilişkin bir kaygı taşıyor musunuz?

Bu meslek çocukları tek başına büyümeye mahkum eden bir meslek.

27) Hamile kalmak isteyip de iş nedeniyle kaygılandığınız ve bu nedenle ertelediğiniz oldu mu? Hamile kalan meslektaşlarınız ya da siz, gerektiği gibi izin hakkınızı kullanabiliyor musunuz?

Kaygılar muhakkak. İzin konusunda ise bir bilgim yok.

28) İzinler ve çalışma saatleri konusunda erkek meslektaşlarınızla eşit muameleye tabi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Evet.

29) Regl dönemlerinizde izin alabiliyor musunuz? Regl dönemi için kadınlara yasal izin verilmesi sizce pozitif ayrımcılık mıdır? Neden?

Değildir çünkü Amerika’da cinayetlerde indirim nedeni sayılabiliyor.

30) Haber takibi yaparken kadın olmaktan kaynaklı bir ayrımcılığa maruz kaldığınız oldu mu? Oluyor mu?

Ayrımcılık hem pozitif hem de tersi durum yaratabiliyor. Ama dediğim gibi Türkiye’de değişiyor. Artık bilgi birikim kadın kimliğinizin önüne geçebiliyor.

31) Hiyerarşik olarak sizin üstünüz olan müdür vs. istediğiniz haberi takip etmeniz sizi özgür bırakıyor mu?

Özgür haber yaptım hep.

32)Kadın haberleri gazetenizde nasıl ve ne kadar yer buluyor? Size rağmen bu haberler erkek bakış açısıyla mı veriliyor? Neden?

Hala kadın kimliğini rencide eden haberler yapılıyor elbette. bunlar azaldı ama bir şiddet haberinde bile kadın kullanılan ifadelerle iki kez mağdur edilebiliyor.

33)Bugüne kadar kadınları ilgilendiren bir haberin veriliş şekline hiç itiraz ettiniz mi? Bu itirazınız dikkate alındı mı?

Çok sayıda ombudsman konusu oldu. Gerek haberin dili gerekse başlığı nedeniyle yazışlarından ve muhabirlerden bu konuda savunma alıp haberde kadına bakışı tartışma konusu yaptık. Eskisi kadar olmasa da hala yapıyorum.

T.C.
BAŞBAKANLIK
Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
Basın Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 57785927-622.03-3574

Konu : BİLGİ TALEBİ

02/05/2013

Sayın
Aysel KILIÇ

İlgi : 19/04/2013 tarihli yazınız.

19.04.2013 tarihli dilekçenize istinaden yapmış olduğumuz inceleme sonucunda Genel Müdürlüğümüz kayıtlarında, 212 sayılı Kanuna tabi olarak Basın Kartı taşıyan basın mensuplarından 3250 kadın, 11.310 erkek olmak üzere toplam 14.560 gazeteci olduğu görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Mehmet Kahraman AKSEKİ
Daire Başkanı a.
Şube Müdürü

---

²¹³ Kadın gazetecilerin sayısını öğrenmek talebiyle Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'ne yapılan başvurunun yanıtıdır.